

## **דברי הכנסת**

### **הישיבה השלוש-מאות-וחמישים-ושתיים של הכנסת השלוש-עשרה**

יום שני, כ"א בסיוון התשנ"ה (19 ביוני 1995)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:00

## תוכן העניינים

דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת לאדוארד שוורדנדרה, יושב-ראש הפרלמנט  
וראש המדינה של הרפובליקה של גרוזיה  
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת  
הצעת סיעת צומת להביע אי-אמון לממשלה בשל מדיניותה בעניין רפא"ל  
ועתיד התעשיות הביטחוניות  
שאלות ותשובות  
תקציב למוסדות תרבות ואמנות  
תשלום אגרת טלוויזיה על-ידי ניצולי שואה  
קלטת "שירי מחאה" של ד"ר פליסר  
פעילות רשות הדואר ביישובי יש"ע  
כתוביות לחירשים בערוץ-1  
חידוש התוכנית לעולים "אקטואלנוסט"  
קצבאות, תמיכות ומלגות לסופרים, למשוררים ולאמנים  
הודעת הממשלה על שינוי בחלוקת התפקידים בין השרים  
הצעת חוק מס שבח מקרקעין (פטור במכירת דירת מגורים) (הוראת שעה)  
(תיקון מס' 2), התשנ"ה-1995  
(קריאה ראשונה)  
הצעות לסדר-היום  
פריצת דרכים חקלאיות בכפר בית-ג'ן

## דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת לאדוארד שוורדנדרה, יושב-ראש הפרלמנט

### וראש המדינה של הרפובליקה של גרוזיה

#### היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת; יום שני, כ"א בסיוון התשנ"ה, 19 ביוני 1995.

בראשית הישיבה אני מברך בשם הבית כולו את האורח המכובד שלנו, נשיא גורגיה וראש הפרלמנט שלה לפי שעה, לפי המצב החוקתי שם, הנשיא אדוארד שוורדנדרה, שבא אלינו עם משלחת מכובדת, הכוללת את שר החוץ, שר החקלאות, שר התחבורה, שרים נוספים וחברי פרלמנט ויועצים.

אמרתי בפגישה שקיימנו בשעה האחרונה עם הנשיא שוורדנדרה, עם קבוצה של חברי כנסת, שבדרך כלל כאשר אנחנו מקבלים פניהם של אורחים ראשי מדינות, אנחנו מקיימים כמובן את כל הכללים של הנימוס המתחייב. אנחנו מאוד מרוצים שראשי מדינות פוקדים ומברכים אותנו בעצם בואם לירושלים. אבל, יש מקרים שבהם לברכה מצטרפת ברכה נוספת, מיוחדת, אישית, וזהו המקרה.

הנשיא שוורדנדרה, אחד המנהיגים הבולטים של האומה הגורגית בדור האחרון, היה מנהיג של המפלגה המרכזית שם במשך שנים. לימים הוזמן לשמש שר החוץ של מעצמה חשובה, של ברית-המועצות. באותה תקופה התחילה הפשרה של יחסים בין ישראל לברית-המועצות, כאשר שר החוץ, אדוארד שוורדנדרה, עמד במוקד אותה פשרה, תרם לה את תרומתו האישית המיוחדת, כאשר אנחנו הרגשנו שזה נובע אצלו לא רק מן החשבון הפוליטי, שהוא לגיטימי בכל מקרה, אלא מתוך התודעה שלו, מתוך מערכת הרגשות שלו כלפי מדינת ישראל.

לימים התפרקה ברית-המועצות ועמים שונים בתוכה גיבשו לעצמם את הדרך הלאומית שלהם לעצמאות. זה כמובן גם מצבה של גורגיה, והמנהיג הגורגי החשוב, אדוארד שוורדנדרה, היה לנשיא של מדינתו, נשיא פעיל, שעם עמיתיו בצמרת מגבש עכשיו חוקה חדשה, שתעמוד למבחן ציבורי בעוד זמן קצר. בעוד זמן קצר תתקיימה שם בחירות דמוקרטיות לפרלמנט ולנשיאות, והעניינים נכנסים אל מסלולם הדמוקרטי.

אנחנו מקבלים אותו כאן בברכה כנשיא, כיושב-ראש פרלמנט, כמנהיג לאומי חשוב של בני עמו וכדמוקרט.

חברי הכנסת, היחסים בינינו לבין העם הגורגי הם ארוכי שנים. ההיסטוריה בדרך כלל רצופה מידה של אחווה ושל ריעות, של השפעות הדדיות, של שיתוף פעולה יוצא מן הכלל בכל התחומים, כאשר היהדות הגורגית האמיצה, הציונית, הדתית והלאומית שותפה לכלכלה, לתרבות, לאקדמיה, לעיתונות, לאמנות של גורגיה, ועורגת וחותרת לציון.

בתקופת מלחמת העולם השנייה מצאו מקלט בגורגיה אלפי יהודים מארצות מזרח-אירופה, נמלטי השואה, ובזכות העובדה שהעם הגורגי קיבל אותם באהדה, הם זכו להציל את חייהם. כאשר הם שבו אל בתייהם במאוחר, ולא היה לרובם לאן לשוב ועל כן הם שבו אל מולדתם ההיסטורית, לכאן, הם סיפרו את דבר היחס המיוחד שזכו לו שם בגורגיה, והדבר הוא בלתי נשכח. הם הפכו אוהדים גדולים של העם שלך, אדוני הנשיא שוורדנדה.

היהדות הגורגית היתה בעלת יוזמה שכרוכה באומץ. לפני שנות דור, בתקופה קשה, בתקופה שעדיין היתה דיקטטורה באותו קונטיננט חשוב וגדול, הם שיגרו מכתב אל מזכיר האו"ם ואל ראשי אומות, וכמובן אל ראש ממשלת ישראל דאז, בססמה ובקריאה: פתחו את השער, הסירו את מסך הברזל, שלחו את עמנו.

לפני כחודשיים ערכנו בכנסת קבלת פנים לקבוצה האמיצה הזאת, שאחד מחברי הכנסת שלנו, אפרים גור, שהוא בעצמו גורגי, הביא אותה לכאן. אנחנו כיבדנו אותם על המעשה הגדול ההוא.

לאושרנו, השערים פתוחים והיהודים באים לכאן למדינת ישראל, לבנות ולהיבנות בה.

אני אסיים בכך שהנשיא שוורדנדה, בשיחות שניהל היום עם ראש הממשלה שלנו ושיחות שהוא מקיים עם שר החוץ שלנו – אתמול הוא היה אורח הנשיא שלנו, הוא אורח הנשיא – דיבר על כך שתקום שגרירות גורגית בישראל, בירושלים, בזמן הקרוב. אנחנו בוודאי נהיה מרוצים מאוד אם זה יקרה מהר ככל האפשר. לנו כבר יש שגריר בגורגיה.

ברוך בואך לישראל, אדוני הנשיא.

### **מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת**

#### **היו"ר ש' וייס:**

הודעה למזכיר הכנסת.

#### **מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:**

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה – הצעת חוק כבישי אגרה (כביש ארצי לישראל), התשנ"ה – 1995; הצעת חוק מס שבח מקרקעין (פטור ממכירת דירת מגורים) (הוראת שעה) (תיקון מס' 2), התשנ"ה – 1995.

לדיון מוקדם – הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון – מועד הגשת דוח כספי), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת סילבן שלום; הצעת חוק הבחירות (דרכי תעמולה) (תיקון – ביטול ההגבלות על מודעות תעמולה המתפרסמות בעיתונות), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת אברהם פורז; הצעת חוק המקרקעין (תיקון – שיעורו של חלק ברכוש המשותף), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת אליעזר זנדברג; הצעת חוק מאכלים כשרים באירועים רשמיים של מדינת ישראל, התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת שאול יהלום; הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון – חיזוק מעמד הכנסת), מאת חברת הכנסת נעמי חזן; הצעת חוק סיוע למשפחות ברוכות ילדים, התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת אברהם ורדיגר; הצעת חוק פיצויי פיטורים (תיקון – העתקת מקום מגורי עולה חדש למגורי קבע), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת חיים אורון; הצעת חוק פיצויי פיטורים (תיקון – שיעור הפיצויים), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת דב שילנסקי; הצעת חוק מסחר הוגן (מחירי רכב משומשים), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת אריאל ויינשטיין; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – שיעור הקצבה), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת דוד מנע; הצעת חוק הסכמים קיבוציים (תיקון – הסכם שעבר זמנו), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – הגדרת ילד לצורך זכאות וקצבה), התשנ"ה-1995, מאת חברת הכנסת נעמי חזן; הצעת חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום) (תיקון – הגנה על תגמול בבנקים), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת י' כץ וא' אור; הצעת חוק פטור משכר לימוד באוניברסיטאות, התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת אלי דיין; הצעת חוק עדכון משכנתאות, התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת דוד מנע; הצעת חוק עיגון ורישום זכויות החקלאים בקרקע, התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת אלי גולדשמידט; הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון – משכורת קובעת), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת דב שילנסקי; הצעת חוק החברות הממשלתיות (תיקון – כהונת יושב-ראש דירקטוריון חברת חשמל), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת רון נחמן; הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון – דיווח לוועדה), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת ד' מגן, א' הירשזון, ש' יהלום וי' שפי; הצעת חוק פקודת מס הכנסה (תרומה למוסד ציבורי), התשנ"ה-1995, מאת חברת הכנסת נעמי בלומנטל; הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (ניכוי הוצאות בגין טיפול בתלויים), התשנ"ה-1995, מאת חבר הכנסת עמיר פרץ.

כמו-כן הונחו על שולחן הכנסת מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושאים: גידול במספר החולים נשאי האיידס בישראל; האיידס – מגפת הדור; היערכות המדינה לבלימת סכנת האיידס; הגנה ממחלת האיידס בצה"ל ומניעת התפשטות המחלה בארץ; התפשטות מחלת האיידס, הסכנות וההשלכות; האיידס – המלחמה במגפה.

עוד אודיעכם, כי על-פי בקשת חבר הכנסת יורם לס, יוסר שמו מהצעת חוק לתיקון פקודת סדרי השלטון והמשפט (סיווג – ויתור על שטחים), התשנ"ה-1995, שהונחה על שולחן הכנסת ביום כ"ח בתשרי התשנ"ה, 3 באוקטובר 1994, ומספרה ב'קצו. תודה.

## **היו"ר ש' וייס:**

תודה. חברי הכנסת, בדרך כלל כאשר יש הצעת אי-אמון אנחנו פותחים בה. לפעמים משלבים שאלות רגילות אחדות, וזה על-פי התקנון. אני רוצה להתייעץ עם המזכיר, אם זה נחוץ היום.

אנחנו עושים את זה לפעמים, אבל לפי דעתי זה לא הכרחי. התשובות על השאלות הרגילות, אף שבסדר-היום זה רשום לפני הצעת האי-אמון, נשיב עליהן בתום הדיון על הצעת האי-אמון. לפיכך, אנחנו עוברים עכשיו לסעיף ג' בסדר-היום, ואחר כך יידון סעיף ב'.

## הצעת סיעת צומת להביע אי-אמון לממשלה בשל מדיניותה בעניין רפא"ל

### ועתיד התעשיות הביטחוניות

#### היו"ר ש' וייס:

הצעת סיעת צומת להביע אי-אמון לממשלה בשל מדיניותה בעניין רפא"ל ועתיד התעשיות הביטחוניות. את הצעת האי-אמון בשם סיעת צומת ינמק חבר הכנסת רפאל איתן; בבקשה.

#### דב שילנסקי (הליכוד):

חבר הכנסת איתן, אם אתה מצליח להפיל את הממשלה היום, תירשם לך זכות לדורי דורות.

#### היו"ר ש' וייס:

בבקשה, חבר הכנסת איתן.

#### רפאל איתן (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת האי-אמון לממשלה נובעת מהתייחסותה השלילית של הממשלה לרשות לפיתוח אמצעי לחימה.

בדברי לא אתייחס ליחסי עובדים-מעבידים, תנאים סוציאליים, שכר וכדומה. אדבר רק על הרשות כגורם מרתיע מלחמות וכמערכת שממנה יוצאות ובתוכה מתבצעות ההפתעות שתאפשרנה לנו לממש את היתרון האיכותי שלנו על הכמות שבידי האויב.

מי שטוען, ש"השלום המיוחל", ההונאה הגדולה, יפטור אותנו מההכרח לפתח ולהצטייד, יעיין בבקשה במחקר של ד"ר שהם, המתפרסם במרכז למחקרים אסטרטגיים, בדבר התחמשותן של סוריה, מצרים, עירק, אירן ולוב בנשק כימי, והאמצעים לשיגורו, והדגש הוא במצרים, המנסה בכל דרך להכחיש את מעשיה ולהעלים את פעילותה בתחום הזה, והרי אתה נחתם הסכם שלום.

מי שמצפה שהמדף יספק את צרכיו, יקבל מה שמונח עליו, ולמי שיש יותר כסף – יהיה לו יותר מדף, וכל מה שיימצא בידינו יהיה ידוע ומוכר לכל מי שאותו מדף מספק גם את צרכיו, ואלה ארצות ערב.

מדינות ערב, קרובות כמרוחקות, לא הפסיקו, ולו גם לתקופה קצרה, את התחמשותן המואצת מכל מקור אפשרי במזרח ובמערב. התשובה – פיתוח עצמי של נשק ואמצעים אחרים שיהוו מענה הולם מחד גיסא והפתעה מאידך גיסא. ההפתעה תושג רק אם נפתח ונניצר בעצמנו, ורק לנו.

זכרו את הטק"א – טיל קרקע-אוויר – הסורי, הארטילריה הסורית, טילי אוויר-אוויר ועוד רשימה ארוכה של אמצעים שנוסו בשדה הקרב, ואמצעים שנשארו חסויים, והם מגלמים עוצמה והפתעה.

הרשות לפיתוח אמצעי לחימה תוכל להיות עסקית אם תמכור את כל מוצריה ואת הידע שלה בשוקי הנשק בעולם. הרווח יצא בהפסד, כי אם חס וחלילה נזדקק לאמצעים אלה – הם לא יהוו סוד מבצעי, ואף עלולות להיות עליהם תשובות טכניות מבצעיות שתבטלנה יתרונות ואיכויות.

באיזון הכלכלי או המעמד העסקי ייווכחו פעם אחת, אם חס וחלילה תפרוץ מלחמה, או, וזה יותר טוב, אם נצליח למנוע מלחמה כאשר האויב אינו בטוח שעדיפותו הכמותית תבטיח לו את הניצחון.

רק הרשות לפיתוח אמצעי לחימה תוכל לתת תשובות הולמות בכל צורות הקרב על האיום הבלתי-קונבנציונלי שארצות ערב כה שוקדות על פיתוחו ומצטיידות בו ובאמצעים לשיגורו.

אין זה מתפקידי לקבוע מהיכן יימצא התקציב לכל הצרכים, כי אני בעמדת ביצוע, אבל בהחלט אני חייב להתריע מפני פגיעה בכושר המחקר ובפיתוח שלנו לשנים הבאות, ואני משתמש בהצעת האי-אמון לצורך זה.

מדיניות הממשלה פוגעת בביטחון ומסכנת את היתרונות האיכותיים שהצלחנו בעמל כה רב להגיע אליהם.

ציטוט: "מחקר על יעילות המו"פ הביטחוני בארץ, שבוצע על-ידי אוניברסיטת תל-אביב עבור משרד הביטחון, קובע, בין היתר, כי: א. הפרויקטים של רפא"ל זכו בציוני ההצלחה הגבוהים ביותר; ב. רפא"ל מובילה בייזום פרויקטים שהובילו לתרומה מבצעית מרשימה".

רפא"ל, כידוע, היא גם המובילה בכמה פרסי ביטחון ישראל שגורם כלשהו קיבל במדינה שלנו. תודה רבה.

### היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מודה לחבר הכנסת רפאל איתן.

ישיב על הצעת האי-אמון ראש הממשלה ושר הביטחון. כבודו, בבקשה.

## ראש הממשלה ושר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מתוך הערכה עמוקה להישגי רפא"ל בעבר, מתוך אמונה ביכולת רפא"ל בעתיד – –

## מאיר שטרית (הליכוד):

רפאל איתן?

## ראש הממשלה ושר הביטחון י' רבין:

– – מתוך הכרה שיש צורך להביא לשינוי מהותי בדרך תפקודה של רפא"ל, חבר הכנסת שטרית, גם מתוך הערכה לחבר הכנסת רפאל איתן, בחרתי להשיב על הצעת האי-אמון הזאת.

אין לנו אוצרות טבע, אין לנו זהב, לא יהלומים, לא פחם. אוצר הטבע שלנו הוא המוח היהודי-הישראלי, ועליו גאווה. מוח זה שלנו עמד במבחנים קשים במשך שנות דור והוא, גם הוא, אחד מסודות הצלחותינו.

הרשות לפיתוח אמצעי לחימה, רפא"ל, היא, אולי, אוסף המוחות המעולים ביותר שעומדים לרשותנו. זו חבורה יוצאת מן הכלל, שעשתה נפלאות ותרומה לביטחון מדינת ישראל ראוייה לכל שבח. גם להם חלק ותרומה בניצחונותינו בשדות הקרב. אנשי רפא"ל כולם ראויים לתודת כולנו, ממשלה, חברי כנסת ואזרחי ישראל כאחד.

ואולם, ברפא"ל יש משבר שנמשך כבר שנים מספר. את הסיבות למשבר ברפא"ל ניתן למצוא גם במתרחש בסביבה התחרותית של רפא"ל וגם באופן התפקוד של רפא"ל עצמה.

במשך השנים נשחק מעמדה של רפא"ל כרשות הפיתוח העיקרית של מערכת הביטחון הישראלי. הצרכנים, הן בחוץ-לארץ והן בצה"ל, מעוניינים בקיום תחרות. התפתחו מוקדי ידע במקומות אחרים ונכנסו מתחרים מקומיים, ישראלים, לתחומים המסורתיים של רפא"ל.

חברי הכנסת, רפא"ל מחויבת לפעול – ואני מצטט – "כמשק כלכלי סגור", גם כיחידת סמך, וזאת על-פי הוראות משרד הביטחון משנת 1983. כמשק כלכלי סגור אמורה רפא"ל לבצע את פעילויותיה עבור משרד הביטחון ולקוחותיה האחרים; ואני מדגיש – על בסיס כלכלי-עסקי. כלי הניהול, הארגון, התפעול ומבנה הסגל הקיימים היום ברפא"ל אינם תואמים את השינויים שהתרחשו בנסיבות שבהן פועלת רפא"ל.

מערכת ההסכמים ויחסי העבודה הקשיחים ברפא"ל גורמת לעלויות שכר עולות וגדלות, ואין כל מתאם בין לבין התוצאות העסקיות. למשל, בשנה האחרונה הגיעו עלויות השכר ל-73% מסך כלל

המכירות. כיוון שכך, חופש הפעולה של ההנהלה מוגבל בבואה להביא להתאמת מספר העובדים או עלות השכר לצורכי רפא"ל.

מעבר לכך, גם מוסד השבתון של עובדי המחקר מביא לעלויות שכר גבוהות בצד תפקוד העובדים. 200-250 עובדי מחקר יוצאים ממעגל העבודה כל שנה, דבר הדורש הגדלת המצבה הפעילה בהתאם.

חברי הכנסת, המסורת וההגדרה הקיימת של רפא"ל כ"מעבדה לאומית" מנעה התפתחות אוריינטציה וכלי ניהול עסקיים התואמים את הסביבה התחרותית שבה אנו חיים.

המערכת התפעולית של רפא"ל מתקשה לפעול כיחידה כלכלית עסקית תחת הנחיות התקשי"ר של יחידת סמך ומשרד הממשלה.

ניתן לסכם את כלל הסיבות למשבר המתמשך בחוסר כלים מתאימים ובמחסומים ניהוליים שמתחדדים כאשר חל משבר בסביבה העסקית.

בשנת 1988, בהיותי שר הביטחון בממשלת האחדות הלאומית, מיניתי ועדה בראשות פרופסור יורטנר. חבריה היו רב-אלוף במילואים צבי צור ופרופסור פנחס זוסמן, הידוע בכינויו סיקו. הוועדה קבעה באופן חד-משמעי, שמרבית פעילותה של רפא"ל מחייבת את הפעלתה כחברה. נוסף על כך המליצה הוועדה על דרכים לשימור מוקדי הידע והתשתית ברפא"ל.

הרשו לי להבהיר: הוועדה המליצה לחלק את רפא"ל לשני חלקים – החלק האחד כמעבדה לאומית ושמירת תשתית מתוקצבת בתחומים מסוימים; אבל את מה שנוגע לכל המערכת העסקית הייצורית של רפא"ל יש לבסס על בסיס כלכלי. התהליך המתקיים כיום ברפא"ל הינו מימוש החלטת ועדת-יורטנר הלכה למעשה.

חברי הכנסת, אני מבקש להביא בפניכם גם נתונים כלכליים. במהלך השנים האחרונות מפסידה רפא"ל סכומי כסף נכבדים כתוצאה מאותן בעיות שכבר דיברתי עליהן קודם לכן. הפסדיה של רפא"ל מהווים נטל כבד על מערכת הביטחון, לרבות צה"ל, ועל המשק כולו.

אביא דוגמאות מספר: בשנת 1990 הפסידה רפא"ל תפעולית 117 מיליון שקלים. בשנת 1992 הפסידה רפא"ל תפעולית 173 מיליון שקלים. בשנת 1993 הפסידה רפא"ל תפעולית 286 מיליון שקלים. בשנת 1994 הפסידה רפא"ל תפעולית 267 מיליון שקלים.

מערכת הביטחון נחלצה לעזרת רפא"ל ובמשך השנים הזרימה סכומי עתק: ב-1990 – 75 מיליון שקלים; ב-1991 – 43 מיליון שקלים; ב-1994 – 143 מיליון שקלים, וב-1995, עד היום הזה, 143 מיליון שקלים. כן הועברו עוד 170 מיליון שקלים להוצאות פרישה. בקיצור, כחצי מיליארד שקל – וזה עוד לא הסוף.

בדוח הביקורת השנתי לשנת 1994 כותבת מבקרת המדינה: "רפא"ל נמצאת במשך תקופה ארוכה בקשיים כספיים המתבטאים בהישענות מתמדת על תקציב המדינה למימון גירעונות בתזרים המזומנים, ובהפסד המצטבר המסתכם ב-855 מיליוני שקלים במחירי 1993 לשנים 1989 עד 1993. להערכת משרד הביטחון, צפוי שהקשיים יחריפו, דבר שיתבטא בעלייה מתמדת בגירעון המצטבר בתזרים המזומנים שישתכם עד שנת 1998 בכמיליארד שקלים. יצוין כי מדינת ישראל, באמצעות משרד הביטחון, אחראית לכיסוי ההפסדים ולכיסוי התזרימי של רפא"ל".

עוד מציינת המבקרת כי: "הכנסות רפא"ל ממכירותיה פחתו כתוצאה מצמצום ניכר של תקציבי הביטחון בארץ ובעולם". וכן אמרה: "רפא"ל לא הצליחה לצמצם עלויותיה ולהתאימן להיקף הפעילות, שהצטמצם בעקבות השינויים שחלו בשוקי היעד שלה. בעיקר אמור הדבר בנוגע לעלות העבודה, המהווה מרכיב עיקרי בסך העלויות. עלות העבודה לא צומצמה כמתוכנן, משום שרפא"ל היא יחידת סמך חסרת סמכויות מספיקות לניהול ענייניה השוטפים, ובמיוחד בתחום העסקת העובדים, פיטוריהם ושינוי מבנה שכרם הצמוד לשכר במוסדות להשכלה גבוהה ובשירות המדינה".

ואולם רפא"ל, חברי הכנסת, היא נכס לאומי חשוב, שאסור לאבד אותו. על כן אנו נחלצים לתקן. מורכבות המשבר של רפא"ל שוללת את האפשרות לפתרון במהלכים חד-ממדיים. מהלכים כאלה נעשו בעבר והוכיחו את חוסר התוחלת בשימוש בהם.

את בעיית רפא"ל יש לפתור על-ידי התמודדות מערכתית בממדים רבים: שינוי בתרבות ובתשתיות הניהול והתפעול והעמדתם בתחום הייצור בראש ובראשונה, לא בתחום המעבדה הלאומית, על הסטנדרדים המקובלים בתעשיות העסקיות התחרותיות; הגדרת תחומי העסקים שישמשו עיסוק עיקרי. תחומי עסקים אלו יקבלו עדיפות בהשקעות בכוונה להביאם ליצרני ההון העיקריים; נטישת תחומים שאינם בצורך מבצעי של צה"ל ואינם אטרקטיביים לשוק הבין-לאומי; הקטנת ההוצאות על-ידי התאמת גודל הארגון להיקפים העסקיים נוסף על קיומה כמעבדה לאומית, וצמצום מצבת כוח האדם ביותר מ-1,000 עובדים; צמצום מספר המסגרות העסקיות – חטיבות, הקטנת עלויות השכר והבאתן לסטנדרדים המקובלים בתעשיות הביטחוניות המקבילות, לרבות ביטול השבתון, צמצום התקורות המרכזיות על-ידי ביזור סמכויות לחטיבות.

כתוצאה מתהליכי התיקון, ובעיקר מסדרת פעילויות בנושאים שאינם בצורך המבצעי של צה"ל, צמצום מסגרות ארגוניות וביזור סמכויות לחטיבות, יש ברפא"ל כוח אדם שאינו נחוץ למימוש תוכניות העבודה כיום. כן נדרשת התאמת כוח אדם מקצועי ומימן שמתאים לאופי הפרויקטים הנדרשים כיום כתוצאה מהתקדמות הטכנולוגיה והמחשוב.

חברי הכנסת, אנשי רפא"ל יודעים בתוך-תוכם כי אין ברירה אלא לחתוך בבשר החי. אנו עושים זאת בכאב רב, מתוך ידיעה כי אנו מאבדים גם אנשים טובים. אין לנו ברירה; אם חפצי חיים אנו ברפא"ל, עלינו להיפרד מעובדים רבים ברפא"ל. אני מבקש לומר, כי תנאי הפרישה שניתנו עד היום ברפא"ל הם מהטובים במשק הישראלי.

במסגרת המעבר לחברה, חברה ממשלתית, מטופלים עובדי רפא"ל תוך מתן תשומת לב לתנאי המעבר לעובדים שיעברו לחברה ולתנאי הפרישה לעוזבים. עלות השכר הממוצעת המשולמת ברפא"ל היא למעלה מ-14,000 שקלים בחודש. עלות הגמלה הממוצעת המשולמת כיום לטכנאים, לדוגמה, שפרשו מרפא"ל בעבר בתהליכים דומים, היא של כ-7,000 שקל בחודש.

הדאגה לעובדים הפורשים היא מרכיב חשוב, אך היא מותנית, בין השאר, בהשגת הסכם כולל לרפא"ל, שיאפשר עצירת ההפסדים של מאות מיליוני השקלים, שפוגעים, לצערנו, בתקציב הביטחון ובתקציב צה"ל.

חברי הכנסת, הצגתי בפניכם נתונים – וזו תמונת המצב הקשה נכון להיום. אף-על-פי-כן, אנו מוסיפים לראות את רפא"ל כביתו של המוח שלנו וצופים גדולות לעובדי המחקר, לטכנאים ולכל עובדי רפא"ל העושים לביטחונה של מדינת ישראל.

יש צורך חיוני לבנות את רפא"ל על-פי המלצות ועדת-יורטנר – מעבדה לאומית מתקצבת מחד גיסא, נושאים עסקיים של ייצור על בסיס כלכלי מאידך גיסא.

לכן אני מבקש מהכנסת להסיר את הצעת האי-אמון.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מודה לראש הממשלה ושר הביטחון. חברי הכנסת, עכשיו נתחיל בדיון. ועדת הכנסת הקצתה, במסגרת הודעות סיעות, חמש דקות לכל סיעה; לכל אחת משתי הסיעות הגדולות – עשר דקות, כלומר שני דוברים. חבר הכנסת מאיר שטרית, בבקשה, ואחריו – חבר הכנסת עמיר פרץ.

עדיין יש סיעות שלא הודיעו לי מי הדוברים שלהן. דרך אגב, זו לא חובה. הסיעות הן סיעת מד"ע, סיעת יעוד ויהדות התורה. לתשומת לב ראשי הסיעות.

### **מאיר שטרית (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש לחלוק בכל תוקף על דברי ראש הממשלה ביחס לרפא"ל. אינני מסכים מכול וכול לניתוח שהוא הציג בפני הכנסת. אני חושב שהניתוח הזה מוטעה. ובעצם אולי הגישה של מר רבין עצמו היא הדוחפת את רפא"ל להפוך למין חברה עסקית כלכלית, תוך איבוד היתרונות הייחודיים והמיוחדים של המעבדה הלאומית הזאת, הכל-כך חשובה.

אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת, צריכים להבין שרפא"ל איננה יכולה לפעול כמפעל עסקי. יש ניגוד אינטרסים מהותי וחריף, אפילו קוטבי, בין הרצון לפתח אמצעי לחימה חדשניים לבין תפיסת העולם הכלכלית. האם מישהו באמת יכול להעריך כמה שווה פיתוח של אמצעי שהביא לכך שבמלחמת יום כיפור נמנעה או נחלשה מאוד שחיקת המטוסים שנפגעו בהתקפות?

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

עם זה אין לנו שום בעיה. אנחנו מודים בזה במאה אחוזים. בעניין הזה אין שום בעיה.

**מאיר שטרית (הליכוד):**

אדוני סגן שר הביטחון, הפיכת רפא"ל למפעל שיעבוד על בסיס עסקי בלבד, וזה המפתח הקובע, תגרום לכך שרפא"ל גם תתנהג בהתאם.

**סגן שר הביטחון מ' גור:**

לא בחלקים האלה.

**מאיר שטרית (הליכוד):**

איך אתה יכול למנוע את זה?

**סגן שר הביטחון מ' גור:**

יש פה קהל רחב מאוד – – –

**היו"ר ש' וייס:**

בגלל חשיבות העניין והרצון באמת לקיים דיון יסודי, אני מאפשר לסגן שר הביטחון, אחרי דבריו של חבר הכנסת מאיר שטרית, להעיר את הערתו. או אולי עכשיו, אם אין לך התנגדות, חבר הכנסת שטרית?

**מאיר שטרית (הליכוד):**

בבקשה, אני מסכים.

**היו"ר ש' וייס:**

בבקשה, אדוני סגן שר הביטחון. זה דיון חשוב, ואני חושב שהכנסת מאוחדת באהדה עמוקה לרפא"ל. לכן, עם כל חילוקי הדעות, אנחנו רוצים פה דיון יסודי.

## **סגן שר הביטחון מ' גור:**

אני מודה מאוד ליושב-ראש. זו באמת גישה מאוד חברית.

צריך שיהיה ברור, מדובר בשני תחומים: יש תחום אחד שהוא בלעדי, ואני אפילו לא רוצה להיכנס לנקיבת השמות שלו, אשר מתאים לעוצמה הצה"לית של מדינת ישראל מעכשיו ועוד 50-60 שנה. על זה אין ויכוח, ובזה איש לא מסתכל על כסף. בעניין הזה אנשים עושים דברים יוצאים מן הכלל. זה תחום אחד. התחום השני הוא תחום של עשייה כלכלית. בין שני התחומים האלה צריך למצוא את הנתיב הנכון אשר יכול להחזיק מקסימום אנשים, כי באמת חבל שכל אחד מהם ילך. אבל אנחנו מוכרחים למצוא את האיזון הכספי הפנימי. אני רק מבקש שלא לערבב. אני חוזר ומודה ליושב-ראש.

## **היו"ר ש' וייס:**

בבקשה, אדוני סגן שר הביטחון. עכשיו אתה מתחיל לדבר, חבר הכנסת שטרית.

## **מאיר שטרית (הליכוד):**

אדוני סגן שר הביטחון, תרשה לי לענות לך גם על זה. אתה לכאורה מפריד ואומר, שמאחר שמקימים יחידת סמך למחקר ופיתוח שתהיה מתוקצבת על-ידי הביטחון, אין כאילו סתירה בין זה לבין הפיכת כל יתר רפא"ל ליחידה כלכלית שתעבוד על בסיס כלכלי עסקי. אני חושב שיש סתירה, אדוני סגן השר. ואסביר מדוע: הרי ברגע שאתה מפטר עובדים מרפא"ל, והשנה עומדים לפטר שם 650 אנשים, לפי קביעה של האוצר, ובשנה הבאה יפטרו אולי עוד 1,000 אנשים – לך אין בקרה אמיתית מי באמת נפלט מהמערכת. כשהגדר של רפא"ל נפרצת, הגבול איננו הגדר של רפא"ל. הוא גם לא הגדר של הארץ. החבר'ה האלה יכולים לברוח לחוץ-לארץ. ואתה יודע שרבים מהם שווים את משקלם בזהב. אתה יודע כמוני שיש פיתוחים ברפא"ל שעוד לא הגיעו בכלל לשום מקום אחר בעולם.

## **סגן שר הביטחון מ' גור:**

אין ויכוח.

## **מאיר שטרית (הליכוד):**

מי יכול בכלל לכמת את זה בכסף?

ולגבי החשבון הכלכלי, אדוני סגן השר, אינני יודע אם היית השנה בדיון על תקציב הביטחון ובדיון בוועדת המשנה. לגבי ההפסד של רפא"ל, גם לדברי ראש הממשלה, ואני מביא מדברי ראש הממשלה עכשיו בדיון, הוא אמר שבשנת 1990 רפא"ל הפסידה 117 מיליון שקלים; ב-1992 – 173 מיליון שקלים; ב-1993 – 286 מיליון שקלים; וב-1994 – 267 מיליון שקלים. מה שראש הממשלה

לא אמר בדיון הזה הוא, שהעלות לממשלה, לפי מה שהממשלה הגישה לנו בתקציב הביטחון, כדי להפוך את רפא"ל לחברה עסקית, היא 2 מיליארדי שקלים. אז ריבוננו של עולם, הוצאת 2 מיליארדי שקלים להפיכת רפא"ל לחברה עסקית היא כמו המשך ההפסד בסדר גודל דומה עוד עשר שנים קדימה.

הרי רפא"ל לא מפסידה בגלל כישלונם של העובדים. אני רוצה לצטט מהדוח האחרון של מבקר המדינה, ממאי 1995, מה אומרת המבקרת מה גרם להפסדים ברפא"ל.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

ומה עם האחריות המיניסטריאלית? מה עם הניהול? זה רק העובדים? מה קרה?

### **מאיר שטרית (הליכוד):**

אני מגיע לזה. חבר הכנסת עלי, אני מצטט מדוח מבקר המדינה האחרון, ממאי 1995. המבקרת אומרת מה היה ברפא"ל: תהליכי ניהול לא יעילים; לא היתה מערכת בקרה תמחירית; מרבית ההפסדים נבעו מליקויי תכנון ומניהול ובקרה בלתי מספיקים; התהליכים והטכניקות לייצור ולרכש מסורבלים; הליקויים הנוגעים בתפקוד הלקוי של הנהלת רפא"ל כבר עלו בדוח הקודם; במשך תקופה ארוכה לא נעשה לתיקון הליקויים שבאחריות הנהלת רפא"ל.

אוסף ואצטט מדוח מבקר המדינה ממאי 1995: "ביולי 1993 אישר שר הביטחון תוכנית הבראה כוללת – – – בלא שנבחן כהלכה הסיכוי של רפא"ל לפתח את הפעילות העסקית לטווח ארוך ולפני שהוגדרו מוקדי הפעילות החיוניים שאותם יש לארגן כמכון מחקר עבור צורכי מערכת הביטחון. תכנון תוכניות ההבראה לקה ביסודו. במועד הצגת התוכנית לא היתה בידי הנהלת רפא"ל הערכה להיקף המכירות בשנים שלאחר 1994. הנהלת רפא"ל והנהלת משרד הביטחון לא הפיקו את הלקחים מכישלון תוכניות ההבראה".

ולהזכיר, אדוני סגן שר הביטחון, תע"ש הופרטה. האם זה הציל את תע"ש?

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

לא היה אפשר בממשלה, שהיתה ממשלת אחדות – אני הייתי אז בממשלה – לעשות את כל מה שרצינו. אין לי טענה פה, אבל צריך לדעת את המציאות.

### **מאיר שטרית (הליכוד):**

אבל היום אין ממשלת אחדות. ואני חושש שההחלטה הזאת על הפרטת רפא"ל היא החלטה לא נכונה. אם צריך לקצץ ברפא"ל, תקצצו כמה שצריך, לפי הסדר. אבל לדעתי צריך לשמור את רפא"ל

כיחידה ממשלתית, משוחררת מלחצים כלכליים, שהידע בה עובר מיחידה ליחידה בלי תחרות. כי אם הכול הופך תחרותי, מי מפריע מחר לחטיבה א' ברפא"ל למנוע ידע מחטיבה ב' ברפא"ל, כדי שהיא לא תוכל להתחרות אתו מחר בשוק? או לעובד א' ברפא"ל למנוע ידע מעובד ב' ברפא"ל, כדי שהוא לא יוכל להתחרות אתו בשוק? אם רפא"ל הצליחה בפיתוחים יוצאים מן הכלל בהשוואה לכל מערכת ביטחונית אחרת, זה תודות לכך שהיא עובדת כיחידה שמסתכלת לטווח ארוך, מתוכננת לטווח ארוך, לא עושה את החשבון העסקי על הפרטה, שהמידע בתוכה זורם חופשי, וצריך לשמור אותה בתור שכזו.

אדוני היושב-ראש, אסיים רק עוד בציטוט אחד מכתבה שבה סוקר אלוף בן, סופר "הארץ" לענייני ביטחון, את התעשיות הביטחוניות. הוא קובע, שב-70% עד 80% מהפרויקטים הביטחוניים בישראל יש חריגות מהתקציב ומלוח הזמנים. והוא אומר: "מבין 15 התעשיות הביטחוניות שפיתחו את הפרויקטים, רפא"ל זכתה בנתח הגדול ביותר של חוזי הפיתוח – 3.57% – והפרויקטים שלה זכו לציוני הצלחה גבוהים ביותר, כמעט בכל הקריטריונים שנבדקו".

הווי אומר, דווקא בהשוואה לתעשיות הפרטיות, אותה רפא"ל שמתארים אותה פה כמפעל כושל, לא כל כך מצליח וכו', דווקא היא זוכה לציונים הגבוהים ביותר ולתשואות הביטחוניות, שאי-אפשר בכלל לכמת אותן כלכלית, תשואות יוצאות מן הכלל לצה"ל ולביטחונה של מדינת ישראל.

משפט אחרון, כלכלי. אדוני סגן שר הביטחון, תכמת בכסף את העובדה שהביאו את הפלות המטוסים הסוריים במלחמת של"ג למצב של 100:0 לטובת חיל האוויר. אם היו נופלים רק עשרה מטוסים, זה היה שווה את כל הכסף שתחסוך וחסכת עד היום ברפא"ל. לכן, אדוני סגן השר, מותר לה לממשלה לסגת מהתוכנית הזאת. לקצץ כדי לייצל את רפא"ל – כן, אבל אל תהפכו את רפא"ל ליחידה כלכלית. זו תהיה שגיאה לדורות, זו תהיה, לדעתי, פגיעה בביטחונה של מדינת ישראל בעתיד.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

לא רוצים את זה.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת מאיר שטרית. חבר הכנסת עמיר פרץ, בבקשה. אחריו – חברת הכנסת נעמי חזן.

אדוני סגן שר הביטחון, נוסף על העובדים יש הנהלה ויש עוד כמה דברים.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

אף אחד לא דיבר על פגיעה כזאת ברפא"ל, אני מצטער מאוד, ואי-אפשר בכלל להציג את זה כך. זה כאילו תאמר לי שאי-אפשר להיטיב מערכת על מנת שהיא תהיה כלכלית.

**מאיר שטרית (הליכוד):**

---

**סגן שר הביטחון מ' גור:**

יכולות להיות הרבה דעות, אבל אין לקבוע שחס וחלילה רוצים לפגוע.

**מאיר שטרית (הליכוד):**

אדוני סגן השר, אין לכם כוונה, אבל זה מה שיקרה.

**סגן שר הביטחון מ' גור:**

לא, לא נעשה את זה.

**מאיר שטרית (הליכוד):**

---

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת מאיר שטרית חושב שהדרך לגיהנום רצופה כוונות טובות.

**עמיר פרץ (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית אני רוצה לברך את רפאל איתן – חבל שהוא לא כאן – שמביא נושא שהוא נושא חברתי, נושא לאומי, אבל עם כל הכבוד לחברי הכנסת שמנהלים פה ויכוח, אף אחד לא הציע אי-אמון ביום שהממשלה החליטה להפוך את רפא"ל לחברה, כי אז באמת הכוונות היו טהורות, אלא החליטו להגיש הצעת אי-אמון ביום שיש בו משבר עם העובדים. זה הקטליזטור שמביא את הכנסת היום לקיים סוף-סוף דיון רציני על עתידה של רפא"ל. לכן אני מברך קודם כול על העובדה שמביאים משבר מהסוג הזה למבחן במסגרת של דיון שהוא אולי השיא של הפרלמנטריזם הישראלי, מסגרת שבה אנחנו יכולים להתדיין.

אני רוצה לומר לחברי, חבר הכנסת שטרית: קודם כול אני מבקש ממך להשתחרר מהמושג הפרטה. אל תוביל אותנו לכך, כי הממשלה לא מתכוונת, ולזה אנחנו לא נסכים. הממשלה רוצה להפוך את רפא"ל מיחידת סמך ליחידה כלכלית. הפרטה – חס וחלילה, אלא אם, חלילה, בעוד שנה, בעוד שנתיים, מישהו יחשוב על רעיון בלהות למכור אותה חברה כלכלית לגורם פרטי. חברה ממשלתית עדיין איננה דבר שעובר הפרטה, זה עדיין גורם ממשלתי לכל דבר ועניין.

אבל, יש בהחלט שני מרכיבים מרכזיים ברפא"ל. יש המרכיב של המעבדה הלאומית, וכאן, אדוני סגן שר הביטחון, יש בעיה. יש בעיה שכן הממשלה יכולה להופיע בפני עם ישראל ולומר הרבה מאוד דברים, והעובדים, מכיוון שידיהם כבולות, אפילו לא מסוגלים לבוא ולציין בפני העם את הפרטים, כי כל הדברים הם במסגרת שמירת הביטחון ברמה הגבוהה ביותר, והם מופיעים כשידיהם כבולות.

אדוני סגן השר, ראש הממשלה אמר, שיש תנאים מסוימים, כאלה ואחרים, שהם מופלגים. הוא ציין, למשל, שנת שבתון. מה זה שנת שבתון? מדוע למרצה באוניברסיטה מותר שתהיה שנת שבתון, וחוקר שהוא ברמה דומה וגם מייצר משהו שכל מדינת ישראל רוצה בו צריך להרגיש מתנצל על שנת שבתון?

מה הבעיה? הבעיה היא, שאנחנו הולכים לתהליכים של שינויים במבנה שוק הנשק, שוק מערכת הביטחון, כל השוק של הייצור הצבאי, באופן משמעותי, וכל פעם יבוא שר, ויהיה ממפלגה זו או ממפלגה אחרת, יעמיד את השאלות הלאומיות באופן כל כך מאיים מול עם ישראל, והעובד ימצא את עצמו מתנצל על הזכות שלו להיאבק. למעשה מי שהיה מקשיב עכשיו לראש הממשלה היה שומע: העובדים בכלל עושים דבר אנטי-לאומי כשהם מנסים לבוא ולהיאבק, לבוא ולומר – יש לנו הצעות.

אני רוצה לומר, ויהיה ברור: עברנו שני מהלכים קשים במערכת הביטחון בשנה האחרונה – עברנו תוכנית הבראה נוספת בתעשייה האווירית, עברנו תוכנית הבראה נוספת בתעשייה הצבאית, ושתייהן עברו בצורה שאף אחד במדינת ישראל אפילו לא היה שותף לזעזוע הקשה של קרוב ל-2,000 עובדים, שהלכו הביתה. שום ממשלה לא תצליח לבצע זאת אם היא לא תגיע להסכמה גם על עוצמת האחריות, גם על ההליכה המשותפת עם העובדים. ממשלה שחושבת שהיא תוכל להנחית החלטות מירושלים לאיזה מפעל והיא חושבת שההחלטה תצא לפועל, טועה.

ממשלה, כדי לבצע פעולה מסוג זה, צריכה את העובדים כשותפים מלאים בכל השלבים.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

מאה אחוז.

### **עמיר פרץ (העבודה):**

ואני אומר לך, אדוני סגן שר הביטחון: הממשלה לא נהגה כך, לא נהגה כך.

## סגן שר הביטחון מ' גור:

כיוון שאני מכיר – – – אתה טועה.

## רן כהן (מרצ):

הממשלות. איך פיטרו את דן שומרון?

## עמיר פרץ (העבודה):

אדוני סגן שר הביטחון, אני יכול לומר לך, שאני הוא זה שבא ואמר לעובדים: למרות המשבר שיש לנו, אנחנו נבוא ונכריז על פסק זמן ל-45 ימים בניסיון למצוא דרך להסדיר את כל השאלות המאוד-מורכבות והמאוד-קשות שקיימות שם.

אני בהחלט חושב שיש פה נושא שיש לו השלכות לכיוונים רבים. אני רוצה שיהיה ברור: אין לנו כוונה, שכשמשנים מבנה משפטי, משנים מבנה ניהולי של חברה, של מסגרת כלכלית – אם היא ממשלתית, אם היא מסקטור ציבורי אחר – שמי שישלמו את המחיר הכבד ביותר הם אותם עובדים שבמשך שנים החזיקו אותה יחידה כלכלית שאפשר יהיה להציע להפוך אותה לחברה או להציע אותה למכירה לגורמים מחוץ למסגרת הציבורית.

בוודאי לא יעלה על הדעת שאנחנו נלך למהלך שאיננו יודעים איפה הוא נגמר. בעיית הבעיות בהחלטות של הממשלה, שכשמדברים על הליכה לחברה אף אחד לא יכול להצביע באופן מוחלט מה המחיר הסופי שהעובדים צריכים לשלם. ובשבילנו מחיר זה לא פיצויים. כל עובד של התעשייה האווירית מוכן להחזיר היום את כל הפיצויים לממשלה, עם עוד 10,000 שקל מתנה, ולחזור לעבודה. כל עובד, חד-משמעית. לא יאמר איש שהמאבק שלנו הוא על פיצויים.

## סגן שר הביטחון מ' גור:

גם אנחנו.

## עמיר פרץ (העבודה):

מאה אחוז.

המאבק שלנו הוא קודם כול על מקומות עבודה, והעובדים שנשארים, שצריכים לומר לחבריהם ללכת הביתה – ואומנם הם אומרים את זה בשם ההגנה והשמירה על רפא"ל – צריכים לדעת מתי זה נגמר. אנחנו דורשים מהממשלה לבוא ולהציג לפנינו תוכנית שלמה. לא בשיטת הסלאמי, לא היום 300 ומחר 300 אחרים. נדע בדיוק מה מציעה הממשלה בכל המרכיבים של התוכנית שלה.

ולעובדים יש אחריות לא פחות מלכל אחד אחר שעומד מולם. העובדים בנו את רפא"ל, הם כנראה גם אלה שיישארו ברפא"ל אחרי ההנהלה הנוכחית, אחרי הממשלה הזאת וממשלה אחרת, כי הנהלות מתחלפות, ממשלות מתחלפות, והעובדים צריכים להישאר שם. זה ביתם, זה מקום עבודתם; לכן, שתפו אותם, ובאחריות משותפת אני מקווה שנגיע לפתרון.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת עמיר פרץ. חברת הכנסת נעמי חזן, ואחריה – חבר הכנסת שאקי. עכשיו אנחנו מקפידים על לוח הזמנים.

אדוני סגן שר הביטחון, אני רואה שמדי פעם אתה רוצה להעיר הערות. אם תרצה להשתתף – הדרך פתוחה בפניך.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

אני מקווה שזה יהיה – – –

### **היו"ר ע' עלי:**

הדרך פתוחה בפניך. אני רואה שהעניין בוער בעצמותיך. אם תרצה – הבמה שלך.

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

תודה רבה.

### **היו"ר ע' עלי:**

בבקשה.

### נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו נמצאים היום לקראת הסוף של סיפור שהוא בסך הכול גם משמח וגם עצוב. הוא עצוב כי יש הוכחות חותכות לכך שהיה ניהול כושל ברפא"ל במשך שנים די רבות. אני חושבת, שכל מי שעסק, ועוסק, בנושא של מכירות נשק בשוק הבין-לאומי היה ער כבר לפני חמש שנים לעובדה שהשוק מצטמצם והתחרות היא תחרות קשה מאוד. היה צורך להיערך בעוד מועד לקראת התחרות החדשה, והדבר לא נעשה במועד. היה ניהול כושל גם מהבחינה שהנהלה בזמנה לא שיתפה את העובדים בכל מערכת ההתלבטויות הקשורה למצב החדש בשוק הבין-לאומי.

### היו"ר ע' עלי:

והיום היא משתפת אותם?

### נעמי חזן (מרצ):

לא, אדוני; מייד אתייחס לזה.

ניתן היה, בשיתוף העובדים, להיערך למצב החדש. ולא רק זאת, אלא שמעבר לעובדות הללו היה ניהול כושל ברפא"ל משום שתהליך המעבר, ההסבה של הידע הביטחוני למטרות אזרחיות, לא נעשה בצורה שיטתית, ושוב, בעוד מועד. אם צריך לתת ציון להנהלת רפא"ל מבחינת הניהול ובניית תוכנית פעולה לפני כמה שנים לקראת המצב שאנחנו מצויים בו היום, הציון היה ציון נמוך מאוד עד נכשל.

מכאן, הגענו למצב שהגענו אליו. זה בעצם מצב של חטא קדמון.

### היו"ר ע' עלי:

צריך להזכיר שהנואמת היא פרופסור באוניברסיטה והיא מחלקת ציונים.

### נעמי חזן (מרצ):

אני גם מחלקת ציונים. במקרה הזה אני מחלקת ציונים. ולא רק זה, אני לא יודעת כבר למי לחלק את הציון על החטא הקדמון, כי במסגרת רפא"ל יש חטא קדמון. מדובר פה במפעל שהיו לו שתי מטרות שלא תמיד עלו בקנה אחד: מטרה אחת – והיא כבר הוצגה מעל דוכן הכנסת – מעבדה לאומית, מחקר ופיתוח בתחום הביטחוני; ומטרה שנייה – קו ייצור. שני הדברים הללו לא תמיד הולכים יחד. אבל בגלל זה, אדוני היושב-ראש, אני קצת מתפלאה על הצעת האי-אמון הזאת. אני מתפלאה.

ראש הממשלה עמד מעל דוכן הכנסת ולא אמר את הדברים במלים מפורשות, אבל אני כן אומר זאת. הרי לחטא הקדמון הזה שותפה בעיקר ממשלת הליכוד. רפאל איתן, שהגיש את הצעת האי-אמון, הוא שהיה שותף לחלק מההחלטות שהיום הוא מבכה אותן. מי היה אחראי להשקעה של 50 מיליון דולר באתר לשם, שהוא כשלעצמו אחראי גם לחלק מהגירעונות המצטברים היום של רפא"ל?

לכן, לעלות בעזות מצח, בעזות מצח, ולהגיש הצעת אי-אמון כשסוף-סוף יש למישהו האומץ להגיד: מעבדה לאומית – כן, ייעול הניהול – כן, ומחיר כבד – גם כן? אבל רוצים היום לשנות את הדברים. נכון אמר עמיר פרץ, שאי-אפשר לעשות זאת ללא שיתוף מלא של העובדים, כי אין למדינת ישראל משאב אחר למעט המשאבים האנושיים שעומדים לרשותנו. אם אנחנו נפקיר את המשאבים האלה, לא נוכל להתמודד ולא נוכל להתחרות.

### **מאיר שטרית (הליכוד):**

האם אני יכול לשאול שאלה?

### **נעמי חזן (מרצ):**

רק רגע, חבר הכנסת שטרית, הרי אני לא הפרעתי לך. תן לי לסיים את המשפט ואז תשאל את השאלה.

### **היו"ר ע' עלי:**

אם אפשר לו, ואני לא מאפשר לו מראש.

### **נעמי חזן (מרצ):**

לכן, ניהול כושל – כן. חטא קדמון – כן. אומץ היום לנסות לתקן – כן. אבל אני מבקשת מהממשלה בכל לשון של בקשה לשתף את העובדים בצורה יותר צמודה בתוכניות הייעול החיוניות היום, כדי לאפשר את תפעול רפא"ל גם בעתיד במתכונת אחרת.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחברת הכנסת חזן. חבר הכנסת אבנר חי שאקי. אחריו – חבר הכנסת רפאל פנחסי.

## אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, רפא"ל הועלתה על שולחן הניתוחים כתוצאה מגירעונות מתמשכים, ששמענו עליהם מפי שר הביטחון, ב-1990, ב-1992, ב-1993 וב-1994. מדובר בכ-800 מיליון ש"ח. לכאורה זו סיבה מספקת לחשוב על שינויים בניהול רפא"ל, ששימו קץ לגירעונות ויעלו אותה על דרך המלך. אבל, כפי ששמענו גם מפי שר הביטחון, אין חולק על תרומתה האדירה, הכבירה והחד-משמעית של רפא"ל, של חוקריה המצוינים, של מדעניה מן השורה הראשונה, שהכריעו קרבות חשובים, אולי מלחמות, של ישראל עם אויביה במשך העשורים האחרונים. אין חולק על כך שגם כיום המדענים המצויים ברשות המצוינת הזאת יש בהם כדי לתרום גם בעתיד לחיזוק ביטחון ישראל נגד סכנות עתידיות. לא שמענו אף סוקר, חוקר, המתמצא בבעיות הביטחון ארוכות הטווח של ישראל, שמנטרל לחלוטין את הסכנות מהנשק הלא-קונבנציונלי ומן התוכניות השטניות של אירן ושל עירק.

לכן, לא ייתכן שבתוכנית החשובה הזאת לשפר ולייעל, המעבר הזה מיחידת סמך לחברה עשוי כביכול לפתור את הבעיות. בעיות ייעול הן בעיות הניתנות לשליטה. שמענו את נציגי העובדים. אין להם כל כוונה למנוע ייעול. אבל פיטורים המוניים כפי שהם מתוכננים, פגיעה בעובדים בקנה-מידה גדול כל כך, יש בהם כדי לפגוע במורל, יש בהם כדי להבריח מוחות מן הארץ, יש בהם כדי להבריח מדענים, דבר שיגרום עוול אישי לעובדים המסורים ולחוקרים המוכשרים של רפא"ל מצד אחד, ולעניין הביטחון של ישראל מצד שני.

לא שכחנו את ה"לביא". תוכנית ה"לביא" היתה תוכנית מעולה, שטמנה בחובה אפשרויות עצומות לטווח הרחוק, ואינני בטוח שכל אלה שעסקו בכך משוכנעים גם היום כי טוב עשינו שהתוכנית הזאת הופסקה, אך את הנעשה אין להשיב. אבל כאן איש אינו מטיל ספק ביכולת המחקרית העצומה הגנוזה בעובדים הללו. איש אינו מטיל ספק בכך שחלק מהמפוטרים יצטרכו לעזוב את הארץ. מומחי ה"לביא" הגיעו לדרום-אפריקה ולמדינות אחרות. האם אנחנו צריכים לייצא מוחות, לייצא מדענים למדינות חוץ בתחום הרגיש והחיוני, תחום הביטחון? בכמה מאמץ, בכמה משאבים, בכמה כוחות עלו לנו ההישגים הללו והמחקרים הללו?

לכן, אני סבור שהממשלה צריכה לשקול שנית את ההחלטה הזאת, וזאת לאור הניסיון של הפרטת תע"ש, כשהיתה מחשבה שהנה עם העברתה למעמד של חברה עסקית, ששיקוליה עסקיים ורווחיים, התוצאות תהיינה טובות יותר ותבאנה לשגשוגה של החברה. למרבה הצער, הפיטורים נמשכים, והיקף הפעילות הולך ומצטמק. הסיבות לכך הן בחלקן אובייקטיביות – יש פחות הזמנות. בעולם הגדול יש פחות היזקקות לסוג זה של מוצרים, ואת זאת יש להביא בחשבון – ובחלקן נובעות מן העובדה שהפרטה כשלעצמה איננה מרשם ליעילות יתר ולהצלחה יתירה.

הגשתי לכנסת הצעת חוק, שלפיה בכל מקרה של הפרטה של חברה ממשלתית לא ייעשה דבר ללא התייעצות עם העובדים. פה עדיין לא הגענו לשלב הזה. אנחנו מצויים בשלב הביניים, בתוכנית למעבר מיחידת סמך לחברה. והרי הסיבה שאנחנו מפריטים חברות ממשלתיות היא מפני שמצאו שהן אינן יעילות דיין, ומפני שהרווחיות בהן נמוכה. אין כל יסוד להנחה כי דווקא במקרה דנן תביא הפיכת רפא"ל לחברה ליעילות ולרווחיות.

ברצוני להדגיש כי איש אינו חולק, ולא שמעתי מלה אחת נגד, שלפחות בחלק שנקרא המעבדה הלאומית, בחלק של המחקר והפיתוח – שהוא הייעוד הראשון במעלה של רפא"ל, כשמה כן היא, רשות לפיתוח אמצעי לחימה, לא לייצור ולא ליצוא, אלא לפיתוח, חובה לשמר בקפידה לטובת המדינה ולטובת ביטחונה, את המבנה ואת סדר הגודל של רפא"ל, כדי שסודות חשובים לא ייפלו בידי

זרים. בה בעת, בכל מה ששייך לייצור וליצוא, אני בטוח שבשיתוף פעולה עם העובדים ניתן יהיה למצוא את הפתרון שיאפשר גם ייעול וגם חיסכון, וזאת בלי לפטר המוני אנשים כשרוניים, שייתכן שבתוך חצי שנה עד שנה נזדקק להם שנית, והם לא ימצאו לנו, חלילה.

### **מאיר שטרית (הליכוד):**

חבר הכנסת שאקי, הממשלה, למשל, לא מאפשרת קליטת חוקרים חדשים. כתוצאה מכך אין מי שימשיך את הידע שנצבר במשך עשרות שנים על-ידי החוקרים.

### **אבנר חי שאקי (מפד"ל):**

מלה אחרונה על השבתון. אני רוצה לומר לסגן שר הביטחון ולכנסת, שכאיש אקדמיה, אני תומך נלהב בהמשכת זכות השבתון לחוקרים. אין היום אוניברסיטה המכבדת את עצמה שאיננה נותנת שנת שבתון לחוקריה כדי להשתלם. היום הגיעו לכך שגם מערכת החינוך נותנת אחת לכמה שנים למורה להשתלם. ללא השתלמות אנשים קופאים על שמריהם, ללא השתלמות אנשים אינם מתקדמים ואינם מתרעננים, ותרומתם הולכת ומתמעטת במקום ללכת ולגדול. אם החוקרים הללו של רפא"ל עומדים על זכותם הבסיסית הזאת, שהיא זכות אלמנטרית לכל חוקר באשר הוא, מדוע ייגרע חלקם דווקא, וכחוקרי ביטחון דווקא, כאשר התוצר שלהם הוא כזה שהמדינה וצה"ל נהנים ממנו בצורה עילאית?

### **סגן שר הביטחון מ' גור:**

משפט אחד. כל מה שאמרת מקובל עלינו. כל זה צריך להיכנס יחד במערכת הכוללת שגם אותה הזכרת, ובה אנחנו רואים איך לתת את החלקים השונים.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת שאקי. רבותי חברי הכנסת, אני אדלג כעת על נציג ש"ס, היות שיש כאן שאלה פרוצדורליות. חבר הכנסת גוטמן, פנית אלי וביקשת לדבר כעת. אני מבין שיושב-ראש הכנסת אסר זאת. אני מציע לדלג על דובר סיעת ש"ס. נמתין עד לשובו של יושב-ראש הכנסת מההופעה שלו, ואם יאשר זאת נאפשר לך יותר מאוחר לדבר. ברגע שהוא אסר, זה לא מכובד שאני אתיר.

רשות הדיבור לחבר הכנסת משה פלד. אחריו – אם יהדות התורה לא תנקוב בשם דוברה, יגיע תורה של חברת הכנסת גוז'נסקי.

### **משה פלד (צומת):**

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, "ממשלה בראשות העבודה תעניק עדיפות גבוהה ביותר למחקר ולפיתוח עצמאיים בתחומי הביטחון ולהרחבת הייצור העצמי של נשק וציוד צבאי חדיש ומתוחכם בהתאמה ללקחים ממלחמת המפרץ ולצורכי שדה הקרב". זה ציטוט מהפרק "מדיניות הביטחון" במצע מפלגת העבודה, שנכתב לקראת בחירות 1992, השבוע לפני שלוש שנים בדיוק.

אני רוצה להביא בפניכם ציטוט נוסף, חברי הכנסת, מדוח מבקרת המדינה מס' 45. כותבת המבקרת: "יש להפיק מרפא"ל את הדרוש בתחומים שבהם היא מצטיינת ושבהם יש לה יתרון יחסי על התעשיות הביטחוניות האחרות. יש להבטיח כי החלק החיוני לביטחון המדינה יאורגן כמכון מחקר ממלכתי בממדים המתאימים לכך. ייעודו יהיה מתן מענה לצורכי מערכת הביטחון בתחום הנבטת טכנולוגיות וניהול תשתיות לאומיות חיוניות. הוא יפעל כיחידה מתוקצבת של משרד הביטחון. דחייה בקבלת ההחלטות המתאימות תגרום להוצאות כספיות נוספות, תוך כדי פגיעה אפשרית בתשתית המדעית והטכנולוגית הדרושה למערכת הביטחון, לפיתוח מערכות נשק בעתיד".

בשבוע שעבר אמר שר החוץ: "האמריקנים הבינו, כי רמה טכנולוגית גבוהה הינה עוצמה גדולה יותר מכמות נשק, ולכן פנו יותר למחקר ולפיתוח מאשר לייצור".

אני שואל אתכם – וחבל שראש הממשלה ושר החוץ אינם פה, אנשי "הביטחון והחזון". אם האמריקנים הבינו זאת, מדוע אתם אינכם יכולים להבין דבר פשוט ואלמנטרי שכזה?

האינכם מבינים כי המעבדה הלאומית ברפא"ל היא התשתית הלאומית של המו"פ הביטחוני לטווח ארוך של ישראל? האינכם מבינים כי היא הוכיחה בעבר את ייחודיותה במלחמות קודמות וכמה מהישגיה שינו מהותית את שדה הקרב? האינכם מבינים, מר רבין ומר פרס, כי המעבדה הלאומית היא אחת ויחידה וחסרת תחליף בישראל, שאין גוף שישווה לה בהיקף המחקר ובגיוון, ובעוצמת היכולת המחקרית והפיתוחית שהיא מגלמת?

רפא"ל אפשרה לישראל שלא להיות תלויה בחסדי זרים בתחומים שונים. אדרבה, רפא"ל פיתחה בכמה נושאים את המוצרים הטובים בעולם, וארצות-הברית רוכשת אותם ממנה.

רפא"ל היא חוד החנית של הידע והיישום במישור העולמי בשירותו של צה"ל בלבד, בהיותה מוקדשת למו"פ ממוקד לתרחישי העתיד – עשר ו-15 שנים קדימה, במאגר הידע והניסיון הביטחוני שהיא צוברת זה עשרות שנים, שהוא מצבור המו"פ הביטחוני הראשי והמקיף של המדינה; בהיותה תשתית של יכולת מו"פ מול הפתעה טכנולוגית בזמן מלחמה; בחשיבות הישגיה הטכנולוגיים והצלחותיה בשדה הקרב.

מדינה מוקפת אויבים, מדינה שמסביבה מדינות רוחשות שנאה, הן במעגל הקרוב והן במעגל הרחוק, מדינות שכל רצון לכלותה, איננה יכולה להרשות לעצמה תקציב למו"פ כפי שאישרה הממשלה בנובמבר 1994, בסך 55 מיליון דולר.

אין מוזכרת בהחלטת הממשלה מנובמבר 1994 תוכנית-יורטנר. תוכנית זו הוזכרה בהחלטה מקדמית ממאי 1994, ובעקבות זאת הוגשה עתירה לבג"ץ, ובה נטען, כי הממשלה איננה מיישמת

את תוכנית-יורטנר כרוחה וכלשונה, כלומר חלוקת רפא"ל לשתי רשויות, האחת – מעבדה לאומית כיחידת סמך, והשנייה – גוף עסקי כחברה ממשלתית.

גם מבקרת המדינה טענה בדוח 45, כי ההחלטה להפוך את רפא"ל לחברה ממשלתית היא שגויה ואיננה תואמת את דוח ועדת-יורטנר, שקבעה חלוקה לשני גופים.

אני פונה אליך, שר הביטחון, מר רבין, לעיין מחדש במדיניות הנקוטה כלפי התעשיות הביטחוניות, ובפרט באותם חלקים המהווים מוקדי ידע בתשתיות טכנולוגיות לאומיות הדרושים לשמירה על ביטחון ישראל ולביסוסו. תודה רבה.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת משה פלד. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבר ציינו הדוברים לפני כמה וכמה היבטים של המשבר ברפא"ל, כמו הבעיה של אי-היערכות מתאימה ובעוד מועד של הנהלת רפא"ל, נוכח הצמצום בביקושים לכלי מלחמה ולטכנולוגיה הקשורה לפיתוחים צבאיים. לא אכנס לכל הנושאים החשובים האלה, אלא אתרכז בנושאים הקשורים בזכויות העובדים ובתוכניות ההפרטה.

אנו נמצאים היום במציאות שיש בה צמיחה כלכלית, אבל בצדה יש גם גידול מדאיג מאוד במספר המובטלים. מדברים על פיטורים מרפא"ל, אבל לאחרונה נסגרו למשל כמה מפעלים בתחום הטקסטיל, בתחום צביעת בדים, ומדובר במאות עובדים שפוטרו. פוטרו עובדים שעבדו במפעלים לייצור עוגות ומיני מאפה. אני שואלת את עצמי, האם אין אנו נמצאים בשלב מאוד מסוכן, מבחינת היפוך המגמה שהיתה לאחרונה, המגמה של צמצום באבטלה?

על רקע זה יש בעיה מיוחדת לעובדים בעלי מיומנויות גבוהות – למהנדסים, לטכנאים וכו'. מספר האקדמאים המובטלים הוא בשיעור גבוה מאוד ביחס למספר האקדמאים המהווים כוח אדם. לכן אני חושבת שהתוכנית של משרד הביטחון והממשלה, שקיימת היום בנושא רפא"ל, היא בעצם תוכנית בשיטת הסלאמי, של פיטורי מאות עובדים פעם אחר פעם, וכפי שהניסיון לימד אותנו בחברות ממשלתיות אחרות, התוצאה הסופית של מהלך כזה היא חיסול המפעל או החברה שאנו מדברים בהם.

הדבר השני שרציתי להדגיש הוא, שכאשר אנו מדברים על הפרטה, רואים בה חזות הכול – תעסוקה וצמיחה, דבר שאיננו עומד במבחן המציאות. המפעלים שהזכרתי קודם, מפעלים אשר נסגרים עכשיו, הם כולם מפעלים פרטיים. לכן יש אחריות של המדינה לעובדים מסורים, שבמשך שנים השקיעו מכוחם, מיכולתם ומניסיונם, ואי-אפשר היום לבוא ובצורה כל כך אכזרית לזרוק אותם לרחוב.

אני יודעת שמדובר על פרישה, על פיטורים, אבל העובדים ברפא"ל מנועים מלהתמודד עם הטענות של ההנהלה, מאחר שלא מאפשרים להם להיות שותפים להחלטות בנושא הבראת החברה. הנהלת הרשות לפיתוח אמצעי לחימה מנצלת את העובדה שמדובר בנושאים ביטחוניים, והעובדים נמצאים למעשה במצב שאין מעדכנים אותם, אין משתפים אותם בתוכניות קצרות הטווח וארוכות הטווח. כמו שציין כאן חבר הכנסת עמיר פרץ, אני חושבת שאי-שיתוף העובדים הוא מתכון ברור למשבר, ולמשבר חמור עוד יותר ככל שחולף הזמן. לכן אני קוראת למשרד הביטחון ולהנהלת רפא"ל לאפשר לעובדים להיות שותפים אמיתיים לתוכניות ולדיונים לטווח קצר ולטווח ארוך.

היה ניסיון ברפא"ל כמו גם בחברות ממשלתיות אחרות, להנחית קציני צבא לניהול. דובר פה על החולשות שהיו בניהול החברה בעבר, חולשות שמבקרת המדינה ציינה אותן ודוברים אחרים עמדו עליהן. השיטה של הנחתת או הצנחת קציני צבא לניהול, אינה שיטה נכונה במפעלים רגישים. הניסיון מלמד, כפי שלמדתי גם ב"תדיראן" וגם במפעלים אחרים, שהנחתה של קציני צבא גורמת לכך שיש מתחים רבים, משום שקציני הצבא מגיעים משיטת ניהול אחרת, שיטה צבאית, לשיטת ניהול אזרחית, וכל מערכות יחסי העבודה ויחסי האנוש אינן ברמה הנכונה.

לכן, אני קוראת לממשלה ללמוד מהניסיון של מפעלים וחברות אחרים שהיו בתחום הצבאי והביטחוני, ולעשות הכול כדי שהפתרון של בעיות רפא"ל יעשה בתיאום מלא עם העובדים, תוך התחשבות מלאה בתרומתם, ועם ניסיון ליצור מקומות עבודה נוספים ולא להקטין את מספרם.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחברת הכנסת גוז'נסקי. חברת הכנסת אסתר סלמוביץ – איננה. חבר הכנסת יוסף בא-גד, ואחריו – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, אי-אפשר לפתוח היום את הדיון על רפא"ל בלי להעלות את זכרם של שלושת הקדושים שנהרגו, האני מוחמד, האשם ראחאל וסמל הלל רוזנר. עד מתי הממשלה האטומה הזו לא תפתח עיניה ולבה, להבין שיש לה עסק עם ה"חיזבאללה". עד מתי הם יהיו אטומים, ולא יקראו מה שנכתב היום במאמר ראשי בעיתון "הארץ" על-ידי זאב שיף, שאינו חשוד באהדה לימין. כותב זאב שיף: הביטחון המופרז של ה"חיזבאללה", הבטוח שישראל לא תגיב, בגלל הרצון לסיים את הסכם השלום עם סוריה, הרצון המופרז הזה מאפשר להם לעשות מה שעולה על לבם. אנחנו תמימים – לא פוגעים בכפרים, לא פוגעים באזרחים. להם מותר להפגז את קריית-שמונה, את נהרייה ומקומות אחרים. ולנו, חלילה, אסור לגעת בהם.

זו ממשלת טמטום. אף אדם לא מבין את זה. מכאן נמשך הטמטום לדברים נוספים – לעניין רפא"ל. פותח ראש הממשלה את דבריו ואומר, שכל הכוח שלנו הוא המוח היהודי. לכן צריך את רפא"ל, לכן צריך טכנולוגיה, לכן צריך פיתוח, כי אין לנו כמויות, אין לנו מיליארד ורבע תושבים כמו לסינים, אין לנו 250 מיליון כמו לערבים במזרח התיכון. אנחנו מדינה קטנטונת, הכוח שלנו ועוצמתנו בראשנו. כך התחיל ראש הממשלה, והוא סותר את עצמו ודורש שרפא"ל תהיה משק כלכלי סגור. יש לי הצעה גאונת: בואו נהפוך את צה"ל למשק כלכלי סגור, שצה"ל יהיה משק כלכלי. אם לא תהיינה הכנסות,

נסגור את צה"ל. הוא לא רנטבילי, לא משתלם להחזיק אותו, הוא גורם להפסדים כל יום. רפא"ל הוא מפעל ביטחוני כמו צה"ל.

בוודאי, אני בעד, אם צריך חיסכון, אם צריך לקצץ, אבל הכול בהיגיון, הכול בתיאום עם העובדים. לא ייתכן שעובדים שמסרו את נפשם במשך עשרות שנים, ולא נסעו לחוץ-לארץ כדי ליהנות מקידום אישי, לא חיפשו את השוק הפרטי אלא מסרו את נפשם למען ביטחון מדינת ישראל, אי-אפשר לומר להם היום: הכושי עשה את שלו, אתם מיותרים – יש הסכם שלום. אף אחד לא יודע מה יהיה עם הסכם השלום הזה. לאחר הסכם השלום, מה יהיה אם לא נשמע פעם אחת לאמריקנים, והם יחליטו להטיל אמברגו? יהיה אמברגו אמריקני, יהיה אמברגו אירופי, ואיך תפתחו את אמצעי הלחימה של ישראל? הרי זה הדבר היחיד שנשאר לנו.

ראש הממשלה מבקש בסיס כלכלי עסקי. בואו נעשה בסיס כלכלי עסקי לחיל האוויר שלנו. בתוך יום סוגרים את חיל האוויר.

### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת בא-גד, אני רואה שהעובדים מרוצים מהדברים שלך.

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

מי כמוך, כבוד היושב-ראש, יודע שהעם אוהב אותי, אוהב את דעותי, וזה עוד יוכח. הנה התנועות שאסור לעשות ביציע, אבל יש לנו סימן מוסכם בכבישים.

האבות המייסדים של המדינה – אף שלא היה כסף והמדינה היתה במשבר כלכלי חמור, היו ימי צנע, הם הבינו שיש להעמיד את כל יוקרתנו על תע"ש, תעשייה צבאית מפותחת, על תעשייה אווירית ועל רפא"ל. הם לא חיפשו כלכלה.

### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת בא-גד – – –

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

אחרי דברים כל כך נפלאים – – –

מי לא זוכר את השיר – ואני לא שר – כחול ולבן, הדגל שלי. כך שרו העולים מרוסיה. והנה, לוקחים תעשייה כחול-לבן, מחסלים אותה ורוצים לייבא פיליפינים או אחרים מחוץ-לארץ, ואת העובדים

היקרים שלנו ברפא"ל, בתעשייה האווירית ובתעשייה הצבאית, עם המוח היהודי הנפלא, שולחים כיצוא לארצות-הברית, שבה ירוויחו את לחמם.

**היו"ר ע' עלי:**

יפה לסיים במשפט הזה.

**יוסף בא-גד (מולדת):**

אני מסיים ואומר: ממשלת הכישלון, תפסיקו לפני שתהרסו את המדינה כולה.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת בא-גד. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, בבקשה.

**יוסף בא-גד (מולדת):**

---

**עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

---

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת בא-גד, אתה לפחות מעלה כאן חיוכים.

**יוסף בא-גד (מולדת):**

חבר הכנסת דראושה תמיד דואג לעובדים. נראה איך ידאג הפעם לעובדים.

**עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני אכן דואג לעובדים, גם לעובדים של רפא"ל. לכן אני תומך במאבקם, הזדהיתי אתם גם כששבתו בחוץ והפגינו בשנים קודמות. כשיש עניין של עובדים, אני תמיד תומך בעובדים, אף שאני לא מתלהב מסוג הייצור שלהם. אני חושב, שמדינת ישראל, הממשלה הזאת צריכה לעשות הסבה מקצועית לעובדים הללו. אי-אפשר לסמוך על כך שישראל תהיה רק מייצרת נשק בכמויות גדולות וכאילו היא נשענת על סכסוכים בין-לאומיים, מעודדת מלחמות, מייצאת נשק ומרוויחה מהנשק הזה כדי לחיות. מדינות מפותחות בעולם – – –

### **מאיר שטרית (הליכוד):**

חבר הכנסת דראושה, עיקר היצוא של מדינת ישראל הוא לא נשק. ישראל נכנסה לתחום הזה לא בגלל רצונה לייצא נשק, אלא מחוסר ברירה – – –

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

אני מסתכל קדימה לעידן של שלום. מדינת ישראל צריכה עכשיו לעדכן את כל הראייה הפוליטית וגם את הייצור שלה. מדינות מפותחות ועשירות בעולם, כמו יפן ושווייץ, לא נשענות על ייצור נשק וייצוא נשק. הן נשענות על פיתוח טכנולוגי מתקדם בתחומים שונים.

אני חושב, שמדינת ישראל צריכה לעשות "הסבה מקצועית". צריך להבטיח את זכויות העובדים הבטחה מלאה, אבל לעשות להם הסבה מקצועית שתתאים לעידן החדש – עידן של שלום במזרח התיכון. זה לא רק סיפור, לא רק חלומות אלא עובדות. היום יש למדינת ישראל הסכמי שלום עם מצרים, עם ירדן, הסכם עקרונות עם הפלשתינים, ובדרך – בקרוב, אינשאללה – גם הסכם שלום עם סוריה ולבנון, שיפתח את האפיק לשלום כולל במזרח התיכון.

### **משה פלד (צומת):**

אתה רוצה – – –

### **היו"ר ע' עלי:**

סליחה, אני מבקש להפסיק.

### **משה פלד (צומת):**

— — —

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת פלד.

**משה פלד (צומת):**

---

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת פלד, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה.

**רון נחמן (הליכוד):**

מה עם עירק ולוב?

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת רון נחמן, אני מבקש להפסיק. תן לו לסיים את דבריו.

**עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

אני גם נגד ייצור נשק קונבנציונלי ולא-קונבנציונלי בעירק, בלוב ובאירן. אני חושב, שהמזרח התיכון צריך היום לראות את העניינים בצורה אחרת, בראייה של שלום, של דו-קיום ושל פיתוח תעשייתי, חקלאי, טכנולוגי מתקדם, ולא רק של ייצור נשק.

אני חושב, שמדינת ישראל לא יכולה להסתמך על כך שהמלחמות יימשכו בעולם, הסכסוכים יימשכו כדי לפתח את התעשייה ברפא"ל או תעשיות נשק אחרות.

**משה פלד (צומת):**

חבר הסיעה שלך מסית למלחמה. כל עם ישראל ראה את זה בטלוויזיה.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אם אתה חושב שדיבור בעד הזכויות של הפלשתינים הוא קריאה למלחמות, אתה טועה. אני אומר מעל הבמה הזאת מה שאמר ידידי וחברי חבר הכנסת טלב אלסאנע: אנחנו נגד הכיבוש, אנחנו נגד ההתנחלויות, שהן קולוניאליזם יהודי שאין לו מקום, ואנחנו בעד שלום שיבטיח את הזכויות של מדינת ישראל ואת הזכויות של הפלשתינים והעולם הערבי. לכן אנחנו בעד מדינה פלשתינית עצמאית.

### משה פלד (צומת):

---

### היו"ר ע' עלי:

מספיק.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

זה לא סוד שאנחנו בעד מדינה פלשתינית עצמאית, שבירתה צריכה להיות ירושלים המזרחית.

### יוסף בא-גד (מולדת):

לא יקום ולא יהיה.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אמרת את הדברים הללו לגבי המשא-ומתן עם אש"ף, אתה אומר את הדברים הללו לגבי הגולן.

### רון נחמן (הליכוד):

מה זה שייך לרפא"ל? תחזור לנושא.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

תשאל את החברים שלך.

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אם תהיה מדינה פלשתינית – – –

### **היו"ר ע' עלי:**

אתם קוראים קריאות ביניים ואחר כך אתם מתפללים שהוא משיב.

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

אדוני היושב-ראש, אכן אחזור לנושא.

### **היו"ר ע' עלי:**

רגע אחד. אתה נגרר אחרי קריאות ביניים, אחר כך תבקש זמן נוסף. אל תיגרר.

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

אני מסיים.

אני תומך במאבק של העובדים. אני חושב שהעובדים של רפא"ל זכאים למלוא הזכויות. אני אומר את זאת אף כי אינני מצפה לקולות מהם. אני אומר זאת כמי שמאמין בזכויות של העובדים במדינת ישראל. העובדים הללו ומשפחותיהם זכאים לזכויות מלאות. אני חושב, שפיטורים של עובדים אינם דרך בריאה, זה פתרון לא נכון. אני נגד פיטורים ואני בעד זכויות העובדים. אבל הממשלה צריכה לעשות את ההסבה המקצועית הדרושה בהתאם לרוח הזמן, בהתאם לתהליך השלום. תודה.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת דראושה. חבר הכנסת דוד מנע, ואחרון – חבר הכנסת יוסי כץ, אלא אם יושב-ראש הכנסת יאפשר לחבר הכנסת גוטמן לדבר.

### **דוד מנע (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הממשלה הזו, שאיש ממנה אפילו לא טורח לשבת בדיון החשוב הזה, הגיעה להרבה "הישגים" מאז ההבטחה לבוחר להביא שינוי במדינה. העלייה האחרונה בשיעור האבטלה היא סטירת לחי למדיניות הממשלה הכושלת הזאת לא רק בתחום המדיני-הביטחוני אלא גם בתחום החברתי-הכלכלי.

ממשלת הליכוד קלטה קרוב ל-500,000 עולים חדשים והגיעה לאבטלה גבוהה, כי קצב העלייה היה גבוה מכדי לאפשר לכולם לעבוד. קצב העלייה נבלם בתקופת הממשלה הזאת, ובכל זאת האבטלה גדלה ויישובים חדשים נכנסו למעגל האבטלה.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, מיליארד שקלים תשלם השנה הממשלה הזו כדמי אבטלה למובטלים, שישבו בבית, לא יעבדו ויקבלו שכר. מיליארד שקלים. 200 מיליון שקלים היא גובה במרכיב דמי האבטלה מהשכירים במשק, ואין לה כסף היום לשקם עובדים בהכשרה.

לצערי, התעשיות הביטחוניות במדינת ישראל הן כמו יתומים שאין להם אב ואם. התעשייה האווירית, התעשייה הצבאית, רפא"ל – כאבני דומינו הולכות ונופלות. עובדי רפא"ל, העובדים המסורים והנאמנים שהקדישו מזמנם ומחייהם לביטחון המדינה, אלה הולכים כצאן ללא רועה. מדוע? משום שיש שר ביטחון שאין לו זמן להיות שר ביטחון, בקושי יש לו זמן להיות ראש ממשלה. עובדי רפא"ל, העובדים המסורים האלה צריכים היום להיות נתונים לקפריזות של ממשלה שאינה יודעת מה דרכה. עובדי רפא"ל תרמו רבות בפיטורים רבים בשנים האחרונות.

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

היא יודעת – – –

### **דוד מנע (הליכוד):**

עובדי רפא"ל תרמו את חלקם במעגל האבטלה. מה יעשו אותם עובדים העובדים ברפא"ל והגרים בצפון שבלאו הכי האבטלה שם גדלה?

### **רון נחמן (הליכוד):**

מה אמר ראש הממשלה לתעשיות הביטחוניות?

### **דוד מנע (הליכוד):**

מה רוצה הממשלה הריקה מתוכן הזאת? אתם רוצים אולי להפריט את רפא"ל? אולי תפריטו גם את הצבא? אולי תפריטו את אמ"ן? אולי תפריטו את פיקוד הצפון? אולי תפריטו את חטיבה-7? האם כל דבר נמדד היום במדינת ישראל על-פי צרכים כלכליים, על-פי רווח והפסד?

אתם יודעים שברפא"ל אי-אפשר לחשוף הרבה דברים. אי-אפשר לדרוש מרפא"ל שייצא וירוויח. מפעל רפא"ל אינו "אלתא" ואינו התעשייה האווירית, שלפעמים מייצאים דברים. רפא"ל מייצרת דברים עבור הצבא, למען הצבא ואך ורק למען הצבא. היא מפתחת פיתוחים חדשניים שאי-אפשר להוציאם החוצה, כדי להכניס דולרים למדינה. אל תסתכלו על רפא"ל במבחן של רווח והפסד. רפא"ל אינה ככל החברות הממשלתיות. ברפא"ל יש מרכיב של אנשים שיכול למצוא עבודה אך ורק ברפא"ל, בגלל מהותו ובגלל דרכו של אותו גוף ששמו רפא"ל.

האם נשכחו כל אותם חתני פרס ישראל? האם נשכחו כל אותם מהנדסים שתרמו ממוחם וממרצם למען ביטחון ישראל? האם נשכחו כל אותם מאות עובדים שתרמו רבות למדינה? והממשלה חדלת האישים הזאת, הריקה מתוכן הזאת, לא יודעת לאן דרכה ולאן היא מנווטת את המדינה.

לממשלה זו מגיע אי-אמון, ולו רק בגלל עובדי רפא"ל.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה, חבר הכנסת מנע. אני מבין שיושב-ראש הכנסת אישר לחבר הכנסת גוטמן לדבר. עד שהוא יגיע, אני מבקש לברך. הפנו את תשומת לבי לכך שביציע יושבים עובדי רפא"ל. אני מברך אתכם ואני רוצה לומר לכם, שכולנו מעריכים את פועלכם ואת תרומתכם לביטחון המדינה, לפיתוח המחקר והמדע בארץ. אני מאחל לכם הרבה שנים של עשייה פורייה למען ביטחון ישראל ולמען פיתוח המדע והמחקר במדינת ישראל.

### **שאול גוטמן (מולדת):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מייצג בדברי את סיעת ש"ס.

### **היו"ר ע' עלי:**

זקן יש לך. זה כבר בסדר.

### **מאיר שטרית (הליכוד):**

הצטרפת לש"ס?

## שאל גוטמן (מולדת):

שמענו היום את ה"אני מאמין" של ראש הממשלה לגבי רפא"ל. מי שכתב את נאומו הלעיט את הציבור במספרים שאפילו מר רבין אינו מסוגל לאמתם. חשבתי לתומי כי ראש הממשלה יציג כאן חזון כלכלי בנושא מערכת הביטחון. במקום זאת שמענו דמגוגיה לצד כמה עובדות.

נכון, יש לשנות את מבנה השכר ברפא"ל, ועובדי רפא"ל מכירים את דעתי בנושא והם מוכנים לכך. אך הצגת מטרה עסקית לרפא"ל היא מחדל אסטרטגי חמור.

אדוני היושב-ראש, האם צה"ל הוא רווחי? ודאי שלא. הוא זולל הכסף מספר אחת במדינה. האם לראש הממשלה ראייה אסטרטגית ביחס למבנה השכר בצה"ל? צאו וראו, בתקופת כהונת מר רבין במשרד הביטחון חלק תקציב הביטחון שהוצא לשכר ולתנאים נלווים עלה מ-35% ל-48%. עלייה זו נובעת מכך שבצה"ל יוצא אדם לפנסיה בגיל 40. מדוע? מדוע בצה"ל, איש טכני, פקיד, מהנדס, חוקר, אינו יכול לעבוד עד גיל 65? אמרתי בשבוע שעבר, כי לא דומה איש שדה שמשך שירותו קצר יותר לשאר אנשי הקבע שתנאיהם צריכים להיות דומים לכלל המשק הציבורי.

רבותי חברי הכנסת, מצאתי כי בתקופת כהונתו של מר רבין במשרד הביטחון היתה ירידה מדהימה של 70% בתקציב מחקר ופיתוח מכלל תקציב משרד הביטחון. לצורך השוואה – ארצות-הברית שומרת על תקציב מחקר ופיתוח קבוע במונחים ריאליים.

אדוני היושב-ראש, במשך שנים עלומות פיתחו אנשי רפא"ל אמצעי לחימה שאין כמותם בעולם, בזרועות היבשה, האוויר והים. הוכח, כי באמצעות מה שאני מכנה "איגוף טכנולוגי", ניתן להימנע מהבקעת שריון קלאסית, להימנע משחיקה מיותרת בשדה הקרב, להגביר את כושר התמרון ולהוריד באופן קיצוני את מספר הנפגעים. אמצעים אלה הושגו על-ידי אנשי רפא"ל ואחרים ולא על-ידי צמרת צה"ל. אדרבה – לעתים לצד ספקות צה"ל לגבי יכולת המימוש. היום ברור, האיגוף הטכנולוגי ניתן לביצוע. הסיבה היחידה למימוש אטי היא ניהול כושל של מערכת הביטחון וחוסר ראייה אסטרטגית בעניין יחסי הגומלין בין צה"ל לרפא"ל.

הרצון, רבותי חברי הכנסת, להיות עסקיים, מוביל את מערכת הביטחון להעביר טכנולוגיות עתיד שפיתחו ברפא"ל למדינות מפוקפקות כדוגמת סין. ידוע לי כי נושא מסוים עבר מסין לפקיסטן, ונושא אחר – מסין לאירן.

מי ייתן את הדין על כך? זהו ניהול אסטרטגי? הניסיון לסלק את סין מסיוע גרעיני לאירן הכניס לתמונה את רוסיה, ועתה רוסיה וסין מספקות טכנולוגיות גרעיניות לאירן, ואנחנו מספקים לסין טכנולוגיות רגישות אחרות. ממש שערורייה.

יש לקבוע, כי אסור לבחון את רפא"ל במונחים עסקיים. יש באמתחתנו משאב אנושי מצוין. יש לקבוע יעדים מושכלים לפיתוח אמל"ח לשדה הקרב העתידי. אילו כלכלנו את צעדינו כהלכה, היינו מציגים היום צבא מודרני עם רמת שחיקה מינימלית, עם יכולת הפתעה אסטרטגית וטקטית.

מי שאחראי לסטגנציה בפיתוח אמל"ח הוא יצחק רבין. הזלזול המופגן שלו באינטליגנציה ובחוכמה מדהימים. הוא מוכר את התעשיות הביטחוניות בדולר. כדאי שידע: ימי הפלמ"ח העליזים תמו. שימוש מושכל במדעני רפא"ל היה מבטל באחת את העדיפות המספרית שיש בכל ארצות ערב גם יחד.

משרד הביטחון ומשרד האוצר מסתתרים מאחורי כתפיו הרחבות של פרופסור יורטנר, אך לא מציגים את כל האמת. ועדת-יורטנר מציעה לחלק את רפא"ל למעבדה לאומית ולחלק עסקי. ברם, אין היא מפרטת מהו גודלה של המעבדה הלאומית ואין הבטחה בכיוון הזה. לעומת זאת, יש רגליים לסברה, כי מנכ"ל רפא"ל, במצוות הנהלת משרד הביטחון, עומד לגמל את המעבדה הלאומית לגוף מגוון.

לסיום, ברצוני לחזור על הצעה שהעליתי לפני כשנתיים. יש להקים מועצה לאומית למחקר ולפיתוח ביטחוני. במועצה זו יהיו נציגים של צה"ל, משרד הביטחון, התעשייה הביטחונית והאוניברסיטאות. מועצה זו תהיה זרוע ממשלתית ותציג הצעות וחלופות בכל הקשור בפיתוח ביטחוני אסטרטגי לטווח בינוני ורחוק. עבודת המטה של נבחרת לאומית זו תחסוך זמן ומשאבים כלכליים ותנצל באופן אופטימלי את ההתמחויות של התעשיות השונות.

ומדוע לא נמשיך את קו המחשבה הממשלתית, אדוני היושב-ראש? מדוע לא נפריט את צה"ל? מדוע לא נפריט את משרד הביטחון? ואולי נפריט את שר הביטחון? ראש הממשלה ושר הביטחון, יצחק רבין, נושא באחריות אישית לקריסת התעשייה הביטחונית בישראל. מר רבין הפך למפרק הלאומי ועליו ללכת. תודה.

## **היו"ר ע' עלי:**

תודה. אני מזמין את חברת הכנסת אסתר סלמוביץ, ואחרון – חבר הכנסת יוסי כץ.

## **אסתר סלמוביץ (יעוד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ועדת-יורטנר שהוקמה לבדיקת הנושא המליצה על הפרטת אותם חלקים ברשות שאין כל בעיה להפעילם מתוך שיקולים כלכליים והפניית מאמציהם לפסים מסחריים. אך באותה נשימה ועדת-יורטנר גם המליצה, שלא להפריט ולא לפגוע באותם חלקים המכונים מוקדי הידע הלאומי הקריטי, הם הם אותם מוקדים ברשות שאפשרו לה לפתח את אמצעי הלחימה המתוחכמים והמתקדמים בעולם.

ראש הממשלה עצמו קיבל את המלצות ועדת-יורטנר. מי שהשיגו עליהן היו דווקא קברניטי הכלכלה, אלה המודדים את הצלחתם כפי שהיא משתקפת מתוך מאזנים מסחריים, שהגם שהם חשובים כשלעצמם, אין בהם כדי לשקף את צרכיה הביטחוניים של מדינת ישראל ואת גודל הסכנה הקיומית המרחפת מעל ראשה.

גם מבקרת המדינה מצאה לנכון להתייחס לאותו פן ברשות לפיתוח אמצעי לחימה המהווה נכס לאומי, שאינו ראוי להימדד במספרים כלכליים.

יצוין, כי לטענת עובדי רפא"ל, הטענות בגין הפסדי הרשות אין בהן אמת, וגם אם צודקים הטוענים כי לרשות הפסדים, אבקש לציין כי את הרשות לפיתוח אמצעי לחימה קשה מאוד למדוד באומדנים של רווח והפסד, כי רווחיה נמדדים בחייהם של אלפי חיילים ואזרחים שניצלו בזכות העובדה שבידיהם ניתנו אמצעי לחימה מתוחכמים ומתקדמים ביותר.

את רווחיה של הרשות לא ניתן לבטא בערכים כלכליים, משום שעיקר תרומתה הוא בעצם העובדה שמדינת ישראל עמדה בהצלחה במבחנים הקשים והעקובים מדם שכפו עליה אויביה. את העובדה שהגענו עד הלום אנו חבים, בין היתר, גם לרשות לפיתוח אמצעי לחימה.

קל מאוד לבוא היום ולהורות על הפרטת הרשות לפיתוח אמצעי לחימה. אפשר שבטווח הקצר יצביע מהלך שכזה על הקלה בנטל התקציב. אפשר שמבחינה כלכלית ומספרית יצדיק צעד שכזה את עצמו ויאפשר לקברניטי הכלכלה לחוש בשביעות רצון עצמית, אלא שבטווח הארוך עתידות להיות לצעד שכזה השלכות כבדות ממש, השלכות בלתי הפיכות דווקא בתחום רגיש שבו אסור, פשוט אסור לנו לטעות, שמא ניקלע, חלילה, בעניין רפא"ל למצבה של "בזק", שכל משקיע מחוץ-לארץ יכול לרכוש בה מניות.

הפרטת הרשות לפיתוח אמצעי לחימה תביא לברירתם של מוחות יקרים אל השוק האזרחי, ואולי לחוץ-לארץ, ותפגע פגיעה קשה ובלתי הפיכה ביכולתה של מדינת ישראל להוסיף ולפתח את אמצעי הלחימה הנחוצים לה כל כך. הפרטת הרשות תביא לפיטורים של אלפי עובדים ולפגיעה קשה ביותר במטה לחם של אלפי משפחות בישראל.

אני רוצה להציע לממשלה ללמוד את הלקח המתבקש מקורותיה של התעשייה האווירית, שהשקעותיה בהחזרת המהנדסים מארצות-הברית ומדרום-אפריקה הגיעו לכ-3 מיליארדי שקל. לתקן מצב שכזה, אדוני היושב-ראש, יהיה בגדר הבלתי-אפשרי.

אדוני היושב-ראש, נושא הפרטתה או עתידה של הרשות לפיתוח אמצעי לחימה הוא נושא רגיש, שאינו נוגע רק לשאלה כלכלית אשר לגביה ניתן לאמץ פתרונות שאם יתברר בעתיד שהם שגויים כל עלותם תסתכם במונחים כלכליים. זה נושא שכל החלטה שגויה שתתקבל ביחס אליו עלולה לעלות למדינת ישראל באלפי קורבנות, חיילים ואזרחים. זה נושא המחייב אותנו לנהוג בו כפי שהיינו נוהגים בדיני נפשות. זה נושא שהשלכותיו עלולות להשפיע על עתידה של מדינת ישראל, על כושר עמידתה, על יכולת התמודדותה עם האתגרים, היעדים והאיומים הניצבים בפניה. זה נושא העתיד להשפיע על כושר הישרדותה.

אסור לנו להיחפז ומוטב לנו להשתהות במציאת הפתרון הנכון, ובלבד שלא נטעה במציאת הפתרון ההולם ובאימוץ האסטרטגיה ארוכת הטווח, שאולי תאפשר לנו למצוא אותו שביל זהב שהוא מיזוג של תוצאה כלכלית אופטימלית עם שמירה על יתרונו ויכולתו בתחום פיתוחם וייצורם של אמצעי הלחימה הנחוצים לנו כל כך.

ולסיום, אדוני היושב-ראש, אבקש להזכיר את אמרתו המפורסמת של סר וינסטון צ'רצ'יל, שלפיה מעולם לא חבו כה רבים כה הרבה לכה מעטים. דומני כי לא אטעה אם אומר, שאמרה זו נכונה גם כשהדברים אמורים ברשות לפיתוח אמצעי לחימה. תודה רבה.

## **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לעובדי הרשות לפיתוח אמצעי לחימה. תודה רבה לחברת הכנסת סלמוביץ. חבר הכנסת יוסי כץ, אחרון הדוברים, בבקשה.

נא לצלצל. בתוך חמש דקות תהיה הצבעה אלא אם כן תרצה הממשלה להשיב.

## **יוסי כץ (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, חברי מרפא"ל, נציגות העובדים, מותר להתוודות ולומר, שקרוב ל-20 שנה אני מלווה את עובדי רפא"ל. אני מלווה אותם במשברים השונים, אני שותף לחוויות שלהם, להצלחות, לסכסוכי עבודה. עבורי רפא"ל זו מציאות חיים יומיומית.

כשקראתי בעיתון שסיעת צומת הגישה הצעת אי-אמון בממשלה על רקע המשבר ברפא"ל, נרשמתי לדיון. רציתי למחות על הניצול המחפיר של המשבר ברפא"ל, למחות על הניצול של סבל עובדים שתקופה ממושכת חיים בחוסר ודאות. אין לך דבר יותר חמור מבחינת המשפחה, מבחינת החברה, מבחינת העובדים, מחוסר ודאות.

## **משה פלד (צומת):**

זו הטקטיקה.

## **יוסי כץ (העבודה):**

תקשיב עד הסוף.

במחשבה שנייה, בדקתי את הצעות האי-אמון שהגישה סיעת צומת מאז תחילת הקדנציה הזאת והגעתי למסקנה, שזו ההצעה העניינית מכולן. האחרות לא היו כאלה.

אנחנו נמצאים בקונפליקט אמיתי. מצד אחד, התעשיות הביטחוניות נמצאות במשבר, בתחרות קשה, והמשבר הזה איננו פוסח על רפא"ל, כפי שהוא לא פסח על התעשייה האווירית, על תע"ש ועל גורמים נוספים. מצד שני, חשיבותה של רפא"ל הולכת ומתעצמת דווקא בעידן של שלום. מי שתולה את יהבו בהסכמי השלום, בפניו שטחים – ואני תומך בכל לב במדיניות הממשלה – חייב לפתח את האמצעים המתוחכמים ביותר ולהבטיח אי-תלות בגורמים זרים. הוא חייב להבטיח שתוצרת כחול-לבן תבטיח את עתידנו.

אפשר להגדיר את מדיניות הממשלה בצורה הבאה: יד אחת אוחזת באת והיד השנייה אוחזת בטיל. מצד אחד הסכמי שלום, מצד שני נשק יעיל ומתוחכם.

אני רוצה לומר יותר מזה. החבורה שיושבת כאן ביציע היא לא רק חבורה נהדרת, היא לא רק המוחות הטובים ביותר. החבורה הזאת ביישוב שאני מתגורר בו, בקריית-טבעון, היא אוכלוסיית העילית מבחינה חברתית.

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת כץ, רק שנייה, כדי שישמעו את דבריך, שהם חשובים.

חברי הכנסת, אני יודע שהתכנסות גורמת לרעש. תשתדלו להתכנס בשקט. חבר הכנסת צוקר, יש כאן דובר ואתה מפנה לו את הגב. זה לא מקובל. תתכנסו בשקט. חבר הכנסת כץ, אתה יכול להמשיך.

### **יוסי כץ (העבודה):**

החבורה הזאת היא לא רק חבורה של מוחות מצוינים, היא גם חבורת העילית בכל אחד ואחד מיישובי המפרץ. זו חבורה שמהווה את הגרעין הפעיל מבחינה חברתית, תרבותית, מכל בחינה שהיא.

על הממשלה לעשות הכול כדי שמי שנגזר עליו לצאת ממעגל העבודה, לפעמים בגלל תנאים אובייקטיביים, יצא לפרישה בתנאים הטובים ביותר.

הסיעה שלנו, סיעת העבודה, תעשה הכול כדי לעזור לעובדי רפא"ל לצאת בצורה מכובדת, לגרום לכך שהצמצום יהיה המינימלי, רק מה שדרוש, כדי שלא לפגוע בשום פנים ואופן באיכות הביטחונות, בתעשייה בכלל ובאזור חיפה והמפרץ בפרט.

ועדת העבודה והרווחה קיימה דיון ארוך ומפורט בנושא.

### **היו"ר ש' וייס:**

רק רגע, חבר הכנסת יוסי כץ. אני מוסיף לך עוד דקה, דקה וחצי, רק שיהיה שקט כאן. חברי הכנסת איתן, אלי דיין, רענן כהן. אנא, חברים.

אני מבין שהממשלה רוצה להוסיף תשובה באמצעות שר האוצר. חבר הכנסת כץ, בבקשה.

### **משה קצב (הליכוד):**

חבר הכנסת כץ, אם אתה כל כך בעד העובדים, למה אתה מצביע נגד?

### **היו"ר ש' וייס:**

הוא גם בעד העובדים וגם בעד הממשלה, מה לעשות?

### **יוסי כץ (העבודה):**

רבותי, ועדת העבודה והרווחה קיימה דיון מפורט בנושא ופנתה לממשלה. אדוני שר האוצר, אני פונה אליך, ועדת העבודה והרווחה פנתה לשר האוצר ולראש הממשלה וביקשה לעכב ב-45 יום – – –

### **רון נחמן (הליכוד):**

ומה אחר כך?

### **יוסי כץ (העבודה):**

היא ביקשה לעכב ב-45 יום את תהליך הפיטורים. לצערי, דחתה הממשלה את הצעת הוועדה.

למה גרם הדבר? – הדבר גרם לכך שהעובדים שבתו, הבעירו צמיגים, נהגו בצורה לא מקובלת, לא רצויה, ובסופו של דבר הממשלה הודיעה להם שהיא מסכימה לדחייה של 45 יום. מדוע לא לכבד החלטות של ועדה של הכנסת להיעתר לפנייה ולקיים הליך של צמצומים בצורה מסודרת? אל תכריחו בשום פנים ואופן את העובדים להשתמש באלימות; אל תיתנו לפוליטיקאים להשתמש בצורה צינית במשבר שרפא"ל נקלעה אליו.

### **היו"ר ש' וייס:**

רק רגע, רק רגע. חברי הכנסת. חברי הכנסת רענן כהן ודוד צוקר, אנא. סגן יושב-ראש הכנסת דב שילנסקי. חבר הכנסת האשם מחאמיד. נא לסיים, חבר הכנסת כץ.

### יוסי כץ (העבודה):

אני, כמובן, אצביע אמון בממשלה הזאת; לא אתן יד למשחק הפוליטי המכוער על גבם של העובדים, אבל אני קורא לממשלה לעשות מאמץ נוסף כדי להגיע להסכם עם העובדים, ויפה שעה אחת קודם. תודה.

### היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני שר האוצר. מייד בתום דבריו הלא-ארוכים של שר האוצר תתקיים הצבעה. אני מודיע שאנחנו כבר צלצלנו פעמים אחדות.

אדוני שר האוצר, תשתדל לא להאריך, יש לנו סדר-יום עמוס מאוד. אדוני שר האוצר, בבקשה.

### שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, מאז כניסתי לתפקיד כשר האוצר, לצערי הרב, חלק רב מזמני וחלק גדול מהתקציב – – –

### היו"ר ש' וייס:

רק רגע, רק רגע – – –

### שר האוצר א' שוחט:

– – – מיועד לטיפול – – –

### היו"ר ש' וייס:

אדוני שר האוצר, שנייה. אני רוצה שישמעו את דברייך, הם בוודאי חשובים. נא לשבת. חבר הכנסת איתן, אנא ממך. יש אנשים שכל הזמן מתרוצצים באולם. בבקשה.

### שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, כפי שאמרתי, מאז כניסתי לתפקיד לפני כשלוש שנים, כמעט שלוש שנים, חלק גדול מזמני מוקדש לטיפול במשברים בתעשיות הביטחוניות. בחלק גדול מהזמן – זה הרבה מאוד כסף, זה הרבה מאוד עוגמת נפש, ואלה הרבה מאוד דברים שכל אחד מאתנו היה מוותר עליהם לולא היה צריך לעסוק בהם.

אנחנו נמצאים בעולם שבו יש תחרות גדולה מאוד בשוק המוצרים הביטחוניים. אנחנו נמצאים, לשמחתנו, בעולם שהביקושים והשוק נהיו יותר קטנים, ואנחנו היינו חייבים וצריכים להתאים את התעשיות הביטחוניות שלנו ליכולת ולגודל שבהם הם יהיו בני-תחרות עם התעשיות בעולם וייצרו את המוצרים במחירים סבירים. הדבר היה כרוך בתוכניות הבראה, הדבר כרוך בפיטורי אנשים, הדבר כרוך בהורדת שכר, והדבר צריך להיות כרוך בתפוקה לנפש ולעובד יותר גדולה. התהליכים האלה לא קלים – – –

### **היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת אורי אור וחגי מירום, אנא, אל תפריעו לשר האוצר.

### **שר האוצר א' שוחט:**

התהליכים האלה לא קלים – – –

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת דוד צוקר.

### **שר האוצר א' שוחט:**

אלה תהליכים – –

### **היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת שפי וקהלני.

### **שר האוצר א' שוחט:**

– – שבהם, לצערי הרב, אנחנו צריכים לפעמים, עם הנהלות המפעלים והגופים האלה, לפגוע במספר העובדים ולגרום לפרישה של אנשים רבים מאוד. הכול יודעים, שבתע"ש עבדו בשעתם קרוב ל-13,000 עובדים, ואילו היום היא צועדת לקראת המספר 3,700 עובדים. התעשייה האווירית מנתה 23,000 עובדים, והיום היא מגיעה ל-13,000 עובדים. גם ברפא"ל נצטרך להגיע למספר קטן בהרבה מכפי שהיה ברפא"ל בשיאה. אבל אין ספק, שאי-אפשר לקיים אותה ברמות השכר הקיימות ובמספר העובדים הקיים. ברפא"ל יש אלמנט שהוא נכסי, הוא אסטרטגי, הוא חשוב, ויש אלמנט שהוא יצרני, והוא צריך להתחרות על מנת להתקיים.

ראש הממשלה ושר הביטחון מסר בפתח דבריו את הסכומים אשר רפא"ל יונקת מתקציב הביטחון כדי לקיים את עצמה.

אנחנו כולנו מלאי הערכה למה שעשתה רפא"ל; אנחנו כולנו מלאי הערכה למה שהיא עושה היום; אנחנו כולנו מלאי הערכה ליכולת האנושית, הטכנולוגית, שקיימת שם. אבל אי-אפשר בשום פנים ואופן שלא להגיע למצב שבו יחידת הסמך הזאת תהפוך לחברה ותתייצב בשני החלקים שלה במצב שבו יהיה איזון תקציבי וגם רווח בחלק המסחרי.

יש אלמנט ויש קטע שהמדינה צריכה להמשיך ולהזרים כספים לשם, שכן האינטרס שלה הוא שהיחידות האלה תתקיימנה, אבל היא לא יכולה בשום פנים ואופן לממן במאות מיליונים בשנה קטע עסקי אשר אינו יכול להתחרות וגורם להפסדים בעיקר בגלל עלויות השכר הגבוהות.

– – –

### **היו"ר ש' וייס:**

נא להירגע, חברי הכנסת וגם העובדים שלנו. גברתי סגנית שר התעשייה והמסחר, אנא.

### **שר האוצר א' שוחט:**

אנחנו נמצאים במצב שבו אנחנו רוצים להגיע למשא-ומתן עם העובדים, ואני שמח שהצלחנו להגיע למצב שבו גם ההסתדרות מוכנה לתת את חסותה לדיון אינטנסיבי שיתקיים בחודש הבא – אני מקווה שיתקיים – במגמה להגיע להסכמות על מכלול הבעיות עם הוועדים השונים ברפא"ל.

אני לא רוצה להעלות על דעתי מצב שבו המשא-ומתן הזה ייכשל ולא יצליח. הממשלה לא תוכל לשאת בהמשך המצב הקיים.

אני פונה, מכאן, לעובדי רפא"ל הנמצאים ביציע – – –

**דוד לוי (הליכוד):**

אדוני שר האוצר, מדוע לא ישבתם אתם כמו שצריך לשבת? מדוע לא מחליטים על גורלן של מאות משפחות – – – מספרים? הרי דבר זה הוא חרפה – – –

**היו"ר ש' וייס:**

טוב, תודה רבה. לא, לא, רבותי – – –

**דוד לוי (הליכוד):**

מדוע לא לשבת אתם?

**היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. רק רגע, חבר הכנסת דוד לוי מיצית את קריאת הביניים שלך.

דוד לוי (הליכוד): [32]

— — —

**שר האוצר א' שוחט:**

חבר הכנסת לוי, אני יכול להבטיח לך נאמנה – – –

**דוד לוי (הליכוד):**

— — —

**היו"ר ש' וייס:**

חברים – – –

**דוד לוי (הליכוד):**

פשוט – – –

**שר האוצר א' שוחט:**

חבר הכנסת לוי, אני יכול להבטיח לך נאמנה, שהנהלת החברה, אנשי יחידת השכר באוצר ואנשי משרד הביטחון יישבו שעות רבות, ימים רבים, שבועות רבים, חודשים – – –

**דוד לוי (הליכוד):**

– – –

**היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת לוי, אני מבקש ממך, אנא.

**דוד לוי (הליכוד):**

– – –

**היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת דוד לוי – – –

**דוד לוי (הליכוד):**

זה מדהים.

**היו"ר ש' וייס:**

שמענו, עכשיו מוכרחים לסיים. אני מבקש. חבר הכנסת איתן, שב במקומך.

## שר האוצר א' שוחט:

אני מקווה מאוד שהמשא-ומתן ייפתח. בעצם, הוא נפתח אתמול בפגישה, והוא יהיה אינטנסיבי ומהיר, שכן הממשלה רוצה להגיע להסכם, חבר הכנסת לוי, רוצה להגיע לתוצאות חיוביות, עם כל עוגמת הנפש שכרוכה בעניין, ואני מקווה שהתבונה תתגבר על מצב שבו לא מגיעים להסכם. תודה רבה.

## היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, נא לשבת, עוברים להצבעה. חברים, חברי הכנסת, איש איש במקומו. אל תצביעו לפני שאני אודיע על ההצבעה. נא לשבת. חברי הכנסת משקיעים כל כך הרבה מאמץ כדי להשיג את הכיסא, ואני כל הזמן צריך לקרוא להם כדי שהם ישבו עליו. אני רוצה שישבו, אדוני ראש הממשלה.

הצעת סיעת צומת להביע אי-אמון לממשלה בשל מדיניותה בעניין רפא"ל ועתיד התעשיות הביטחוניות – ההצבעה החלה. שימו לב, כל אחד יבדוק כדי שלא תהיינה אחר כך טענות – לא ידעתי, וכו'.

הצבעה מס' 1

בעד הצעת סיעת צומת להביע אי-אמון לממשלה – 40

נגד – 53

נמנעים – אין

הצעת סיעת צומת להביע אי-אמון לממשלה בשל מדיניותה בעניין רפא"ל

ועתיד התעשיות הביטחוניות לא נתקבלה.

## היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, 40 תומכים בהצעת האי-אמון, 53 מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שהצעת האי-אמון של סיעת צומת נדחתה.

## שאלות ותשובות

### היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים להמשך סדר-היום. אני מזמין את שרת התקשורת, האמנויות והמדע להשיב על שאלות של חברי הכנסת. בבקשה, גברתי. השרה תשיב על שאלתא מס' 4672.

### תקציב למוסדות תרבות ואמנות

חבר הכנסת א' דרעי שאל את שרת האמנויות והמדע ביום ג' בניסן התשנ"ה (3 באפריל 1995):

רצוני לשאול:

1. מה הוא סכום הסיוע ממשרדך למוזיאונים בישראל לשנת 1994 ומה הוא לשנת 1995?

2. כמה קיבל כל מוזיאון גדול בשנת 1994 וכמה יקבל בשנת 1995?

3. מה הוא סכום הסיוע ממשרדך לענפי התרבות השונים – סרטים, מחול, פסטיבלים – לשנת 1994 וכמה לשנת 1995, וכמה מקבל כל גוף בשנים הללו?

### תשובת שרת האמנויות והמדע:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. סכום התמיכה הכולל של משרד המדע והאמנויות למוזיאונים לשנת 1994 – כ-23,912,289 ש"ח. סכום התמיכה המתוכנן לשנת 1995 – 26,986,240 ש"ח.

2. תמיכות במוזיאונים גדולים (בשקלים): מוזיאון ישראל – מטעם משרד האמנויות והמדע: ב-1994 – 10,000,000; מתוכנן ל-1995 – 12,406,692; מטעם הרשות המקומית: 1,950,000. בית-התפוצות – מטעם משרד האמנויות והמדע: ב-1994 – 4,800,000; מתוכנן ל-1995 – 5,547,000; מטעם הרשות המקומית: 1,700,000. מוזיאון תל-אביב לאמנות – מטעם משרד האמנויות והמדע: ב-1994 – 1,078,848; מתוכנן ל-1995 – 997,000; מטעם הרשות המקומית: 12,500,000. מוזיאון חיפה – מטעם משרד האמנויות והמדע: ב-1994 – 899,000; מתוכנן ל-1995 – 726,000; מטעם הרשות המקומית: 4,153,000. מוזיאון ארץ-ישראל – מטעם משרד האמנויות והמדע: ב-1994 – 362,000; מתוכנן ל-1995 – 333,000; מטעם הרשות המקומית: 7,450,000.

3. הקצבות לקולנוע, מחול ופסטיבלים (מחירי תקציב בשקלים): קולנוע: ב-1994 – 12,980,000; ב-1995 – 13,100,000. מחול: ב-1994 – 12,761,000; ב-1995 – 12,517,000. פסטיבלים: ב-1994 – 3,730,000; ב-1995 – 7,255,000.

### **תשלום אגרת טלוויזיה על-ידי ניצולי שואה**

חבר הכנסת ד' שילנסקי שאל את שרת התקשורת ביום י"ב בניסן התשנ"ה (12 באפריל 1995):

הגברת גלבלמן, אשה ערירית שמחלתה מרתקת אותה לביתה ושעברה את זוועות השואה האיומות ביותר, מתקיימת מ-640 ש"ח בחודש, בתוספת פנסיה מקרן "מקפת" בסך 780 ש"ח בחודש.

הטלוויזיה היא הבילוי היחיד שלה, ובשל דרישת אגרה של 383 ש"ח, עליה לוותר עליה.

רצוני לשאול:

האם אין מקום לפטור אנשים מסוג זה מתשלום האגרה?

### **שרת התקשורת ש' אלוני:**

משרד התקשורת והעומדת בראשו בהחלט מכירים בחשיבותה של הטלוויזיה כמקור בילוי מרכזי בחייהם של קשישים וערירים רבים, ולכן גם מעודדים כל יוזמה שתקל עליהם את תשלומי האגרה. עם זאת, יש חובה למצוא מקור מימון חלופי להנחות הניתנות ואין לצפות מרשות השידור לשאת בכל ההוצאות האלה.

לפי עיקרון זה מממן המוסד לביטוח לאומי פטור מלא מתשלום האגרה הניתן לעיוורים, לחירשים, לאילמים, למקבלי הבטחת הכנסה, למשפחות שכולות עקב פעולות איבה ולנכי פעולות איבה. ל-50% מימון זוכים מקבלי השלמת הכנסה.

משרד הביטחון מממן את אגרת הטלוויזיה של משפחות שכולות ושל נכי צה"ל, ומשרד האוצר מממן את אגרת הטלוויזיה לנכי רדיפות הנאצים.

בעניין זה קשישים, בחלק מהדברים התחלנו כבר להקל בכבלים, וגם כאן אנחנו מחפשים הקלה מסוימת.

## **היו"ר ש' וייס:**

שאלה נוספת לחבר הכנסת שילנסקי.

## **דב שילנסקי (הליכוד):**

גברתי השרה, לדעתי באופן כללי יש לשחרר חוגים רחבים מאוד מאגרת טלוויזיה, כי הטלוויזיה מקבלת מימון גם מהממשלה, והיא יכולה להצטמצם כדי שאנשים שאינם יכולים להרשות לעצמם לשלם אגרה לא יצטרכו לשלם.

אבל, אני שאלתי על מקרה קונקרטי, ושמעתי תשובה כללית מה מקבלים אלה ואחרים. אני שאלתי על מקרה קונקרטי, על הגברת המצוינת בשאילתא, שעברה את הדברים האיומים ביותר שיכולים להיות. היא מתקיימת מ-780 שקלים בחודש. וכשדורשים ממנה אגרת טלוויזיה של 383 ש"ח, נשאר לה לקיום סכום קטן. איך היא יכולה לחיות כך? קצת רחמנות, קצת להתחשב, קצת לב אנושי.

## **שרת התקשורת ש' אלוני:**

רשות השידור, כמו כל רשות ממלכתית אחרת, חייבת לנהוג לפי קריטריונים. יש דבר אחד שאני צריכה לבדוק. כשם שעשינו קרן מצוקה לאמנים וסופרים, אני רוצה לבדוק אם אפשר להקים קרן מצוקה, שיש עליה ביקורת ציבורית, עם קריטריונים, למקרים מסוג זה.

## **דב שילנסקי (הליכוד):**

מתי תהיה תשובה?

## **שרת התקשורת ש' אלוני:**

אני אבדוק את זה. אבל זה לא שייך למימון ממשלתי, זה לא מימון ממשלתי. זה מימון של אגרה. העניין הוא שחייבים לעבוד לפי קריטריונים. מאחר שקיבלנו היום באופן כללי הנחיות, שגם קרנות המצוקה, ומה שנקרא מתן בסתר למצוקה, חייבים בפרסום, אנחנו חייבים למצוא דרך שזה לא יהיה כך, על-ידי קריטריונים וועדה ציבורית. הדבר הזה ייבדק. בעיקרון אני מסכימה אתך. ולידיעתך, מדובר לא רק בגברת הזאת.

## **קלטת "שירי מחאה" של ד"ר פליסר**

חבר הכנסת ד' שילנסקי שאל את שרת התקשורת ביום י"ב בניסן התשנ"ה (12 באפריל 1995):

ד"ר פליסר, שהוא נאמן ארץ-ישראל, הוציא קלטת של "שירי מחאה", שאותם הלחין, עיבד ואף שר. הקלטת ערוכה בטוב-טעם. רמת השירה – חריזה ומשקל – גבוהה, וכן גם הרמה המוסיקלית.

רצוני לשאול:

1. מדוע לא הושמעו השירים אף באחת מהתחנות שמשרדך ממונה עליהן?

2. האם תחנות השידור חייבות להיות סגורות בפני שירים לאומיים-ציוניים, הנוגדים את מדיניות הממשלה?

### **שרת התקשורת ש' אלוני:**

1. השירים לא הושמעו משיקולים מקצועיים שהנחו את העורכים המוסיקליים ב"קול ישראל".

2. תחנות השידור אינן סגורות בפני שום שיר, אלא אם כן הוא אינו עומד בקריטריונים מקצועיים, או שהוא מהווה עבירה על החוק.

אני אינני איש מקצוע ואינני יודעת במה מדובר. וגם אם הייתי יודעת, אין לי סמכות להתערב. הטענה של אנשי המקצוע היתה, שהוא לא עמד בקריטריונים המוסיקליים של "קול ישראל".

### **היו"ר ש' וייס:**

שאלה נוספת לחבר הכנסת שילנסקי.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

גברתי השרה, אני רוצה להגיד לך, שאני אוהב ג'ז ומוסיקת רוק וגם שומע את זה. אבל אני שומע ברדיו ובטלוויזיה סתם צרחות, דברים שאין בהם שום גישה אמנותית וכו'. שמעתי את השירים של ד"ר פליסר, ואני אומר לך את דעתי. אינני איש מקצוע, אינני מבקר אמנותי, אבל אומר לך במלוא הביטחון, שהשירים שלו הם שירים ערכיים, יש בהם ארץ-ישראל, אהבת מולדת, התחביר טוב, החיבור טוב, הכול טוב, וכך גם מבחינה מוסיקלית. אני משוכנע, שלא משמיעים את השירים שלו רק מפני שהמוטיבים הם אהבת ארץ-ישראל, מוטיבים לאומיים. אין שום סיבה אחרת. כל אדם אובייקטיבי שישמע יאמר זאת. הייתכן שלא להשמיע אף פעם אחת שיר שלו?

### **שרת התקשורת ש' אלוני:**

מאחר שאני אינני מתחרה אתך על תקן של מבקרת מוסיקלית, אני מציעה להעביר את הערותיך, למעט ההערה האחרונה שלך בעניין שירים ציוניים. מעולם לא היתה, למשל, מניעה להשמעת שירה של נעמי שמר, והם ציוניים, וחוגגים עם שירה ושרים אותם – – –

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

היתה תקופה שהחרימו גם אותה, פוליטית, ולא ידעו להסביר למה.

### **שרת התקשורת ש' אלוני:**

באיזו תקופה?

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

לפני שנתיים-שלוש היא היתה מוחרמת.

### **שרת התקשורת ש' אלוני:**

לפני שלוש שנים לא היה לי שום קשר לרשות השידור.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

גברתי, אני מכיר את הקלטת של ד"ר פליסר. השירים הם לעניין מבחינה מקצועית. אינני בעל מקצוע, אבל אני מקשיב לשירים מאז עמדתי על דעתי. יש כאן חרם פוליטי מובהק.

### **שרת התקשורת ש' אלוני:**

אני אטרח ואעביר את הערותיכם לשיקול נוסף. אינני מקבלת את זה שברשות השידור יש חרם על שירי מולדת. אמרת – לפני שלוש שנים. לפני שלוש שנים לי לא היה קשר לרשות השידור. נעמי שמר, שמסמלת את אהבת ארץ-ישראל, שירה נשמעים בטקסים ובחגיגות עד אין קץ.

מכאן, יכול להיות שהשיקול שלהם איננו נכון. תנו להם ליהנות מהספק אם מבחינה מקצועית היתה טעות או לא, ואל תתחילו לחלק את העם לציונים ולא ציונים, לאוהבי מולדת ולא אוהבי מולדת. זה פשוט לא נכון ולא במקומו.

### פעילות רשות הדואר ביישובי יש"ע

חבר הכנסת ז' המר שאל את שרת התקשורת ביום כ"ד באייר התשנ"ה (24 במאי 1995):

נמסר לי, שרשות הדואר אינה מקבלת משלוחים לביצוע באמצעות שירות השליחים שלה אם יעד המשלוח הוא מעבר ל"קו הירוק".

רצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?

2. אם כן – האם רשות הדואר פועלת על-פי קריטריונים של מרחקים גיאוגרפיים או של נימוקים פוליטיים?

3. האם יישובי יש"ע מוחרמים על-ידי רשות הדואר?

4. כיצד יפעל משרדך למנוע אפליה זו?

### תשובת שרת התקשורת ש' אלוני:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הפרטים שנמסרו לך אינם נכונים.

2. רשות הדואר פועלת אך ורק על-פי קריטריונים כלכליים, ולפיכך שירות השליחים מופעל בכל מקום שבו קיימת כדאיות כלכלית ופוטנציאל עסקי, אם מדובר בתחומי "הקו הירוק" ואם מחוצה לו.

3. יישובי יש"ע אינם מוחרמים בידי רשות הדואר, ודי אם אזכיר את העיר מעלה-אדומים ואת מישור-אדומים כיישובים שבהם מופעל שירות השליחים.

4. משרד התקשורת לא יערב שיקולים פוליטיים בפעולת רשות הדואר, וידאג כי אך ורק שיקולים כלכליים ינחו את רשות הדואר.

### **כתוביות לחירשים בערוץ-1**

חבר הכנסת פ' בדש שאל את שרת התקשורת ביום ב' בסיוון התשנ"ה (31 במאי 1995):

במשך תקופה ארוכה ליווה מדי ערב את החדשות באנגלית תרגום לעברית. שעת השידור המוקדמת סייעה לבני-נוער חירשים להתעדכן במתרחש בארץ ובעולם.

לאחרונה חדלה הטלוויזיה לשדר את התרגום לעברית, והדבר פוגע בציבור רחב, שנלחם שנים על כתוביות במהלך מהדורות החדשות.

רצוני לשאול:

1. האם ידוע למשרדך על כך?

2. האם בהחלטה להפסיק את התרגום לעברית הביאו בחשבון את הפגיעה בציבור החירשים?

3. כיצד יטפל משרדך בבעיה?

### **שרת התקשורת ש' אלוני:**

2-1. משרד התקשורת ער לצורך בעדכון החירשים בחדשות והוא מודע לשינויים החלים ביישום צורך זה בטלוויזיה.

ההפוגה בשידור כתוביות בעברית באה כתוצאה מאישור תקנה בוועדת החינוך של הכנסת, שלפיה יתלווה לחדשות הלילה תרגום בשפת הסימנים.

3. בקרוב יחודש שידור הכתוביות בעברית לאחר שהתברר – וזה דבר מעניין – כי רק מעטים מבין 300,000 החירשים בישראל שולטים בשפת הסימנים, ועל כן יחזרו משפת הסימנים לכתוביות.

## היו"ר ע' עלי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת בדש.

## פיני בדש (צומת):

גברתי השרה, רוב ציבור החירשים לא רואה חדשות בשעות האלה, ב-24:00, ואנחנו מדברים בעיקר על הנוער. למה לא להחזיר את זה לחדשות באנגלית, שהן קצרות?

## שרת התקשורת ש' אלוני:

מחזירים, מחזירים.

## פיני בדש (צומת):

היום בוועדת הכספים היתה העברה תקציבית במשרד החינוך והתרבות לנושא הטלוויזיה, ערוץ-1, ערוץ-2. אם את מודיעה לי שמחזירים את זה, פתרנו את הבעיה.

## שרת התקשורת ש' אלוני:

יחזירו את זה.

## חידוש התוכנית לעולים "אקטואלנוסט"

חברת הכנסת ע' מאור שאלה את שרת התקשורת ביום ב' בסיוון התשנ"ה (31 במאי 1995):

התוכנית "אקטואלנוסט" הורדה לפני זמן רב, וכל הפניות לחדשה טרם נענו בחיוב.

רצוני לשאול:

מדוע לא יקדישו רשות השידור ו/או הטלוויזיה החינוכית תוכנית קבועה יומימית למען העולים החדשים שטרם יודעים עברית?

## **תשובת שרת התקשורת ש' אלוני:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

רשות השידור מודעת לצורך לשדר לעולים חדשים מחבר העמים תוכניות בשפתם, ולשם כך הוקמה רשת רק"ע, המשדרת עשר שעות מדי יום בשפה הרוסית. בנוסף הוקצבו שתי שעות שידור ברוסית במסגרת השידורים לחוץ-לארץ הנקלטים גם בישראל, ומדי יום שישי משודרת התוכנית "קליידוסקופ", המיועדת לדוברי רוסית.

אין כל קשר בין השידורים בשפה הרוסית ברשות השידור להורדת התוכנית "אקטואלנוסט", שכן זו שודרה במסגרת שידורי הניסיון של הערוץ השני.

## **קצבאות, תמיכות ומלגות לסופרים, למשוררים ולאמנים**

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שרת האמנויות והמדע ביום ט' בסיוון התשנ"ה (7 ביוני 1995):

לאחרונה פורסם, כי משרדך אישר קצבה לעשר שנים למשורר דוד אבידן, זיכרוננו לברכה, שנפטר כידוע סמוך למועד אישור הקצבה. כן פורסם, כי התמיכה לאהרן בן-שושן – חתן התנ"ך העיוור – הופסקה וחודשה רק לאחר התערבותך.

רצוני לשאול:

כמה אנשים מקבלים קצבאות, מלגות או תמיכות כנ"ל, ובאילו דרכים נקבעות התמיכות?

## **שרת האמנויות והמדע ש' אלוני:**

בשנת 1995 אישר המשרד למשורר דוד אבידן, זיכרוננו לברכה – עם השלמה של קרן תל-אביב לאמנות, היינו יחד – מלגת סופר-מורה לשלוש שנים לעריכה ולהוצאה לאור של כל כתבי דוד אבידן. סופר-מורה מקבל משכורת של מורה בדרגת M.A בשיא הוותק במשרה מלאה ועובד רק חצי משרה בפועל, כדי לאפשר לו זמן פנוי ליצירתו. השיטה הזאת קיימת לגבי מספר מסוים של סופרים. אנחנו רוצים להגדיל את המספר הזה למספר יותר גדול של אמנים בכלל, למה שנקרא אמן-מורה, שנמצא בבית-הספר, מקבל משכורת בשיא הוותק של M.A, לא נמצא כל הזמן, אבל יש לו דיאלוג עם התלמידים. במקומות רבים אנחנו זוכים להצלחה גדולה, וזה משאיר זמן פנוי ליוצר.

אהרן בן-שושן, חתן התנ"ך לשעבר, לא קיבל תמיכה מאגף התרבות והאמנות; התמיכה היתה ממשרד החינוך, והכתובת היא אחרת.

המשרד מקצה 32 מענקים שנתיים ליוצרים בכל תחומי האמנויות בגובה שכר מורה בשיא הוותק, כל שנה – ל-14 סופרים, לשלושה מלחינים, לשני מתרגמים, לחמישה קולנוענים, לחמישה בתחום האמנות הפלסטית, לשלושה סופרים הכותבים בשפה הערבית וכן ארבעה פרסים נוספים בגובה 2,000 שקל למתרגמים, כל שנה בשפה אחרת. הפרסים מוענקים על-פי קריטריון שפורסם בילקוט הפרסומים מ-17 בספטמבר 1992, מס' 4042. לכל תחום יש חבר נאמנים הממנה ועדת שופטים כל שנה. זאת אומרת, הנאמנים ממנים ועדת שופטים.

נוסף על זאת, קיימת במועצה לתרבות ואמנות "קרן לאמנים וסופרים במצוקה", המעניקה מענק חד-פעמי ליוצרים במצוקה בסכום כולל של 150,000 שקל לשנה, בגובה של עד 10,000 שקל ליוצר. גם לקרן זו יש ועדה ציבורית המאשרת את המענקים.

נוסף על קרן זו קיימת קרן שהיא הקדש לצורכי צדקה לעזרת הסופר והאמן ומשפחותיהם, המעניקה הקצבה חודשית ליוצרים או לאלמנותיהם בסך – וזו בושה גדולה – 220 שקל בחודש; בעיקר לאלמנות של יוצרים. זה כשמונה שנים אין מצרפים יוצרים נוספים לקרן זו, הואיל והסכום המוקצב לקרן אינו גדול וגם כך קשה לקיים אותה.

נוסף על מלגות ופרסים אלה מעניקה המועצה לתרבות ואמנות פרסים אלה: שישה אמנים, שכל אחד מקבל 10,000 שקל עבור השלמת יצירת אמנות; שלושה פרסים בסך 2,000 שקל כל אחד למחול; ארבעה פרסים בסך 1,000 שקל עד 2,000 שקל לביצוע מוסיקה; ופרס לספרן מצטיין של 2,000 שקל. כל הפרסים הנ"ל הם נוסף על תמיכת המועצה לתרבות ואמנות בפרויקטים של יוצרים בודדים בתחומי האמנות הפלסטית, מוסיקה, תיאטרון, מחול וקולנוע.

תרבות ערבית ודרוזית – ההחלטות מתקבלות על-פי חוות דעת של ועדות מקצועיות מטעם המועצה, כל חבריהן הם אנשי ציבור מקצועיים לעניין זה.

כן ניתנים מענקים ליוצרים בקולנוע מטעם הקרן לסרטי איכות והקרן לסרטי איכות תיעודיים. לכל קרן כזו יש הנהלה ציבורית. מענקים אלו ניתנים על-פי המלצות וקריטריונים.

### **היו"ר ע' עלי:**

שאלה נוספת לחבר הכנסת דוד מגן.

### **דוד מגן (הליכוד):**

גברתי השרה, אני מודה לך על התשובה המפורטת.

אני מבקש להזכיר, כי השאילתא במקור הופנתה לשר החינוך, התרבות והספורט, ללמדך שיש לפחות חבר כנסת אחד שאינו יודע להבדיל בין סמכויות שר החינוך, התרבות והספורט לבין סמכויות

שרת האמנויות והמדע בעניינים הקשורים למענקים, לקצבאות, לסעד ולפרסים ליוצרים, משוררים, סופרים וכדומה.

נוסף על התשובה המפורטת, שאני צריך עוד לעיין בה וללמוד אותה ואולי אפילו להציע בהמשך רעיונות, רציתי לשאול: האם יש מנגנון שמוודא כי בין המשרדים הללו, לפחות בין שניהם, יש תיאום מוחלט כדי שאותו אובייקט לא יקבל כפל קצבה או כפל פרס או כפל מענק?

**היו"ר ע' עלי:**

שרת האמנויות, אני מבקש לדעת, אם אפשר: היום בוועדת הכספים שמענו שתקציב אגף התרבות הוא 452 מיליון שקל. האם כל זה באחריותך?

**שרת האמנויות והמדע ש' אלוני:**

לא נכון, 230 מיליון שקל. 420 מיליון שקל כוללים את תקציב המתנ"סים, שהם בכלל יחידה נפרדת. לדאבוני הרב, הנושא של תרבות ואמנות ומוזיאונים וכל מה שכרוך בו כנראה לא היה בפרוגרמה הציונית, ולכן הסכומים, אף שהוכפלו בהשוואה לאלה שהיו במועד שנכנסתי בו לתפקידי, הם דלים מאוד, וכל הסכום לכל התרבות במדינת ישראל, לכל המוסדות, למעלה מ-600 עמותות, הוא פחות מ-250 מיליון שקל, הוא 230 מיליון שקל. כל הסכום הגדול שמצרפים אליו – זה למען הנוחות.

מכאן אני רוצה לענות, ואולי תבין מדוע מחברים את הדברים: החלוקה שנעשתה היתה שרירותית, מפני שהיא נעשתה בהשפעת הרב עובדיה יוסף ואנשי ש"ס, ועשו חלוקה מלאכותית. הואיל ואני לא רציתי על יסוד חלוקה מלאכותית להקים משרד או מנגנון ולהעביר עובדים ממקום למקום, השארנו את המינהל – מבחינת הביקורת על התקציבים והגשת התקציבים והאחראים לתקציבים – בידי משרד החינוך. היינו, מנכ"ל משרד החינוך, מר שמשון שושני, וכן האנשים העובדים אתו בתחום התקציב, גם ממשרד האוצר וגם במשרד, הם הממונים גם על ההקצבות האלה מבחינת בניית התקנות. משום שבניית התקנות נעשית על-ידי גוף משותף, אין שום חשש שתהיה כפילות כלשהי.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לשרת האמנויות.

**שרת האמנויות והמדע ש' אלוני:**

הלוואי שהיו לנו אותם 400 מיליון שאתה מזכירם; היינו כולנו נושמים לרווחה.

## **היו"ר ע' עלי:**

תקציב התרבות של משרד החינוך – זו עובדה – הוא 452 מיליון שקל. העניין הוא, שחלק מן התקציב הוא באחריות, וחלק מהתקציב – באחריות שר החינוך והתרבות, כך שמה שאת אומרת זו אמת. אני יכול לומר לך הכול: תקציב המתנ"סים הוא 97 מיליון, תקציב רשות הספורט – משהו בסביבות 84 מיליון. יש כאן איזו אנומליה ודבר לא הגיוני מבחינה מינהלית, שלאותו אגף אחראים שני שרים וגם סגן שר. זה דבר שהוא לא הגיוני מבחינה מינהלית ולא תקין.

## **שרת האמנויות והמדע ש' אלוני:**

יש הרבה דברים שנולדו מתוך מצוקות וחלוקות, ואני חושבת שלא ניתנה לעניין הזה הדעת במידה מספקת. חשוב מאוד שלמדינת ישראל יהיה משרד תרבות ואמנות, אבל אני לא קבעתי את זה במסמרות, משום שחשבתי שהחלוקה איננה טובה, ואני מקווה שלאחר הבחירות או לקראת הבחירות תימצא הדרך הנכונה מבחינה עניינית – ולא מבחינה של לחצים ועלייה לרגל של עסקנים כאלה ואחרים של מפלגות שותפות בקואליציה באופן שרירי – לעשות את הדברים לטובת הציבור. תודה.

## **היו"ר ע' עלי:**

תודה לך.

## **הודעת הממשלה על שינוי בחלוקת התפקידים בין השרים**

## **היו"ר ע' עלי:**

רבותי, אנחנו עוברים כעת להודעת הממשלה על שינוי בחלוקת התפקידים בין השרים. כידוע, ראש הממשלה הודיע על שינוי בתפקידי שרים. אחרי התפטרותו של השר עוזי ברעם מתפקידו כשר הפנים, הוחלט למנות את שר המשפטים דוד ליבאי כממלא-מקום שר הפנים. בעקבות ההודעה נקיים עתה דיון. לאחר מכן, בתום הדיון תהיה הצבעה על אישור העניין הזה.

ועדת הכנסת קבעה שהדיון יהיה דיון סיעתי. לכל סיעה יהיו חמש דקות, פרט לליכוד ולמערך, שיעמדו לרשותן עשר דקות לדיון. ראשון הדוברים – חבר הכנסת יהושע מצא.

## **יורם לס (העבודה):**

לא המערך, העבודה.

## **היו"ר ע' עלי:**

אני מצטער, מפלגת העבודה. יש כאן איזה חידוש דרמטי, וזו מפלגת העבודה. אני מתנצל.

## **דוד מגן (הליכוד):**

זה לא יעזור לכם, כל פעם שקראנו לכם מערך הפסדתם בבחירות, וכך אנחנו רוצים להמשיך לקרוא לכם.

## **יהושע מצא (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש – – –

## **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

מה נושא הדיון?

## **היו"ר ע' עלי:**

עם כל הכבוד, אילו הקשבת לי, אני מדבר כבר שלוש דקות ומספר מה נושא הדיון. כנראה היית עסוק עם יהושע מצא לגבי הפריימריס. אם לא שמעת, אומר לך עוד הפעם: נושא הדיון הוא הודעת הממשלה על שינוי בחלוקת התפקידים בין השרים. השר דוד ליבאי אמור להחליף את השר עוזי ברעם בתפקידו כשר הפנים.

## **יהושע מצא (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כל כך עצוב שבקושי יכולתי להתאפק שלא לפרוץ בצחוק, משום שזה כל כך עצוב. על מה הדיון היום? – על חילופי שרים. ראש הממשלה הציג חילופי שרים במשרד הפנים, ותסתכל, אדוני היושב-ראש, זה לא עצוב? שר אחד אין פה בנמצא. זה לא עצוב? זה לא ביזיון?

## **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת מצא, אני מודיע כעת, שאם עד תום נאומך לא יגיע שר, אנעל את ישיבת המליאה.

### **יהושע מצא (הליכוד):**

למה עד תום נאומי, אדוני היושב-ראש? אני מתייחס אליך במלוא הכבוד. אדוני, אם תיקח – ואני ערב לדברים – את הפרוטוקולים של הכנסת הזאת מאז היווסדה, מאז הקמתה, אין לי ספק, וזאת בלי שבדקתי, שבדיון על חילופי שרים, בדיון על הודעה של ממשלה על החלפת שר, ישבו פה שר אחד או שניים לפחות. ופה מודיעים – ואין.

אפנה לנאומי, אדוני. אם תרצה לסגור, לנעול – תנעל. אנחנו רגילים להתבזות כזאת. אבל, הייתכן?

אדוני היושב-ראש, אנחנו הולכים לאשר היום או לא לאשר את ההודעה של ראש הממשלה על מינוי שר פנים חדש. אני רוצה להודיע כאן לשר הפנים החדש – – –

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

אין פה אף שר.

### **יהושע מצא (הליכוד):**

אתה שוב גורם לי לצחוק מתוך עצב. זה צחוק שיש בו עצבות נוראית, ידידי. זה לא רק שאין אף שר. מדובר על הודעה של ממשלה למנות שר, והכול ריק מסביב. נו? זה לא עצוב? אין ממשלה.

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

הנה המחליף.

### **יהושע מצא (הליכוד):**

אני שמח ששר התיירות, שהוא שר הפנים היוצא – ולא נמצא פה שר הפנים הנכנס, וחבל – הגיע. אני מקבל אותך, עוזי, ידידי, במלוא הברכה. אומר לך בחצי משפט: עצוב מאוד, שכאשר מתקיים דיון בהודעה כזאת – ותבדוק את הפרוטוקולים של הכנסת לכל דורותיה, לכל שנותיה – זה המצב. לא היה מקרה כזה שממשלה מודיעה על מינוי שר והשולחן ריק או ששר אחד בודד יושב. זה לא היה. זו התבזות, זה ביזיון, זה זלזול בעבודת הכנסת ובכל מה שאתה רוצה.

### **רן כהן (מרצ):**

ראש הממשלה שלכם, קדנציה שלמה – – –

**יהושע מצא (הליכוד):**

רן, עכשיו הגיע שר הפנים הממונה.

**רן כהן (מרצ):**

---

**יהושע מצא (הליכוד):**

רן, לא צריך כל פעם להגן בצורה עיוורת על מצב לא תקין. האמן לי, זה לא דיון רגיל. זה דיון על מינוי שר. לכן, מן הראוי היה – – –

**היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת רן כהן, אתה בוודאי תסכים שיותר מכובד שהדיון מתקיים בנוכחות השר היוצא והשר הנכנס.

**יהושע מצא (הליכוד):**

כן, אלא מה? אני אומר לך שכעת אין לי טענה. אני לא תובע שכל השרים יהיו פה. אבל שר יוצא, שר נכנס, מן הראוי שישבו במליאה. נכבד את עצמנו, נכבד את הכנסת.

אדוני שר הפנים הנכנס, שר המשפטים, ושר הפנים היוצא, שר התיירות דהיום, שניכם בפנים על תקן של ממלאי-מקום. הנכנס ממלא-מקום, היוצא ממלא-מקום. אני רוצה לומר לכם, ידידי, ואני אומר זאת ברוח הטובה ביותר אבל בצורה החריפה ביותר: הממשלה הזאת מתעללת במשרד הפנים. הממשלה הזאת מתעללת באזרחי מדינת ישראל. אם יש משרד מן המשרדים הממשלתיים שנוגע לאזרח בחיי היום-יום – הייתי אומר שאין משרד שנוגע לאזרחים בחיי היום-יום יותר ממשרד הפנים. הדבר מתחיל ממרשם האוכלוסין, כלי נשק וכדומה. היום אקח רק שתי דוגמאות. אסתפק בשתי דוגמאות כי גם זמני מצומצם.

אדוני, בדוגמה אחת אגע בכל נושא השלטון המקומי והמשבר בשלטון המקומי, המשבר ברשויות המקומיות. מול עינינו – שנתיים בלי שר פנים. אנחנו יודעים שכאשר ראש הממשלה מילא את התפקיד הזה הוא היה על תקן של חותם, ובצדק, הוא לא יכול היה לעשות דברים פרט לחתימה.

מדיניות מיניסטריאלית לא היתה. היה פקיד, היה עובד, עם כל הכבוד, שהיה בא ומחתיים את ראש הממשלה, הולך ובא. יש מדיניות מיניסטריאלית – יש; אין – אין. כך התמשכו דברים.

אבל קחו את השלטון המקומי. אני חושב שבהיסטוריה של השלטון המקומי לא נקלעו השלטון המקומי, העיריות והמועצות המקומיות למשבר יותר עמוק מזה שהם נמצאים בו בימים האלה. די אם אזכיר שלוש שביתות מן הצפון ועד הדרום, דרך המרכז – קריית-שמונה, באר-שבע ובני-ברק. רק היום, אתמול או השבוע התבשרנו על מינוי ועדה קרואה בבני-ברק. זאת הוועדה הקרואה היחידה שאתם ממנים? על שולחן השר היוצא – והיתה לי שיחה אתו – יש כמה ועדות קרואות.

### שר התיירות ע' ברעם:

למה? יש גם עירייה אחת – – –

### יהושע מצא (הליכוד):

נכון, גם באר-שבע. אמרתי לך שזה לא יהיה הוגן, מכיוון שהם ממנים ועדות קרואות על לא עוול בכפם. מדוע על לא עוול בכפם? הכפיים שלהם מובילות להידרדרות, זה נכון. אבל הפיקוח המיניסטריאלי, אדוני השר עוזי ברעם, שלא קיים לאורך השנים על השלטון המקומי, מביא לא מעט להידרדרות הזאת ומביא לא מעט למציאות הזאת שבה אין שר שיקום ויתבע לתקצב נכון את השלטון המקומי ולתקצב נכון את העירייה. עיריות מוציאות מיליוני שקלים על שירותים שהם שירותים ממלכתיים טהורים, ואין פה שר שיבוא ויתבע באוצר: תכסו את ההוצאה הזאת. והן מידרדרות וממשיכות להוציא. כך אנחנו רואים בטבריה, כך אנחנו רואים בעיריות קטנות וכך אנחנו רואים בעיריות גדולות. הן לא מסוגלות לקיים את חיי היום-יום שלהן.

לכן, יש על שולחן ערמה של הצעות לוועדות קרואות. לו היה שר פנים קבוע, המכהן באופן מתמיד, אני משוכנע – ואני לא אומר לך שלא היתה הידרדרות כזאת או אחרת אפשרית – שבתוקף מדיניות מיניסטריאלית המצב היה תקין. היום המצב אינו תקין, אדוני השר היוצא ואדוני השר הנכנס. כפי שאמרתי, אין פיקוח.

אגע בתחום שני ואפנה את הדברים יותר לשר המשפטים, כי הוא היה מעורב בכך בתוקף היותו יושב-ראש ועדת השרים לענייני חקיקה. אני מדבר על חוקי התכנון. איזה מצב לא תקין, אדוני השר? איזה מצב לא תקין. אני כבר לא רוצה להתייחס לחוק התכנון והבנייה, שהוא ישן ומיושן, פרי ההיסטוריה המנדטורית. לאורך כל השנים לא היה מי שייקח אותו, יהפוך אותו על פניו ויביא איזו הצעת חוק רצינית. כך עושים טלאי על גבי טלאי. איפה הממשלה מתרשלת? היא מתרשלת בהבאת החוק בזמן, וכשהיא מביאה אותו לוועדת הפנים שלא בזמן – אוי לנו.

כנראה תמו עשר הדקות שלי. אולי ההפרעות גם כן כלולות בתוך זה, אדוני?

### היו"ר ע' עלי:

קח עוד שתי דקות.

### **יהושע מצא (הליכוד):**

לא משנה. אנסה לסיים.

אדוני, אנחנו נמצאים במציאות אומללה כזאת שאין בה חוקי תכנון ובנייה, והממשלה צריכה להתייצב כענייה בפתח ולומר: תאריכו את הול"לים עוד בשישה חודשים; ועוד הפעם: תאריכו את הוועדות המיוחדות לתכנון ובנייה; ועוד הפעם – לוועדת הפנים.

למה זה צריך להיות במקום להגיש פעם אחת ולתמיד חוק תכנון יציב, טוב ונכון? אתה יודע היטב, שאנחנו מדברים על ייעול וקיצור הליכים, כי אם הם אינם, מה פירושו של דבר? – שיש ביורוקרטיה נוראית במסגרת אותן ועדות, אם מחוזיות ואם ועדות תכנון. ומה פירוש הדבר שיש ביורוקרטיה, או שהן עובדות בצורה ממוסדת קשה מאוד? הבנייה לא זורמת, לא מתבצעת. מה פירוש הדבר שהבנייה לא מתבצעת והכול נעצר ומתעכב? – עליה תלולה של מחירי הדירות, ושוב האזרחים משלמים, האינפלציה דוהרת, מדד המחירים קופץ, כשלצעירים אין דירה. זה בידיכם, אדוני.

רציתי לדבר על הגזברים שעומדים כעניים בפתח, וכבר לא אדבר עליהם. אומר רק משפט אחד. אדוני שר המשפטים ושר הפנים כאחד, קיבלת החלטה בשבוע האחרון לבדוק את הנושא של הצווים המינהליים, הריסות. אני מתכוון לקיים דיון ולזמן אותך בעוד שבוע לוועדת הפנים, כיושב-ראש הוועדה. אני מאוד מבקש ממך להיות זהיר, כי אני מתכוון לשאול אותך בתפקידך כשר הפנים כיצד אתה כשר המשפטים מצווה או לא מצווה, אם מצווה, למנוע ביצוע צווים חוקיים. אני מקווה שתיתן את תשומת לבך לכך כשר המשפטים.

### **סאלח סלים (חד"ש):**

— — — איפה שנכנסו עכשיו, זה חוקי?

### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת סלים, נא לאפשר לו לסיים עכשיו את דבריו.

### **יהושע מצא (הליכוד):**

מכובדי שר המשפטים, לו היתה בפנינו הצעה למנותך כשר פנים קבוע, לא על תקן של ממלא-מקום לחודשיים, הייתי שוקל את האמון שניתן לך בשם סיעתי, וזאת ללא הצבעה סיעתית, כשר פנים. אדוני שר המשפטים, אני חושב שאני לא יכול לקבל אותך בברכה, ולו רק משום שהמינוי שלך הוא

זמני, ועל הסף עומד להיכנס שר פנים חדש, שעדיין מהסס. אני משוכנע, אדוני השר, ואתה תסכים אתי, שבמשך חודש וחצי, חודשיים, לא תוכל לגבש מדיניות מיניסטריאלית.

חבל שראש הממשלה יצחק רבין, ואותו אני מאשים, מתייחס כך לאחד המשרדים החשובים במדינת ישראל, משרד הפנים. צריך שיהיה שם שר קבוע ולא זמני. ולצערי הרב, גם כשהשר הקבוע ייכנס, באוגוסט-ספטמבר, הוא כבר ייכנס על סף מערכת בחירות, ואוי לו למשרד הפנים שכך מתחלפים בו השרים ומדיניות מיניסטריאלית אין בו, כאשר ראש הממשלה מנצח על תזמורת-לא-תזמורת כזאת. תודה.

### היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת מצא. חבר הכנסת יוסף ונונו, ואחריו – חבר הכנסת רן כהן.

### יוסף ונונו (העבודה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, השר הנכנס והשר היוצא, אני רוצה לברך את השר עוזי ברעם, שהיה שר פנים מצוין. אין ספק שמשרד הפנים הפסיד שר מצוין, אבל הוא התפטר לאחר תקופה קצרה מאוד, ובמשך תקופה קצרה זו בוודאי לא הספיק להיכנס לנושאים המרכזיים.

אני מברך את השר הנכנס, שהוא גם כן שר מצוין, אבל גם הוא לחודשיים. אולי זה מבטא את המצב שאליו נקלע משרד הפנים זה תקופה ארוכה. אנחנו זוכרים את המצב הזה במשרד העבודה והרווחה, שגם הוא חיכה תקופה ארוכה לשר, ליד מכוונת, והיום אנחנו רואים את הדבר הזה גם במשרד הפנים. ואכן, המשרד הוא קורבן הנסיבות האלה, קורבן של העדר יד מכוונת תקופה ארוכה, ומובן שכל העבודה הוטלה על כתפי המנכ"ל והצוות, שכולנו מודעים לעבודה הטובה שלהם. אבל, בכל אופן צריך שיהיה נציג בממשלה, מי שקובע את המדיניות, ומובן שהעדר שר גם הכביד על הצוות הטוב של משרד הפנים.

אכן, זה אחד המשרדים המורכבים ביותר עם נושאים רגישים ביותר, עם 232 רשויות מקומיות, וזאת לבד מהמועצות האזוריות, עם משק כספי אדיר של למעלה מ-15 מיליארד שקל.

הרשויות המקומיות עם המשק האדיר של המיליארדים עברו משברים, הן עדיין מצויות בתוך משברים, עברו הרבה הסדרים, הרבה ועדות, ומתווכחים על הוועדה האחרונה, ועדת-סוארי, שעדיין לא מיישמים את המלצותיה בשל המגבלות החזקות של התקציב.

אבל, יותר מכול – זו אולי משימה שצריכה להיות לשר החדש, גם אם הוא נכנס לחודשיים. משק כספי אדיר של 15 מיליארד שקל מתנהל למעשה ללא תקציב. אני אומר זאת גם ליד המנכ"ל, שלמעשה כל הרשויות המקומיות ללא יוצא מן הכלל מתחילות את שנת הכספים החדשה ללא מסגרת תקציבית. לרובן מאשרים תקציב בחלק השני של השנה, וחלק מהן מסיים את השנה הזאת ללא אישור התקציב.

## **היו"ר ע' עלי:**

זה לא מדויק. כדאי לומר, שבעניין הזה חלה התקדמות אדירה, והיום יש הרבה יותר סדר מאשר בעבר.

## **יוסף ונונו (העבודה):**

אני לא מדבר על סדר, אני מדבר על אישור תקציבי של הרשות המקומית. היום הרשויות המקומיות מאשרות את התקציב בחודש יולי.

## **היו"ר ע' עלי:**

אתה לא מעודכן. היום זה מתבצע הרבה לפני כן.

## **יוסף ונונו (העבודה):**

וכל זה למה? זה לא רק בגלל הרשויות המקומיות. זה מפני שהמשרדים הממשלתיים, משרד החינוך, הרווחה והפנים לא נותנים את ההתחייבויות שלהם לפני שנת הכספים אלא במהלך שנת הכספים, ולכן אי-אפשר להכין תקציב.

אני רוצה לבקש משר הפנים החדש דוד ליבאי: אני הנחתי הצעת חוק שבאה להסדיר ולחייב אישור תקציב של הרשות המקומית עד 31 בדצמבר, לפני שנת הכספים, ולחייב את המשרדים הממשלתיים להעביר את ההתחייבויות, לפחות את האומדן, לפני שנת הכספים, כך שהרשויות יכולות להכין ולאשר תקציב עד 31 בדצמבר.

כיוון שהמושב הזה קצר, אני מבקש ממך שתנסה לזרז ולקצר את ההליכים, אותם 45 ימים, כדי שנוכל להספיק לאשר זאת במושב הזה. ואז, נוסף על הצעת החוק שמסדירה את התשלומים, זו הצעת חוק שתחייב את הרשויות המקומיות לאשר תקציב עד 31 בדצמבר, לפני שנת הכספים הבאה. תודה רבה.

## **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת ונונו. אחריו – חבר הכנסת רן כהן.

ועד שחבר הכנסת רן כהן יעלה, כדאי שחבר הכנסת ונונו ייתן דעתו איך המשרד הממשלתי יכול להקצות כסף כשהכנסת עוד לא אישרה את התקציב.

**יוסף ונונו (העבודה):**

אומדן.

**היו"ר ע' עלי:**

הוא יכול להתבסס על מה שהיה בעבר. הדבר הזה הוא לא פשוט. תעשה חוכא ואטלולא מהכנסת?

אחרי חבר הכנסת רן כהן – חבר הכנסת חנן פורת.

**רן כהן (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, כבוד השרים, חברות וחברי הכנסת – – –

**רחבעם זאבי (מולדת):**

– – –

**רן כהן (מרצ):**

חבר הכנסת זאבי, יש לי כלל. מהנאום הראשון שלי בכנסת לפני 11 שנים, אני פונה לחברות ולחברי הכנסת – – –

**רחבעם זאבי (מולדת):**

גם אם הן אינן.

**רן כהן (מרצ):**

גם אם חברות הכנסת אינן, יש כאן תמיד חברות ונשים וגברות, וגם אם אינן, אני מצפה שתהיינה.

## רחבעם זאבי (מולדת):

---

## רן כהן (מרצ):

גם זה נכון. לאשתי.

רבותי חברי הכנסת, אתם יודעים שאני מאוד לא אהבתי את הוויתור של מרצ על משרד הפנים לפני חודשים מספר, כאשר מונה השר עוזי ברעם. כמובן, לא בשל העובדה שמונה עוזי ברעם, חלילה, אלא משום שרציתי בו למרצ. עם זאת אני רוצה ללחוץ את ידו של השר עוזי ברעם, לא רק על התקופה הקצרה שבה שהה במשרד ועשה בו את הדברים שעשה, אלא גם בגלל הסיבה החשובה והאנושית מאוד שבגינה החליט לוותר ולפרוש מהתפקיד החשוב הזה.

אני רוצה לברך בידידות ובברכה חמה את השר ליבאי שנכנס לתפקיד, ובמיוחד לאחר שכבר בשבוע הראשון קיבל החלטה ששווה הרבה יותר משבוע אחד – להפסיק את ההריסות במזרח-ירושלים.

אדוני השר ליבאי, אני סבור, שבמהירות הבזק קלטת את האסון שמכינים לנו בירושלים. אני אומר לך באחריות, יש בעם הזה מי שמוכן להיות מטורף וחסר אחריות עד כדי הבערת תבערה בירושלים, ובלבד שלא יהיה תהליך שלום. העובדה שנמצא מי שייזום את ההריסות המואצות, המסיביות, הדחופות, ההיסטריות, שכל יעדן ליצור מאיץ כדי להבעיר את ירושלים ולשרוף אותה, לשרוף את בניה, כדי לכלות את תהליך השלום, חייבה פעולה מהירה מאוד, ואתה עשית זאת.

אני מוכרח לומר את זה באופן הבוטה ביותר. קראתי שהרב בני אלון, מראשי עמותת המתנחלים בבית-אורות, אמר ביום שני לפני שבוע, 'ומיים לפני שנעצר בעקבות ירי שבוע מנשקו, על-פי הודאתו, ירי שנורה מנשקו-שלו, ליד ביתו של פייצל חוסייני – זאת היתה אחת הפרובוקציות שאני עומד לדבר עליה – הוא אמר, כי הפסקת פיגועי ה"חמאס" מדאיגה אותו. אם לא יהיו פיגועים – אמר הרב, יהודי, בני אלון – אם לא יהיו, אנחנו – כלומר, הימין הישראלי הקיצוני, להבדיל מהימין האחר – אנחנו הימין הקיצוני בבעיה.

משאת נפש – טרור. נפשו ממש יוצאת אל הטרור, משום שבלעדי הטרור אין לו קיום ואין לו צידוק. ומכיוון שהוא עדיין איננו יכול לארגן פיגועים של ה"חמאס", מה עושה הרב בני אלון? הוא מנסה להתסיס את סביבתו הקרובה. כלומר, להפעיל אותם נפצים ואותם מאיצים כדי לפוצץ את האווירה בירושלים.

זו הברית הנאלחת בין ה"חמאס" ו"הג'יהאד האסלאמי" מזה ובין הפרובוקציה שרוצה בחזרת הטרור, כי הוא השמן על מדורת חסימת השלום.

זה התפקיד הראשון שלך, אדוני השר ליבאי, לחסום את הפרובוקציה הזאת ולחסום את השותפות הנאלחת הזאת, משום שאם יש תקווה לעם ישראל בארצו היא תקוות הביטחון והשלום. אם יש ברית שרוצה לרצוח את התקווה הזאת, הברית הזאת טמאה וצריך לבטל אותה.

אני רוצה להזכיר, ואני יודע שלהרבה אוזניים זה לא ינעם, אבל הרב בני אלון איננו בודד ואיננו קול בודד. שמעתי היום בישיבה המשותפת של ועדת החוץ והביטחון וועדת הכספים את נציגי הימין – להוציא היושב-ראש, שהשתתף שם באופן רציני ורציונלי וייצג בגאווה את עמדות הליכוד – שמעתי את השאר והבנתי, שהרב בני אלון הוא הסמן הימני, שלוקח עמו את הרב שמואל מאיר סגן ראש עיריית ירושלים, שלוקח עמו את ראש עיריית ירושלים אהוד אולמרט, שלוקח עמו את יושב-ראש האופוזיציה ויושב-ראש הליכוד ביבי נתניהו, ואלה נגררים אחרי הרב שנפשו יוצאת אל הטרור, שיחזור כבר ויציל אותו מהאסון שאליו נקלע, כי הממשלה הזאת הצליחה בפעם הראשונה בהיסטוריה של המזרח התיכון להגיע לכך, שמשטרה פלשתינית וכוחות ביטחון פלשתיניים וראש רשות פלשתיני ירדפו טרור פלשתיני. את זה עוד לא השיג אף אחד חוץ מהממשלה הזאת.

תפקידך, אדוני שר הפנים החדש, לסכל את מזימתם הנאלחת של מרימי היד לחזרת הטרור ולהבטיח את השקט בירושלים. תודה רבה.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת רן כהן. חבר הכנסת חנן פורת.

**חנן פורת (מפד"ל):**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, האם שר הפנים החדש נמצא עמנו? הייתי מאוד רוצה לשאת דברים אליו.

**היו"ר ע' עלי:**

מנכ"ל המשרד נמצא כאן ורושם את הדברים שלך, ובוודאי יעביר לו תקציר, יעביר לו את עיקרי הדברים שאתה אומר.

**שר האנרגיה והתשתית ג' שגב:**

הוא יקרא את הפרוטוקול.

**חנן פורת (מפד"ל):**

ראשית, אני רוצה לתחום את דברי. אם דברי ביקורת נוקבים בפי, הם אינם מכוונים בהיבט האישי. אין לי דבר כלפי כישוריו והגינותו של שר הפנים היוצא עוזי ברעם, לא כלפי כישוריו והגינותו של השר האמור להיכנס דוד ליבאי. יש לי טענות חריפות מאוד כלפי הממשלה הזאת, גם כלפי משחק היוזם הזה בכיסאות משרד הפנים, כשלאמתו של דבר על כל הכיסאות המוסיקליים האלה מרחף צלו של הרמטכ"ל לשעבר אהוד ברק.

אינני יודע ולא תמיד אפשר לחשוף צפונות של מי שנכנס ומי שיוצא, אך אין לי ספק, שבתוך הדברים האלה עומדת כל הזמן, בבחינת צל מוטל ומאיים, כניסתו הצפויה של אהוד ברק.

זה המקום לומר דבר חריף מאוד, על תחושה שגם אם מבחינה משפטית פורמלית אינני יכול לעגן אותה בחקיקה קיימת, היא מאוד מעיקה עלי, ולא רק עלי אלא אני חושב שעל רבים מאוד בעם – הפוליטיזציה של צה"ל. אכן, גם אם אין תקופת צינון בהיבט חוקי, לא נכון הדבר שרמטכ"ל שזה עתה פשט מדיו, כל כך הרבה רינונים, התמקחויות ועליות ומורדות יהיו באשר לכל "פיפס" שהוא עושה ובאשר לכל תפקיד שאליו הוא מוצע. הלוא רק חודשים ספורים קודם לכן, הוא היה זה שנתבע להוביל את צה"ל כולו – גם את בני שלי, גם את בניהם של אלה שחולקים ב-180 מעלות על עמדתה של הממשלה – וכבר עכשיו, כביכול פשט את מדיו, והנה הוא נתון לשוק הפוליטי. זה דבר שמלכתחילה יוצר תחושה של חוסר אמינות, שלא לומר חוסר נאמנות כלפי הקצונה הבכירה בצה"ל. קובעים מראש לאן ילך כל אדם שיפשוט מדיו. האם זה לא מובן?

יתירה מזו, אדוני היושב-ראש, אני אומר לך, כי אני חש ששילוחו של הרמטכ"ל הנוכחי לווינגטון בעוד ימים ספורים, לשאת ולתת עם הרמטכ"ל הסורי, ועוד בצל כנפיו של הנשיא קלינטון והרמטכ"ל שלו, עם תמונות ועם צילומים בטלוויזיה, זהו ניצול ציני, שלא לומר נפשע, של מעמדו וכבודו של מי שעומד בראש צבא-הגנה לישראל, כדי להשפיע על דעת הקהל בישראל.

הרי יש פה פרדוקס: מצד אחד, כרמטכ"ל כיום, הוא מחויב להנחיות של הדרג המדיני. מצד שני, ברגע שהוא נושא ונותן וכביכול חותם על ההסכם, הרי בכך הוא אומר לעם ישראל: ראו נא, הדרג הצבאי מסכים לסיידורים האלה. כאשר ראש הממשלה והממשלה כולה יודעים, שמה שנתבע מהם היום הוא לשכנע את דעת הקהל בישראל, שהצבא נותן גיבוי למהלך הנורא הזה של נסיגה מהגולן. אין לך פוליטיזציה גדולה יותר מאשר הצעד הזה.

נו, וגם הוא נמצא במסלול שבועדי יוביל אותו לאחר מכן לתפקיד כזה או אחר, על-פי השירות. והנה, קול רגלי אדוני אחריו. אני מוכרח לומר לכם: הייתי בוועדת הכספים, בשעה שישב שם סגן הרמטכ"ל. היה אתי גם יושב-ראש הישיבה עובדיה עלי. כולנו חשנו היטב איך אדם במעמדו כפוי בעצם, שהרי הדרג המדיני כאילו שם חכה בפיו, והוא איננו מסוגל לומר את אשר עם לבו, ואולי גם בגלל רצון להזדהות עם הדרג הזה שמכתיב לו את הדברים, הוא מתפתל כל כך ומתפלפל. כמי שהכיר את מתן וילנאי בשלבים מוקדמים יותר, לא הייתי מצפה לכך ממנו. אני אומר לכם, יש פה השחתה של הדרג הצבאי הבכיר – אהוד ברק, אמנון שחק ומתן וילנאי, ולא יסולח לממשלה הזו על כך.

ועוד מלה אחרונה: חבל שהשר ליבאי איננו כאן, אבל הייתי ממליץ בפניו, בזמן הקצר שעומד לרשותו עד חילופיו, או עד לחילופה של הממשלה הזו כולה, לעסוק בעיקר בדבר אחד – מעבר לדברים השגרתיים, שבין כך ובין כך המשרד מקרטע לגביהם, בהעדר בעל-בית קבוע: להכין את הבחירות הקרובות, להכין את משאל העם או את הדרך האחרת להכרעת העם לגבי עתיד הגולן. גם פה, אוי למי שינסה להביא לעם הזה דברים מבושלים מן המוגמר, ואז להכין אותם בחופזה. הכינו את

הבחירות, ואני מקווה שאחריהן כבר לא נדון בשאלה, האם יהיה זה שר פלוני אלמוני שיהיה שר הפנים, מכיוון שתהיה לנו בעזרת השם ממשלה אחרת, טובה יותר. תודה.

### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת חנן פורת. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת חנן פורת, מתוך היכרות עם המשרד – למרות חילופי השרים ולמרות כל העובדות שציינת, המשרד מתפקד על הצד הטוב ביותר. אני מצוי בתחום הזה, תסלח לי אם אומר, קצת יותר ממך. מעולם לא תפקד משרד הפנים כל כך טוב, בצורה כל כך מסודרת וכל כך יעילה. הוא שינה נורמות, שינה סדרי עולם. יש שם שינויים דרמטיים, והכול בצניעות ובשקט, כיאה למנכ"ל עמרם קלעג' היושב כאן.

### **חנן פורת (מפד"ל):**

לא דיברתי בשלילה על המשרד.

### **היו"ר ע' עלי:**

אם לא, לפחות את זה השגתי. בדרך כלל אני לא מתערב בנאומים כאן, אך זה כל כך מרגיז אותי, מתוך היכרות עם המשרד הזה, שמצאתי לנכון לתקן את הדברים. אם הבאתי אותך לידי כך שתתקן עצמך ותאמר זאת – – –

### **חנן פורת (מפד"ל):**

סליחה, לא דיברתי בשלילה על המשרד.

### **היו"ר ע' עלי:**

אם כך, בסדר. אני שמח. אמרת: המשרד מקרטע, ואמרת עוד כמה ביטויים שאינם במקומם. אם אתה מתקן את עצמך, השגתי את שלי.

### **אליעזר זנדברג (צומת):**

אדוני היושב-ראש, אולי לא צריך למנות שר למשרד, אם העסק הולך כל כך טוב.

## היו"ר ע' עלי:

יכול להיות. זאת אף שאין שר.

## אליעזר זנדברג (צומת):

זה יכול להיות מודל לתפקוד של ממשלה.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לפתוח את דברי בברכות ברמה האישית, לשר דוד ליבאי, שעתידי להתמנות, אני מניח, בתום ההצבעה שתתקיים, לשר הפנים; לברך את השר היוצא ואולי גם להביע צער על הנסיבות האישיות שגרמו לשינוי הפרסונלי.

שמעתי את הדברים שנאמרו על-ידי חברי כנסת והתייחסו לגופו של עניין, לגבי בעיות שיש במשרד. אי-אפשר להתעלם מכך, שיש בעיות כאלו או אחרות, או אתגרים שהמשרד ניצב בפניהם, אבל אני לא מוצא לנכון להעיר הערות לעניין ברמה הזו, מהטעם הפשוט שאני רואה במינוי זה מינוי זמני, טלאי, עד שיבוא שר הפנים האמיתי. אם אפשר לומר ששר הפנים היוצא עזב בנסיבות מצערות, אני יכול להביע צער גם על הדרך שבה ראש הממשלה והממשלה טיפלו באיוש התפקיד.

## רון נחמן (הליכוד):

מי זה שר הפנים האמיתי?

## אליעזר זנדברג (צומת):

אני רואה בטיפול זה טיפול רשלני ומצער. משתמשים בשר ליבאי כטלאי, עד לבואו של השר החדש – השר האמיתי. אומרים שהשר הזה יגיע ככל הנראה בתוך חודש וחצי, בתחילת אוגוסט הוא ייכנס לתפקיד. קיימות בעיות, ואת הבעיות צריך ללמוד. אני מכיר את השר ליבאי ויודע שהוא אדם יסודי ורציני, שלומד דברים ומגבש עמדה לגבי כל דבר ועניין, ורק אז ניגש לטפל. ללמוד ולגבש עמדה לוקח זמן. עד שייסיים ללמוד את הבעיות השונות, ועד שיגבש את עמדתו בתחומים שונים, הנה הופיע השר החדש שהיום עושה לביתו, ולאחר מכן יבוא לעשות למען עמו, ואז השר החדש יצטרך ללמוד את כל הנושאים והבעיות, ולגבש את עמדתו, ויחלפו עוד כמה חודשים, ובינתיים גם יהיו חגים. זאת אומרת שאנו עתידים לראות משרד שלפחות מבחינת מדיניות השר עתיד להיות משותק לפרק זמן של חצי שנה לפחות. את הנזק על המעשה הזה ישלמו כל אזרחי מדינת ישראל ותשלם מדינת ישראל, ועל כך אני רוצה להביע צער.

אני רוצה לסיים את דברי בהערה אחת: השר ליבאי משמש ממלא-מקום שר הפנים עד למינויו של שר קבוע. אינני בטוח שהדרך הנכונה מבחינה חוקית היתה לקבוע אותו כממלא-מקום, בנסיבות

שבהן הוחלט על היותו ממלא-מקום. אבל אני רוצה לאחל לו הצלחה בתפקיד לאחר שמינויו יאושר. אולי יהיה זה נכון יותר לקצר את פרק הזמן של ההמתנה, עד להגעתו של השר החדש, ולהתחיל לשתף אותו במה שקורה במובן זה שמינויו יהיה מוקדם יותר, על מנת שלעם ישראל ולמדינת ישראל יהיה שר פנים במשרה מלאה, לטווח יותר ארוך יחסית, עד כמה שאפשר יותר מוקדם.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת זנדברג. חבר הכנסת סאלח סלים, בבקשה. חבר הכנסת סאלח סלים עסוק בשיחה מרתקת ומעניינת.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

דיברת בשקט.

**היו"ר ע' עלי:**

אחריו – חבר הכנסת ורדיגר. טעיתי, אבל היות שחבר הכנסת סאלח סלים עלה, אחריו ידבר חבר הכנסת ורדיגר. החלפתי ביניכם, אני מקווה שאתה סולח לי.

**אברהם ורדיגר (יהדות התורה):**

אני סולח לך, אבל אני מבקש, שאם אאחר להבא רגע, תסלח גם לי.

**סאלח סלים (חד"ש):**

אם הוא לא יסלח, אדוני היושב-ראש, אני אתן לו את התור שלי. אין לי בעיות.

**היו"ר ע' עלי:**

קניתי. תזכיר לי.

**סאלח סלים (חד"ש):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברצוני לברך את השר היוצא. האמת היא, שהוא כיהן רק ארבעה חודשים, אבל הם היו מרשימים מאוד. במשך ארבעת החודשים האלה הרגשנו הרבה דברים. הוא ניסה ליישר דברים, ניסה ליישר עיוותים. אבל, לצערי, רק ארבעה חודשים. אני מאחל לו עבודה פורייה במשרדו, משרד התיירות.

אני רוצה לברך את השר החדש, השר ליבאי. ושוב, חבל שהוא בא רק לחודשיים. זה כמה שנים משרד הפנים הוא בלי שר. רואים את התוצאות של הדבר בהרבה דברים, ובמיוחד ברשויות המקומיות. אני בתור ראש רשות מקומית מכיר, במיוחד לאחר שעברנו הרבה שביתות במשרד הפנים ומשרד הפנים היה בלי שר, את עבודת משרד הפנים. תנחומינו שיש לנו מנכ"ל נפלא, מנכ"ל משרד הפנים – – –

**היו"ר ע' עלי:**

לא תנחומינו. אנחנו מתנחמים בכך. תנחומינו זה כאשר אתה מנחם מישהו. אנחנו מתנחמים בכך שיש לנו מנכ"ל טוב. תנחומינו זה כשיש אבל.

**סאלח סלים (חד"ש):**

יש לנו מנכ"ל מצוין, משקיע המון זמן, המון מחשבה והמון כישורים. האמת היא, שהוא עשה הרבה הרבה דברים בזמן שאין שר. הוא היה הכתובת שלנו. אני מאחל גם לו בריאות ועבודה פורייה. מישהו מקשיב?

**היו"ר ע' עלי:**

כן. אני.

**סאלח סלים (חד"ש):**

חוץ ממך.

**היו"ר ע' עלי:**

השר.

**סאלח סלים (חד"ש):**

אדוני היושב-ראש, היום נכנס ממנוה חדש למחוז הצפון. בהזדמנות זו אני רוצה לברך אותו בהצלחה בתפקידו החדש.

### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת סלים, ברשותך, אני שומע שהיום נכנס לתפקיד מוטי דביר, וגם אני מצרף את ברכותי. אני רוצה לומר למנכ"ל שהבחירה מצוינת. מוטי דביר יהיה ממנוה טוב. שיהיה לו בהצלחה.

### **סאלח סלים (חד"ש):**

הוא התחיל היום, ואני גם כן מאחל לו הצלחה בתפקידו החדש. הכרתי אותו אישית, ואני חושב שהוא אדם רציני ושיוכל למלא את התפקיד הזה. אני מאחל לממונה היוצא גם כן בריאות, אריכות ימים ושלווה.

אדוני היושב-ראש, היתה לנו בעיה גם כחברי הכנסת, ושלחנו מכתבים לשר הפנים. לפי תקנון הכנסת, בתוך 21 ימים או 42 ימים צריך לקבל תשובה. לצערי, יש מכתבים שעברו עליהם חודשים ועל חלק עברו שנים, ואין תשובה. וזה במיוחד בעניין איחוד משפחות. אני מטפל היום בבעיית איחוד משפחות, נושא שבקדנציה שעברה טיפל בו חבר הכנסת נפאע, ואחר כך טיפל בנושא המנוח תופיק זייד. עכשיו אני מטפל באותה בעיה, שעד עכשיו לא נפתרה. זו בעיה שנמשכת ונמשכת במשרד הפנים, במיוחד בנושא זה וגם בנושאים אחרים.

אני עובר לנושא אחר: במשרד הפנים בירושלים יש בעיה שאינה סובלת דיחוי. אנשים עומדים בתור במשרד הפנים במזרח-ירושלים, בשער שכם, תור שמגיע ל-300-400 אנשים. מה קרה? אנשים באים ב-04:00, עומדים בתור. כבר יש מומחים שעומדים ולאחר מכן מוכרים את התור שלהם ב-200 שקל. אין די משרות, אין די פקידים.

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

באיזה מקום?

### **סאלח סלים (חד"ש):**

בשער שכם. שם, איפה שהערבים. שולחים אותם להוציא תעודת זהות או להחליף פספורט, ועומדים שם 300-400 איש. אפשר לראות את זה. אנשים באים ב-04:00. הרי ממילא לא עובדים, לכן הם עומדים בתור ומוכרים את התור תמורת 200 שקל.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

איך אפשר לראות את הדברים האלה אם בשער שכם דוקרים?

**סאלח סלים (חד"ש):**

אתה רואה רק את הדקירות. אתה לא רואה שום דבר אחר. את הדברים האנושיים אתה לא רואה. בוא ותראה את התור, איך הם עומדים.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אם הם רוצים שיטפלו בהם, הם צריכים לדאוג שיהיה שקט.

**סאלח סלים (חד"ש):**

אתה לא רוצה לראות דבר אחר. זו הבעיה שלך. אתה רואה רק דבר אחד. את הסבל של התושבים, את הסבל של האנשים, שעות על גבי שעות שהם שם, את זה אתה לא רואה.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

יש סבל של אנשים שעומדים בתור. כדי שלא יהיה סבל צריך שיטפלו בהם. אולי אנשים לא רוצים להגיע כי יש שם תקריות.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

זה תור לערבים.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אבל מי ששולט על משרד הפנים זה אנחנו.

**סאלח סלים (חד"ש):**

אלה שעומדים בתור הם ערבים. נותנים להם לחכות חמש שעות כדי להחליף תעודת זהות.

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אם יהיה שם שקט, יהיה מי שיטפל.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

---

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

### **סאלח סלים (חד"ש):**

מה שאתה אומר לא יביא לשקט. צריך לפתור את הבעיה כך, שבחצי שעה הוא יסיים את הטיפול שלו וילך הביתה או ילך לעבודה שלו. ככה צריך לפתור את הבעיה. תודה רבה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה. אני מזמינה את חבר הכנסת אברהם ורדיגר. אחריו – חבר הכנסת יורם לס.

### **אברהם ורדיגר (יהדות התורה):**

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי אני רוצה להביע את צערי על נסיבות פרישתו של השר עוזי ברעם. איחולינו להחלמת רעייתו. החלמה מהירה.

הכנסת מתבקשת לאשר שינוי בחלוקת התפקידים בין השרים. הכוונה, כפי שנמסר לפני שבועיים, על-ידי ראש הממשלה, לאשר את מינויו של שר המשפטים, פרופסור ליבאי, כשר הפנים, נוסף על תפקידו כשר המשפטים.

כידוע, גם לשר ליבאי לא מוצע לכהן בתפקיד שר הפנים עד סוף הקדנציה, אלא מדובר בתקופה קצרה של חודש-חודשיים, עד הצטרפותו של הרמטכ"ל לשעבר אהוד ברק לממשלה.

אומנם גם בנושא זה יש רק השערות, כי רשמית מר ברק טרם נתן את הסכמתו לקבל את תיק הפנים, וייתכן שיהיו עוד שינויים. אין ספק שמי מהשרים שיצורף בבוא היום יקבל עליו את התיק החשוב הזה.

קשה לומר שחילופי גברי תכופים אלה מוסיפים בריאות במצב הקיים. קודם היה השר דרעי, אחריו ראש הממשלה, כממונה על כמה משרדים, ובין השאר על משרד הפנים; אחריו השר ברעם, וכעת פרופסור ליבאי, ואחריו – עדיין סימן שאלה.

נראה כי משרד כה גדול וחשוב בוודאי סובל בתפקודו עקב חילופי גברי. עם זאת, ברצוני לציין שבזכות הנהלתו של מר קלעג' כמנהל הכללי של משרד הפנים, המשרד מתפקד כראוי.

אבל, למרות זאת יש במשרד הפנים כיסאות מוסיקליים שהם בתנועה מתמדת, ונראה שחילופי גברי דהיום עלולים לגרום לשינויים נוספים בהרכב הממשלה. לראש הממשלה הפתרוני.

נדמה לי שלעם ישראל מגיעה ממשלה יציבה יותר. בוודאי טוב עשית, אדוני ראש הממשלה, שהשתחררת ממשרדי הפנים, הדתות וממשרדים אחרים, שנאלצת לסחוב אותם על גבך תקופה כל כך ארוכה.

כאשר במשרד הפנים עסקינן, אני אנצל את הדקות הספורות שיש לי כדי להגיב, ובצער, על היחס של איפה ואיפה כלפי העיר בני-ברק וראשיה, ובמיוחד כלפי האוכלוסייה שבה. למעלה מחודש ימים היתה העיר מושבתת, ולמעשה היא מושבתת גם היום. ל-140,000 תושבי בני-ברק העירייה אינה מספקת שירותים. בכל עיר אחרת היתה מציאות כזו מוציאה את התושבים לרחובה של עיר להפגנות סוערות. בכל עיר אחרת לא היה יכול להיווצר מצב כזה. העיר מושבתת והתושבים שותקים, נאנקים ומתייסרים. בני-ברק היא עיר ממושמעת. מכוח פקודת הרבנים מערכת החינוך אינה מושבתת. שירותי דת מסופקים. המקוואות פועלים. הכול בזכות אלה המוסרים את נפשם בעשייה.

הממשלה, במשך חודש ימים, וזו לא הפעם הראשונה, זלזלה ומזלזלת בעיר המיוחדת הזאת, באופיה המיוחד ובתושביה. רופאים ואנשי מקצוע מתריעים על סכנת חיים ממשיית לאלפים ולרבבות, במיוחד ילדים, והרשויות שתקו ושותקות. הממשלה שותקת. לפי דעתי, לא נהגה הממשלה ביושר.

השר היוצא מינה ועדת חקירה, וזו המליצה לפזר את מועצת העיר ולמנות ועדה קרואה. אין אנו באים עכשיו לבקש לשנות את המצב ואת ההחלטה. נדמה לנו שגם בכך נעשה צעד פזיז מאוד. יש עוד רשויות מקומיות אשר מסיבות שונות אינן מתפקדות כראוי. לא שמענו לא על ועדת חקירה ולא על ועדה קרואה.

במשך שנים לא שעו ממשלות ישראל לזעקת העיר בני-ברק, אשר 50% מאוכלוסייתה הם ילדים ובני-נוער. זו עיר שיש בה עשרות מוסדות חינוך, עשרות ישיבות, עיר שיש בה ייחודיות מסוימת. לא כך היו צריכים להתייחס אליה.

ההודעה על מסקנות הוועדה להמליץ על ועדה קרואה נתקבלה על-ידי ראשי העיר והתושבים בהפתעה ובתמיהה. לאחר שהנהלת העיר נתנה את הסכמתה למלא את כל דרישות משרד הפנים, לרבות פיטורי עובדים ותוכנית הבראה מקיפה, מדוע לא מצא המשרד לנכון לנסות להעלות בכוחות משותפים את העירייה על דרך המלך?

בעיר שוררת מועקה מן המצב שאליו נקלעה העירייה וכן מן המסקנות. קיימים חששות כבדים שמא יעשו צעדים בלתי אחראיים שעלולים לפגוע בצביון המיוחד של העיר.

אני מקווה, שהשר הזמני, השר דוד ליבאי, עוד יספיק בתקופת הזמן הקצרה לתקן את העוול.

אני פונה מכאן למר קלעג', אשר מלווה בנאמנות את המשרד, שיעמוד על המשמר. אם נגזרה עלינו ועדה קרואה, ראוי שהיא תהיה מורכבת מאנשים המתאימים לאופיה של העיר, כדי שהעיר תוכל לתפקד למען תושביה ולשמור על אופיה המיוחד ועל צרכיה. תודה רבה.

### **היו"ר י' עזרן:**

תודה לחבר הכנסת הרב ורדיגר. חבר הכנסת רחבעם זאבי, בבקשה.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

אדוני היושב בראש, חברי הכנסת הנוכחים, אני מצטרף לדברי הצער על הנסיבות שהביאו להתפטרותו של השר עוזי ברעם מהתפקיד הנוסף שלו כשר הפנים ומאחל לו ולמשפחתו בריאות וכל טוב.

אין לי השגות על כישוריו ויכולתו של השר עוזי ברעם. כמסתכל מהצד אני סבור, שהוא נכנס במרץ ובתנופה לתפקיד, והלוואי שהיה יכול להמשיך בו. אני אומר זאת על אף היותי איש האופוזיציה. אין לי גם השגות על כישוריו ויכולתו של השר המיועד, הזמני, השר דוד ליבאי, ואני יכול להגיד עליו רק דברים טובים ורק לדבר בשבח, בתקווה שזה לא יזיק לו במפלגתו.

יש לי טענות כלפי ראש הממשלה, שמזלזל במשרד הפנים ולמעשה מזלזל בכך בכל אזרחי ישראל.

משרד הפנים הוא אחד המשרדים החשובים והסבוכים והוא נוגע לכל אזרח ואזרח, בכל יום מימות השנה. אבל ראש הממשלה רבין הרשה לעצמו לשחק עם המשרד הזה במשך תקופה ארוכה. הוא לא מסר אותו לידי מישהו אחר כדי שינהיג את המשרד, יוביל אותו וייתן את המצופה ממנו.

מר רבין החזיק במשרד הזה כתפקיד נוסף על תפקידיו הרבים והמגוונים: ראש הממשלה, שר הביטחון, שר הדתות, שר הפנים, ראש מפלגה, כאשר כל אחד מהתפקידים האלה ראוי למשרה מלאה של איש חרוץ. אחר כך הוא מינה את השר עוזי ברעם. אחר כך הוא הציע את התיק הזה למר

אהוד ברק, שניאות לקבל את המשרה, אבל לא לפני שימלא את קופתו האישית – נורמה חדשה בתנועת העבודה הציונית. רבין קיבל את התנאי הזה וחפש פקק לתקופה של X חודשים או X שבועות ומצא את השר דוד ליבאי, שנענה לאתגר הזה וקיבל עליו את המשימה. ובעוד כמה שבועות יוחלף השר ליבאי והתפקיד יימסר למי שיימסר. דומני שאין כיסא יותר מוסיקלי – – –

## **היו"ר י' עזרן:**

סליחה, חבר הכנסת זאבי, אני מבקש לשאול שאלת תם. מבחינה אתית-ציבורית, לא כדאי שאדם, לפני שהוא מקבל תפקיד ממלכתי של שר, יחפש לעצמו פרנסה או משהו דומה? מה פסול בזה? זה לא יותר טוב מאשר אחר כך – – –

## **רחבעם זאבי (מולדת):**

הרב עזרן, אני אענה לך בכל הכנות. אני לא מכיר את הרקע האישי שלך. אני גדלתי בבית של אנשי תנועת העבודה, שבו ראו את ההליכה לתפקידים ציבוריים בוועד הלאומי, בסוכנות היהודית, בהסתדרות, ב"חלוץ" וב"הגנה" כשליחות. אנשים הסתפקו במעט שבמעט, הם הסתפקו בלחם צר ובמי לחץ. הם עזבו את המשפחות. אני מכיר את זה מאבא שלי, שהלך לכל שליחות. היום, ב-1995, מציעים לרמטכ"ל בדימוס, שהוא לא רעב, בית יש לו, אני מכיר את הבית שלו, יש לו וילה יפה, יש לו פנסיה מכובדת מאוד של רמטכ"ל, יותר גבוהה מפנסיה של חבר כנסת – מציעים לו תפקיד שר. אני במקומו הייתי מצדיע ואומר: כן, אדוני. ואילו הוא אומר: תנו לי ראשית למלא את קופתי האישית.

זו לא נורמה שגדלתי לאורה בתנועת העבודה הציונית, ומצאתי לנכון להעיר על כך לחברי באגף הזה לא כעקיצה אלא כהערה; ואני מאמין שחלק מהם, הכנים והישרים שבהם, ויש כאלה, יצטרפו אלי.

## **נסים זוילי (העבודה):**

---

## **רחבעם זאבי (מולדת):**

אם היושב-ראש מסכים – אני בוודאי מסכים.

## **היו"ר י' עזרן:**

כן, כי זה עניין חשוב.

### **נסים זיילי (העבודה):**

הרמטכ"ל לשעבר אהוד ברק מעולם לא אמר מה שאמרת עכשיו, מעולם. מאחר שאני חושב שמעוותים את הדברים שלו, ומאחר שהחלטתו להצטרף למערכת הפוליטית היתה קשורה בלוח זמנים שתואם בינו לבין ראש הממשלה, עושים עוול כשמנסים להציג אותו כרודף בצע.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

אדוני חבר הכנסת זיילי, מעולם לא הכחישו ראש הממשלה ולא אתה כמזכיר המפלגה ולא יושב-ראש הקואליציה ולא השר המיועד את מה שכתבו באותיות גדולות בכל העיתונים. תאמין לי שאני, במקומך, הייתי ממלא את פי מים ושומר את ההערה הזאת – – –

### **נסים זיילי (העבודה):**

היא לא נכונה.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

אם היא לא נכונה – תכחישו אותה. עד לרגע זה היא לא הוכחשה והיא נכתבה באותיות של קידוש לבנה בכל התקשורת הישראלית.

### **היו"ר י' עזרן:**

אני שמח שהכחשת, אדוני המזכ"ל.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

אני אשמח לשמוע שדברי ההכחשה שלך נכונים, כי זה אכפת לי גם כחבר למדים של רב-אלוף ברק, חבר לשירות, חבר לנשק שכך נהג, וזה אכפת לי כנורמה של שלטון בישראל.

אני מסיים, אדוני, כי אני השיבותי קצת על הפרובוקציה שלך.

### **היו"ר י' עזרן:**

אתה צודק, אבל חלילה פרובוקציה – – –

**רחבעם זאבי (מולדת):**

פרובוקציה חיובית. הכיסא הזה של שר הפנים הפך להיות – – –

**נסים זוילי (העבודה):**

---

**היו"ר י' עזרן:**

לא נפריע לו כל הזמן.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

אני מסכים אם היושב-ראש מרשה.

**היו"ר י' עזרן:**

אתה יודע שאני מתחשב.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

אם היושב-ראש מרשה – – – –

**היו"ר י' עזרן:**

אם לא הייתי מקשיב, אדוני חבר הכנסת – – –

**רחבעם זאבי (מולדת):**

אתה ראש המקשיבים.

### היו"ר י' עזרן:

אני יודע. אתה יודע שאני מקשיב, ואני גם חושב שחובתי המוסרית להגן על מישהו שלא יכול להגן על עצמו כאן, לכן אני משתדל – – –

### רחבעם זאבי (מולדת):

יפה עשית, יפה עשה חברו לתנועה, חבר הכנסת זוילי. אני מקווה שדבריו נכונים מפני שזה אכפת לי כבוגר צה"ל, כחבר לנשק של אהוד ברק, שאני מכבד אותו, וכמי שהצביע בעדו לתפקיד רמטכ"ל בהיותי שר בממשלתו של שמיר. ראיתי בזה ברכה כשמינו אותו לתפקיד, מפני שהוא היה הרמטכ"ל הראשון שמונה לאחר שהוא שימש בשלושה אגפים, כראש שלושה אגפים במטכ"ל, שזה נכס בלתי רגיל למטה הכללי של צה"ל. הוא עמד בראש אגף התכנון, בראש אגף המודיעין ובראש אגף המטה הכללי. הצבעתי בשבילו, ואני מכיר ומוקיר אותו, אבל נפגעת כאשר קראתי שהוא דוחה כניסה לתפקיד שר עד לאחר שהוא "יעשה כסף". אף אחד מכם לא הכחיש את זה, מילאתם פיתח מים.

אני חוזר לעניין. הכיסא הזה של שר הפנים הפך לכיסא הכי מוסיקלי בארץ, ואני רוצה לומר, שכך לא מנהלים מדינה, אפילו לא מדינה שנראית כמתפרקת ויש לה, כאילו, כונס נכסים, כפי שלפעמים מדינת ישראל נראית בהנהגתו של מר רבין.

כאזרח וכחבר כנסת אני מוחה על הטיפול הקלוקל והשלומיאלני של ראש הממשלה במשרד הפנים. תודה, אדוני.

### היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני חבר הכנסת. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, בבקשה, ואחריו – אחרון הדוברים, חבר הכנסת יורם לס.

### אברהם רביץ (יהדות התורה):

---

### היו"ר י' עזרן:

אבל גם כתוב: קופה של שרצים מאחוריו. מה זאת אומרת מאחוריו? – שכל הבעיות צריכות להיות מאחוריו. מכאן ולהבא חושבנא טבא. בבקשה.

## עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה לברך את שר הפנים החדש, פרופסור דוד ליבאי, על כניסתו לתפקיד. הכרנו אותו כשר מוצלח, אמין, טוב, שר לכל אזרחי המדינה, שר שפועל למען קידום תהליך השלום באזור, ולכן כניסתו לתפקיד החדש של שר הפנים מבשרת טובה לכל אזרחי המדינה.

הוא יורש את התפקיד הזה מהשר הקודם, מר עוזי ברעם, שהוא גם מתאפיין באפיונים חיוביים כשר שפעל לתיקון עיוותים גם בתקופה הקצרה שבה היה שר הפנים. הוא התחיל התחלות טובות, ניסה לפתור בעיות, ומבחינת האוכלוסייה הערבית התקופה הקצרה של השר עוזי ברעם היתה תקופה טובה, ואני מאחל למשפחתו בריאות ומאחל לו הצלחה בחיים. בו בזמן אני מאחל לשר הפנים החדש, ידידי פרופסור דוד ליבאי, הרבה הצלחה.

ניסו לפתור בעיות, אבל התקופה היתה קצרה מכדי לפתור את הבעיות הקשות שהאוכלוסייה הערבית סובלת מהן, במיוחד הנושא של שוויון בתקציבי הרשויות המקומיות הערביות והיהודיות, כאשר הממשלה הזאת התחייבה, עם הקמתה, לבצע מדיניות שוויונית. בתקציבים הרגילים חל שיפור משמעותי, והיום אנחנו עדים לתופעה של שוויון, תהליך של שוויון, ומנכ"ל משרד הפנים, מר קלעג', פועל נמרצות בנושא הזה – אני מברך אותו על כך – אבל בנושא של תקציבי הפיתוח הדרך עוד ארוכה, ועדיין יש הבדל משמעותי, מעל 1,000%, בין תקציב פיתוח של רשות מקומית ערבית לזה של רשות מקומית יהודית עם אותו מספר תושבים. שמעתי מראש המועצה באכסאל, הכפר שלי, שקיבל כמיליון שקלים תקציב פיתוח לשנה שלמה. בדבוריה, השכן שלי, שמעתי שקיבל 900,000, תקציב פיתוח לשנה שלמה. מה הוא יכול לעשות? כביש אחד ב-900,000 שקלים לכפר שמונה כ-8,000 נפש?

נושא אחר, הנושא של אקריט ובירעם. הוקמה ועדה, אבל לצערי הרב, עם כל ההבטחות שהיו בזמן כל הממשלות, לרבות הממשלה הזאת, הנושא הזה עדיין לא מתקדם.

השר דוד ליבאי, שעומד בראש הוועדה הזאת, מצפים ממך שאכן יהיה פתרון לפני סוף שנה זו לנושא של אקריט ובירעם. זה מבחן למידת האמינות של הממשלה, וזה מבחן למידת הצדק שהממשלה הזאת עושה כלפי הציבור הערבי.

הנושא השלישי שאני רוצה להתייחס אליו – עניין הריסת הבתים, במיוחד בנגב ובמזרח-ירושלים. אני מברך אותך על הצעד החיובי שעשית, שהפסקת את ההריסות המטורפות שעשו במזרח העיר והגבירו את התסיסה בעיר, אבל יש גם הריסות בנגב, ועדיין לא מצאו פתרונות דיור ופתרון למשפחות רבות בנגב, כי 40% עדיין גרים ביישובים לא מוכרים ועדיין ממשיכים בהריסת בתים. אני חושב שאין שום היגיון בהריסת בתים ערביים בנגב.

נוסף על כך, אדוני השר, הוכרו בשנה האחרונה ארבעה יישובים לא מוכרים, זה דבר חיובי, אבל הממשלה הבטיחה לפני סוף השנה להכיר עוד בחמישה יישובים. זה תפקיד שמוטל עליך, להביא לכך שחמשת היישובים שראש הממשלה הבטיח שיכירו בהם לפני סוף השנה – אכן יכירו בהם. אני

יודע שדנים בנושא הזה, מכינים את הסטטיסטיקות, מכינים הכול, אבל צריך לקדם את הנושא ולסיים אותו מייד.

המצב בלשכת משרד הפנים בירושלים – אני מציע לך ללכת לבקר במזרח העיר – הוא מצב בלתי נסבל לחלוטין; לא הומני. נשים עם תינוקות, זקנים, צעירים, עומדים בתור משעות הבוקר עד שעות הערב ולא זוכים להגיע ללשכה. אני הייתי שם כמה פעמים. עם כל הרצון הטוב של העובדים שם לשרת את האוכלוסייה – פשוט אין להם תקנים, אין להם כלים ואין להם חדרים לקלוט את כל האנשים הללו.

**היו"ר י' עזרן:**

עברו שתי דקות יותר מהזמן.

**עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

אני גומר; משפט אחרון, אדוני היושב-ראש, ואני מודה לך.

**היו"ר י' עזרן:**

בבקשה.

**עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

במדינת ישראל, 47 שנים מאז הקמתה, עדיין יש אזרחים ללא אזרחות, כמו שבט אל-עזאזמה בנגב. מאות אנשים, אזרחי המדינה, ללא אזרחות, כל השרים שהיו בעבר הבטיחו שיפתרו את הבעיה, וחלקם משרתים בצבא – –

**היו"ר י' עזרן:**

הם לא מצביעים.

**עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

הם לא מצביעים, הם לא אזרחים, אין להם פספורט, הם לא יכולים לנסוע לשום מדינה, וכולם הבטיחו: נפתור לכם את הבעיה הזאת. לא ייתכן שעדיין יהיו אזרחי המדינה ללא אזרחות, ללא

פספורט ישראלי. הם משרתים בצבא, לצבא מקבלים אותם, אבל שיזכו לפספורט ישראלי ולאזרחות ישראלית – עדיין מקפחים אותם בצורה לא הגיונית.

אני מאחל לך, כבוד השר, הצלחה במילוי תפקידך. חשוב מאוד לכולנו שתצליח, ואנחנו אתך.

### **היו"ר י' עזרן:**

תודה לחבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה. בבקשה, חבר הכנסת יורם לס, אחרון הדוברים.

### **יורם לס (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר הפנים היוצא, אדוני שר הפנים הנכנס, בסיום הדיון על הודעת הממשלה אני מבקש להצטרף לכל הברכות לשר הפנים הנכנס ולאחל לו הצלחה בתפקידו; אני מאחל למשפחת ברעם מכל הלב הרבה בריאות ומקווה שהמשפחה תוכל לצאת מהעניין הזה במהרה. אני מביע צער על הנסיבות שהביאו לפרישתו של שר הפנים היוצא.

אין כל ספק שמשרד הפנים הוא מהמשרדים החשובים ביותר שיש במדינה שלנו, וסיפורן של שתי ערים מעיד על החשיבות העצומה של המשרד – העיר בני-ברק והעיר ירושלים. בעיר בני-ברק התמוטטו כל השירותים בגלל שילוב של הפקרות תקציבית, נפוטיזם, העדפת קרובים. אפילו את הזבל לא אספו, ואת התוצאות שהאזרח סבל מהן אנחנו רואים.

העיר ירושלים, רבותי חברי הכנסת, היא לא בעיה מדינית; היא בעיה מוניציפלית, מפני שיש הסכמה רחבה מאוד בעם שהעיר הזו לא תהיה קלף מיקוח מדיני אלא היא נושא מוניציפלי כחלק ממדינת ישראל. אני מקווה, ששר הפנים ידע לטפל נכון גם בבעיה הזו, במישור המוניציפלי.

רבותי חברי הכנסת, אני קורא לכנסת לאשר את ההודעה, ובזה אני מסיים את הנאום.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. גברתי סגנית המזכיר, מתי צלצלנו? רבותי, בעוד דקה תהיה הצבעה. בדיוק אז יהיו חמש דקות מאז צלצלנו.

### **דוד מגן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אבקש הודעה לנמנעים אחרי ההצבעה.

## היו"ר ש' וייס:

בוודאי, אם תהיה סיעה שלמה נמנעת.

רבתי, נוסח ההחלטה שאתם מצביעים עליה – כן או לא או נמנעים – הכנסת מאשרת את הודעת הממשלה על שינוי בחלוקת התפקידים בין השרים, כפי שמסר ראש הממשלה ביום 7 ביוני 1995. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 2

בעד הודעת הממשלה – 39

נגד – אין

נמנעים – 8

הודעת הממשלה על שינוי בחלוקת התפקידים בין השרים נתקבלה.

## היו"ר ש' וייס:

39 תומכים, אין מתנגדים, שמונה נמנעים.

אדוני שר המשפטים ושר הפנים, אני מברך אותך בשם הכנסת, זכית בתמיכה רבה מאוד ואפילו לא הצביעו נגדך, רק נמנעו ומייד ינמקו מדוע. בוודאי ירצו להגיד שאישית רצו להצביע עבורך.

ברכה לשר המשפטים שמהיום הוא גם שר הפנים, ואני בטוח שהוא יצליח בתפקידו.

חבר הכנסת דוד מגן, הודעה לנציג סיעת הנמנעים, בבקשה.

## היו"ר י' עזרני:

אדוני השר, קודם כול אני מברך אותך. אדוני שר הפנים ושר המשפטים, הדובר הנכבד העומד כאן מעל הבמה יש לו נושא שמתייחס אל משרתו החדשה של אדוני.

## **דוד מגן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, בדרך לא שגרתית סיעת הליכוד, הסיעה הגדולה באופוזיציה, לא הצביעה נגד הודעת הממשלה, משום ההערכה האישית הרבה שרבים מבין חברי הסיעה מייחסים לדרך תפקודו ולצורת פועלו של שר המשפטים והפנים. נדמה לי שצריך להגיד שר המשפטים ושר הפנים – לפחות לפי סדר האל"ף-בי"ת, האות מ"ם ואחריה האות פ"א – דוד ליבאי. אני בטוח שמשרד הפנים יעלה, כך אני מקווה ומאמין, על דרך המלך.

אני פונה לראש הממשלה להימנע מלחזור לכנסת בתקופת כהונת הכנסת השלוש-עשרה עם הצעות לשינויים בתפקוד הפונקציונלי הקשור למשרד הפנים. אני מאוד מקווה שהשינוי שנקבע היום וקיבל את ברכת הכנסת יהיה השינוי האחרון לימי תקופת כהונת הכנסת השלוש-עשרה.

נכבדי, שר המשפטים ושר הפנים, ולעניין הזה במיוחד שר הפנים, מתוך נושאים שלמדנו עליהם בוועדה לענייני ביקורת המדינה בדוח מס' 45, ויכול להעיד על כך מנכ"ל משרדך, אשר התארח בוועדה רק לפני כשבוע, מצפה לך מלאכה מרובה. אני בטוח בהמשך הקשר הטוב בינך לבין הוועדה לענייני ביקורת המדינה. אנחנו כוועדה נתרום את תרומתנו הפרודוקטיבית, הקונסטרוקטיבית, ואני מאמין כי ביחד אפשר יהיה לתקן אותם נושאים הטעונים תיקון דחוף ומעמיק במשרד הפנים.

גם בשם סיעתי אני מאחל לך הצלחה, ונלווה את דרכך גם במשרד הפנים באהדה וברוח של שיתוף פעולה.

## **אברהם הירשזון (הליכוד):**

נאום מרגש.

## **היו"ר י' עזרן:**

תודה לחבר הכנסת דוד מגן.

## **הצעת חוק מס שבח מקרקעין (פטור במכירת דירת מגורים) (הוראת שעה)**

**(תיקון מס' 2), התשנ"ה-1995**

**(קריאה ראשונה)**

## **היו"ר י' עזרן:**

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא: הצעת חוק מס שבח מקרקעין (פטור במכירת דירת מגורים) (הוראת שעה), (תיקון מס' 2), התשנ"ה-1995, בקריאה ראשונה. בבקשה, אדוני שר האוצר.

### **שר האוצר א' שוחט:**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, קודם כול אני רוצה לברך את שר המשפטים לרגל קבלת התפקיד הנוסף של שר הפנים. אני בטוח שהוא יהיה שר פנים מצוין, ואני מצדי אעשה כמיטב יכולתי על מנת לעבוד אתו בשיתוף פעולה. אני מאחל לך כל טוב, השר ליבאי.

הנני מתכבד להציג לקריאה ראשונה את הצעת חוק מס שבח מקרקעין (פטור במכירת דירת מגורים) (הוראת שעה) (תיקון מס' 2), התשנ"ה-1995.

חוק מס שבח מקרקעין, התשכ"ג-1963, מעניק, בין היתר, זכאות לפטור ממס שבח מקרקעין ליחיד המוכר דירת מגורים שאינה דירתו היחידה אחת לארבע שנים. בשנת 1992 נחקק חוק מס שבח מקרקעין (פטור במכירת דירת מגורים) (הוראת שעה), התשנ"ב-1992, ולפיו ניתן למכור בפטור ממס שבח מקרקעין שתי דירות מגורים בשנה, שסכום המכירה של שתיהן אינו עולה על תקרת סכום הקבועה בחוק ומתעדכנת אחת לרבעון. התקרה עומדת היום על סך 1,349,096 שקלים. אם אינני טועה, זו היתה הצעת חוק של חבר הכנסת ויינשטיין.

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אדוני לא טועה.

### **שר האוצר א' שוחט:**

לא טועה.

תוקפה של הוראת שעה זו עומד לפוג ביום 30 ביוני 1995. לפני הממשלה מונחת טיוטת הצעת חוק לתיקון חוק מס שבח מקרקעין, ולפיה מוצע לקבוע פטור ממס שבח במכירת שתי דירות מגורים בתקופה של ארבע שנים, בתנאים שייקבעו בחוק. מוצע להאריך את תוקפה של הוראת השעה עד לתום שנת המס 1995, כדי לאפשר את סיום הליכי חקיקת התיקון לחוק מס שבח מקרקעין שייחפך לחקיקת קבע.

לפיכך, אבקש מהכנסת לאשר את הצעת החוק בקריאה ראשונה ולהעבירה לוועדת הכספים לשם הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה רבה.

## היו"ר י' עזרן:

תודה, אדוני השר. ראשון הדוברים, חבר הכנסת טלב אלסאנע – אינו נוכח. חבר הכנסת יוסף בא-גד – אינו נוכח. חבר הכנסת יורם לס, בבקשה.

## יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר האוצר, אודה לך אם תקשיב לדברים. הצעת החוק היא טובה, ואני מאמין שהכנסת תעביר אותה. מטרתה להגדיל את היצע הדירות, להנמיך את המחירים. אני מבקש בהזדמנות הזאת, אדוני שר האוצר, להביא בפניך הצעה שהיא ברוח החוק ותפקידה לאפשר לאנשים שאין ידם משגת היום בכל זאת להגיע לדירה.

היום מדובר לא רק בבעיה של מחירי הדירות. מדובר באנשים שאין להם סכום הכסף המינימלי לדירה ולא ייתנו להם מפתח; גם דירה זולה מאוד – 80,000 דולר, 100,000 דולר, רחמנא ליצלן, מאוד זולה, מי שלא בא עם סכום כסף מסוים לא ייכנס לתוכה. מי שלא מביא ערבים – לא ייכנס. ואותם אנשים נשארים עם דיור בשכר דירה, משלמים כל חודש שכר דירה, הכסף נשרף והולך לאבדון ודירה אין להם, כי הם לא יכולים לבוא אפילו עם המעט שצריך כדי להיכנס לדירה.

מה ההצעה? ההצעה שיכולה לפתור את הבעיה נהוגה גם בארצות הים, בארצות-הברית. בהרבה עניינים חברתיים אני לא מסתכל עליהם, אבל בנושא המשכנתה ראוי להסתכל עליהם. צריך להביא למצב שאדם יכול להיכנס לדירה בלי ערבים על-ידי המשכנתה או שכר הדירה שהוא ממילא משלם. המדינה צריכה להביא למצב, שיש בשוק, וזה רק בבנייה ציבורית, דירה שזוג צעיר לא צריך להביא ערבים לשם רכישתה, לא צריך להביא שום תשלום ראשון – אני מדבר על אלה שלעולם לא יהיה להם וכל חייהם יצטרכו לשלם שכר דירה – אלא הם באים ואת 400-500 הדולר שהיום משלמים עבור שכר דירה הם משלמים לממשלה. הם משלמים לממשלה 6,000 דולר בשנה. ב-25 שנים זה כבר הופך ל-100,000 דולר בקירוב, 150,000 דולר. עם הריבית זה יותר.

המסלול הזה שקיים בארצות-הברית, שזוג צעיר שאין לו כלום, שם אין אבא ואין אמא ואין משפחות ואין מגרשים, זוג צעיר שאין לו כלום יכול להיכנס לדירה בלי ערבים שלא יהיו לו אף פעם, ובלי DOWN PAYMENT שלא יהיה לו אף פעם. הוא בא, ומהמשכורת – שני אנשים עובדים משלמים 1,500 שקל במושגים שלנו, 2,000 שקל, ורק צריכה להיות ערבות ממשלה ואיזה בעל-בית להצעה הזאת ולתוכנית הזאת שיאפשרו לזוג הצעיר להיכנס לדירה, להתחיל את חייו. רובם ימשיכו לעבוד, שניהם יעבדו וישלמו, וב-25 שנים ישלמו את הדירה, במקום לשרוף את הכסף בשכר דירה אצל בעל בית שמעולם לא יראו אותו ואחרי 20 שנים הם נשארים בלי תשלום שכר דירה ובלי דירה.

זו הצעה שאני מציע לממשלה לשקול בכובד ראש כדי לפתור את הבעיה של אותם זוגות צעירים שלעולם לא יגיעו לדירה.

## היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת לס. חברי הכנסת אברהם יחזקאל, שלמה בוחבוט, מאיר שטרית, עובדיה עלי.  
חבר הכנסת אליעזר זנדברג – המתמיד, בבקשה.

### אריאל ויינשטיין (הליכוד):

ואחריו, אדוני היושב-ראש?

### היו"ר י' עזרני:

כנראה אעביר את עצמי לקראת הסוף. אחריו – כבוד חברי ונכבדי היקר, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

### אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, אני אתמוך בהצעת החוק מהטעם הפשוט, שהיא באה להאריך מצב נתון, קיים, טוב ונכון. חבר הכנסת ויינשטיין הוא כמדומני זה שיזם את השינוי המהפכני בזמנו, שהתיר את מכירת הדירה השנייה בפטור. השינוי הוכיח את עצמו, וטוב וראוי שאנחנו נמשיך אותו סידור.

אבל, אני חושש, שבמצב הנוכחי, ההמשך של הסידור החוקי שמאפשר את הפטור אין בו די על מנת לענות על הבעיות של מחירי הדיור ועל המחסור בדירות. והמדד האחרון, אדוני היושב-ראש, הוכיח פעם נוספת, שבעיית אמת קיימת במדינת ישראל לגבי מחירי דירות, והבעיה הזאת טרם נפתרה.

לכן אני רוצה לנצל את הבמה, ואני אדבר בקצרה, לקרוא לממשלה פעם נוספת לעשות צעדים משמעותיים בעניין, כגון ביטול מס ערך מוסף על דירות יד ראשונה בקטגוריות מסוימות, דבר שיקרין וישפיע על מחירי הדירות גם של יד שנייה; בדיקה מחדש של היטלי ההשבחה. בסוף השבוע קיבלתי טלפונים מאנשים לאור דברים שאמרתי וזכו לפרסום בעיתונות. הדברים היו: אתם רוצים שתהיה עוד קרקע לבנייה, אבל גובה היטל ההשבחה הוא כזה שהתוצאה ביחס למי שמבקש במקרים מסוימים לבנות היא, שהוא פשוט לא יכול להרשות לעצמו, זה המון כסף, זה הופך חלק מהבנייה ללא משתלמת, ואין שינוי בקונצפציה של התכנון והבנייה.

דיברנו לפני כן בדיון שנוגע לשר הפנים על שאלות של תכנון ובנייה ורענון וחידוש הלכות בעניין והגשת הצעת חוק חדשה. אני אומר, שהקונצפציה צריכה להיות שונה. הקונצפציה צריכה להיות כזאת, שבמקום שנצטרך לעבור את כל הוועדות והאישורים לפני כן, תהיה איזו תוכנית, פרוגרמה קיימת, וכל אחד יוכל לבנות על-פי אותה תוכנית. נישא כמובן בתוצאות אם הוא יבנה בצורה אחרת, אבל, קודם כול נאפשר את המהלך קדימה. הבדיקה או הפיקוח יהיו יותר קפדניים תוך כדי הבנייה. אבל נחסוך אותו פרק זמן של – – –

## היו"ר י' עזרן:

ימות המשיח.

## אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני, אני מדבר על דבר הגיוני, דבר שאפשר לעשות אותו מחר בבוקר לו רק היתה הממשלה הזאת פועלת בהיגיון ובוחרת לעשות את המעשים הנכונים. לצערי, לא זה המצב, וכל מה שנותר לנו זה להצביע עבור הצעת חוק נכונה וטובה, שיזם אותה חבר הכנסת ויינשטיין בעבר ועכשיו הממשלה באה ומבקשת להאריך את תוקפה. גם להאריך דבר טוב זה חשוב, אבל צריך יותר מכך על מנת לפתור באמת את הבעיות של הדיור בישראל. תודה.

## היו"ר י' עזרן:

תודה. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, בבקשה.

## אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נכון, לפני שנים מספר יזמתי הצעת חוק שהקלה מאוד על זוגות צעירים בעיקר מקרב שכבות מצוקה, ולא רק עליהם, לרכוש דירות. כי מה היה החוק הקודם, אדוני היושב-ראש? החוק הקודם היה כזה, שאם אדם מכר דירה ולאחר מכן הוא מכר דירה שנייה, הוא היה חייב מס שבח, אם הוא מכר אותה בתוך ארבע שנים. כל בעלי ההון שרצו למכור דירה שנייה בתוך ארבע שנים לא מכרו אותה, והם לקחו אשראי, כי היה להם כושר החזר והיתה להם אפשרות לשעבד רכוש שלהם. מי נאלץ לשלם מס שבח? רק מי שלא היה להם כסף והם נאלצו למכור את הדירה השנייה במרוצת ארבע שנים, והם שילמו אלפי שקלים כמס שבח.

יזמתי את החוק שלפיו מכירת דירות לא תהיה חייבת במס שבח אם מחיריהן הם עד גבול מסוים. היום אדם יכול למכור שתי דירות ובלבד שמחירן לא עולה על סכום של מיליון ורבע שקל. אדם יכול למכור שתי דירות עד מיליון ורבע שקל, והוא לא חייב מס שבח.

הממשלה ביקשה בשעתה שהחוק שלי יהיה כהוראת שעה, ואומנם זה היה כך והוראת השעה הוארכה. התוקף שלה פג ב-1 ביולי, ואני יודע זאת. לפני כמה שבועות שאלתי מדוע הממשלה לא מביאה הצעה להארכת תוקף החוק. והנה, לפני שבוע לפתע שמעתי שהממשלה קיבלה החלטה לבטל את החוק המקל שלי ולעשות רפורמה. אבל מה קרה? בין החלטת הממשלה לבין הבאת החוק לכנסת חל שינוי. והיום מביאים לנו הצעה להאריך את תוקף החוק שלי עוד בחצי שנה. כלומר הממשלה שלפני שבועיים קיבלה החלטה לבטל את החוק שלי ולהחמיר במס שבח, באה עכשיו בהצעה להאריך את הוראת השעה. אני חושב שזו בשורה טובה.

הבשורה טובה עוד יותר, משום שבדברי ההסבר נאמר, שהממשלה מציעה להאריך את תוקף החוק במחצית שנה נוספת. במהלך מחצית שנה זו תיבדק בממשלה השאלה, האם יש מקום לרפורמה בחוק שלי. כלומר, יש נסיגה מההחלטה לבטל את החוק ולעשות רפורמה, שהיתה החמרה.

לכן, אני מחייב לא רק את הארכת תוקף הוראת השעה במחצית שנה נוספת. אני חושב שצריך להאריך אותו יותר. אני מברך על המגמה, על כך שהממשלה אומרת שהיא שוקלת אם בכלל להחמיר. זו בשורה חשובה וטובה, אם כי יש לי, כמובן, ביקורת על דרך קבלת ההחלטה. והשאלה שלי היא, איך ייתכן שממשלה שלפני שבועיים קיבלה החלטה לבטל את החוק ולעשות רפורמה, באה שבוע אחרי זה ומציעה להאריך את התוקף של החוק הקיים. האם אין לה אנשים שעושים חשבון, שעושים הערכת מצב?

לעצם העניין, החוק הנוכחי, שמאפשר לאנשים למכור שתי דירות בשנה אחת, הוא חוק שמאפשר ניידות של עובדים. הוא מאפשר לאנשים לרכוש דירות ולמכור דירות ולנוע מעיר לעיר אם יש אבטלה, ולא לחשוש מכך שהם ייתקעו בדירה. היא מאפשרת לאנשים מבוגרים שנשארו בדירות גדולות לא לחשוש לעזוב את הדירות האלה משום שיצטרכו לשלם מס שבח אם יקנו דירה אחרת. אנחנו יודעים שיש הרבה מאוד אנשים מבוגרים שגרים בדירות יחד, למשל אשה שהתאלמנה וגרה בדירה גדולה, והיא רוצה לעבור לדירה קטנה. אם היא יודעת שאם היא תמכור את הדירה הגדולה היא תצטרך לשלם מס שבח, זו בעיה, היא לא תמכור אותה. ואז יש בזבוז מקורות. בדירה שיכולים לגור בה כמה וכמה אנשים יגור אדם אחד. האם זה טוב מבחינת המשק?

יש לעניין הזה אספקטים רבים, שנדון בהם בעת הכנת החוק לקריאה שנייה ושלישית. אבל, אני מברך על כך שמאריכים את תוקף החוק שלי. זה חוק שנותן הרבה מאוד רווחה לאנשים. אדוני היושב-ראש, מאות אנשים התעניינו בסוגיה הזאת. יש לי מאות מכתבים של אנשים ששאלו, האם מס שבח ימשיך להיות כזה שיאפשר את כל היתרונות שהיו על-פי החוק שלי.

אני אתמוך בחוק ואצביע בעדו. זה חוק שמאריך את תוקף החוק שלי. תודה רבה.

## **היו"ר י' עזרן:**

תודה, אדוני חבר הכנסת ויינשטיין, על ההבהרות החשובות והמקיפות. חבר הכנסת יעקב שפי איננו כאן. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה.

## **תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אינני מתנגדת להארכת תוקפו של החוק. רק נדמה לי, אדוני היושב-ראש, שכאשר נותנים במשך תקופה מסוימת הקלות מס, מן הראוי היה, ששר האוצר יבוא היום עם איזה מסמך, יניחו לפנינו ויאמר, שכתוצאה מהקלת המס נמכרו יותר דירות והוקלה מצוקת הדיור, או משהו טוב קרה, חוץ מזה שכמה אנשים לא יצטרכו לשלם את מלוא המס, ונשאר להם סכום גבוה יותר בכיסם. אבל, מעבר לרווח הכספי שהיה למגזר מסוים שמכר דירות, אני חושבת שאנחנו ככנסת לא לשם כך מחוקקים את החוק, אלא כדי להקל את מצוקת הדיור. לצערי הרב, השר לא הניח בפנינו שום עובדה שמעידה שהיעד הזה, החברתי, הציבורי, אכן הושג.

אני רוצה לומר לחברי הכנסת הנכבדים, שהנתונים מוכיחים, שבשנים האחרונות, לרבות בחודש האחרון, מדד מחירי הדיור הוא המדד שמקפיץ את המחירים בארץ. וגם אם יש אי-אלה תנודות חודשיות, בסך הכול התמונה הכללית היא מזעזעת. עליית מחירי הדיור משיגה כמה מונים את עליית המחירים הכללית בארץ. פירוש הדבר, שהורים ומשפחות מרובות ילדים וזוגות צעירים לא יכולים להשיג דירה בתנאים הנוכחיים. וכאשר מוסיפים על זה את אי-עדכון המשכנתאות, התוצאה חמורה עוד יותר.

למשל, זוגות צעירים שפגשתי השבוע ביפו סיפרו שהם מקבלים משכנתה של 90,000 שקלים. היום ביפו מחיר דירה של שלושה חדרים, לא משהו מפואר, הוא לפחות 450,000-500,000 שקלים. נשאלת השאלה, איך זוג צעיר, אפילו נניח שהבעל עובד, ויש להם שנים-שלושה ילדים, איך הם ישיגו עוד 350,000 שקלים? מי ייתן להם את הסכום הזה? האם הבנק ייתן להם? על מה? איך הם יחזירו את הסכומים האלה, ומאין?

לכן אני חושבת, שאי-עדכון המשכנתאות פוגע קשות ביכולת של זוגות צעירים להתמודד. אבל, הבעיה היותר-יסודית היא זו שציינתי קודם – הפער הגדל בין עליית מחירי הדיור לבין עליית השכר ועליית ההכנסות של הזוגות הצעירים והמשפחות מרובות הילדים.

אני רוצה לומר עוד, שאף שניתנו כמה הקלות למשפחות חד-הוריות, עדיין מצבן חמור ביותר. כי מדובר שם תמיד במפרנס אחד, מדובר שם תמיד במצוקות קשות.

השבוע נפגשתי עם אשה שהיא אם במשפחה חד-הורית, היא מגדלת ילד אחד, והיא ביקשה סיוע. היא מקבלת אומנם סיוע חודשי, אבל אין לה שום אפשרות להוסיף את ההפרש לשכר הדירה, ובתוך חודשיים זורקים אותה מהדירה. ועכשיו היא שואלת אותי שתי שאלות: קודם כול, מדוע כשהיא הלכה לבקש דיור סוציאלי אמרו לה: גברת, יש לך רק ילד אחד; רק משפחה חד-הורית עם שלושה ילדים תקבל סיוע. במלים אחרות אומרים לה: את חד-הורית, יש לך ילד אחד, תזדרזי ותביאי עוד שני ילדים, ואז ניתן לך סיוע. איזה מין תשובה זו? דבר שני, לא הציעו לה שום תחליף, לא הציעו לה שום פתרון אחר.

לכן, הטענה שלי היא, שכאשר חושבים על הסכומים האדירים ששכבה מסוימת חסכה לעצמה או השאירה בכיסה כתוצאה מהקלת המס הזאת, ולא מעמידים מול זה מה ניתן היה לעשות בכסף הזה כדי להקל על משפחות חד-הוריות ועל משפחות במצוקה קשה, אני אישית מרגישה בעיה קשה עם הנושא הזה. תודה.

**היו"ר י' עזרן:**

תודה. חבר הכנסת גדעון שגיא, בבקשה.

**גדעון שגיא (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו נדרשים היום להאריך את תוקף החוק שהונח בזמנו על-ידי חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. אני סבור, שהחוק הזה יזכה לתמיכה של חברי הבית ממרבית הסיעות. עם זאת, אני רוצה להביע הסתייגות, אף שכוונת החוק רצויה.

ההסתייגות שלי נובעת מהטכניקה של הוראות השעה הבאות וחוזרות אחת לחצי שנה ויוצרות ערפל וחוסר בהירות בכל מה שנוגע לנושא הזה של מכירת הדירות והמס שצריך לשלם על מכירתן.

אדוני היושב-ראש, לפני כחצי שנה הגשתי הצעת חוק משלי באותו עניין. הצעת החוק הזאת שונה מהצעת החוק של הממשלה בדבר קטן, פשוט לכאורה. הצעת החוק הממשלתית, התיקון שמונח לפנינו, מדברת על הארכת התוקף עד תום השנה הזאת, עד 31 בדצמבר 1995, במקום עד 30 ביוני 1995. לי אין ספק, אדוני היושב-ראש, שאנחנו נעלה לכאן על הבמה, כל היושבים כאן, בעוד כחצי שנה ושוב נברך על הארכת התוקף בהוראת שעה נוספת.

### **דוד מגן (הליכוד):**

אתה יכול לציין: זה יהיה אחרי הדיונים על התקציב ב-31 בדצמבר, כולם ילכו הביתה, ואז יגידו: רגע, יש עוד חוק, נאריך עוד בחצי שנה.

### **גדעון שגיא (העבודה):**

חבר הכנסת מגן, זה יהיה התסריט, אין חולקים על כך.

### **היו"ר י' עזרן:**

כבר היו דברים מעולם.

### **גדעון שגיא (העבודה):**

לא רק על-פי התקדימים, גם על-פי רוח הדברים אני חושב שאנחנו נחזור על אותו ריטואל בעד חצי שנה, והדבר הזה הוא בלתי נסבל, לפי דעתי. במהלך חצי השנה הזאת אנשים יבחנו את הדרך, ישקלו אם להזדרז למכור את דירתם, והם יחפשו דרכים נפתלות ועקלקלות איך למכור או לא למכור את דירתם השנייה.

### **היו"ר י' עזרן:**

חבר הכנסת שגיא, רוח החוק, ההארכה, באה בדיוק בשביל מה שאתה אומר כעת – כדי לזרז אנשים למכור דירות. אני אומר לאדוני: אולי אתה צודק, אינני מתוכח אתך, אבל זו רוח החוק – כדי שאנשים יזדרזו למכור, ואז ישחררו דירות.

### **גדעון שגיא (העבודה):**

יש פתגם ידוע שאומר משהו על המהירות, ואינני רוצה לחזור עליו. אני רוצה לקבוע, שאני חושב שבנושא שנוגע בדרך כלל, לפחות לגבי מרבית האוכלוסייה, לעיקר רכושם, רצוי שאנשים יקבלו החלטה שקולה ולא יעשו טעויות שלאחר מכן יצטרכו להצטער עליהן. לכן הצעתי הצעת חוק לפני חודשים מספר, מתוך הנחה שהריטואל הזה ילך ויחזור עד הבחירות. אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת מגן: זה יחזור לא רק בתום ההצבעה על התקציב, אלא גם חצי שנה אחרי זה, וחצי שנה נוספת, משום שלפני הבחירות לא ישנו את העניין.

אני סבור, שאם שר האוצר מבקש להציע כאן תיקון מקיף לחוק הזה, הוא היה צריך לומר, שאת התיקון הזה הוא משאיר לממשלה הבאה, שתעשה את הדבר בשיקול דעת ולא תחייב את הציבור לקבל החלטה בחיפזון.

אני הצעתי בשעתי, שהחוק הזה, כהוראת שעה, יידחה עד 30 ביוני 1997, ואני מצטער על שאנחנו כרגע, חבר הכנסת דראושה, אולי מאריכים ברבע שעה, אבל לדאבוני ניפגש פה ב-31 בדצמבר ושוב נדון שעה ארוכה בהצעת החוק ובהוראת השעה – –

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

תצביע נגד.

### **גדעון שגיא (העבודה):**

– – ולאחר מכן נדון בזה פעם אחת נוספת.

רוח החוק מקובלת עלי. הייתי מאוד שמח אילו התקבלה כאן החלטה, שהוראת השעה הזאת תוארך עד 30 ביוני 1997. תודה רבה.

### **היו"ר י' עזרן:**

תודה, אדוני חבר הכנסת. האם אדוני חבר הכנסת מגן רוצה להיות אחרון הדוברים? ניתן אפשרות לחבר הכנסת סאלח טריף, אם אתה מסכים.

### **דוד מגן (הליכוד):**

אם יש נימוק מיוחד, בבקשה.

### **סאלח טריף (העבודה):**

לא, לא.

### **היו"ר י' עזרן:**

אם כן, רשות הדיבור לחבר הכנסת מגן.

### **דוד מגן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, זו הזדמנות להסביר לחבר הכנסת סאלח טריף מהי הג'סטה שהיושב-ראש הרב עזרן ניסה לעשות לי: בעלייה לתורה חשוב מי עולה ראשון ומי עולה אחרון, באמצע לא סופרים.

### **היו"ר י' עזרן:**

נכון.

### **קריאה:**

אצל הדרוזים זה הפוך.

### **דוד מגן (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, הנחת הצעת החוק הזאת על שולחן הכנסת על-ידי הממשלה היא הזדמנות נוספת לברך את הוגה הרעיון, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, אשר חשב, ועמו חשבנו אנחנו, ועמנו חשבה הממשלה ב-1992, כי בעת העלייה הגדולה, שומה עלינו לספק דירות למכביר – במלים אחרות, להגדיל את היצע הדירות – רצוי לגעת גם בפלח הדירות אשר מכירתן מוגבלת על-פי חוק מס שבח מקרקעין. על רקע גל העלייה המבורך חשבנו כולנו, כי אם נתיר לבעלי דירות, לבעלי יותר מאשר דירה אחת, למכור את הדירה השנייה ללא מגבלות הקבועות בחוק המקורי, נוכל להגדיל את ההיצע, נוכל לספק יותר דירות ונוכל להשפיע במידה מסוימת גם על המחיר.

## היו"ר י' עזרן:

זזה לא הוכיח את עצמו, חבר הכנסת?

## דוד מגן (הליכוד):

חבל מאוד ששר האוצר, בהציגו את החוק, לא מסר לנו מספרים מדויקים, אבל לפי תחושת השטח – חבר הכנסת ויינשטיין בוודאי מומחה ממני בעניין ואולי גם חבר הכנסת שגיא – בוודאי השתחררו אם לא אלפי דירות, בוודאי מאות דירות, על בסיס ההקלה הזאת.

אני חושב, שבהזדמנות הזאת צריך לתת את הדעת על המגבלה הנקבעת בחוק, ולמדתי כי היום המגבלה מדברת על 1.25 מיליון שקל בערך של שתי הדירות. המגבלה הזאת מיותרת, וצריך לקבוע מחיר גבוה יותר. אני מאמין, כי הוועדה אשר תדון בנושא הזה תיתן דעתה על מסגרת אחרת של מחיר.

באותה הזדמנות, לאחר ששמענו גם את דברי מינהל מקרקעי ישראל ומשרד הבינוי והשיכון בדיונים בוועדה לענייני ביקורת המדינה, אני רוצה להזכיר, אדוני היושב-ראש, כי בדוח 45 מבקרת המדינה מייחדת פרק לנושא מחירי הדירות. יש חשיבות, חבר הכנסת ויינשטיין, לחשוב על אזורי הפריפריה – במיוחד על הגליל לפי חוק הגליל ועל הנגב לפי חוק הרשות לפיתוח הנגב – כאזורים שבהם אנחנו צריכים לעודד את ההיצע. יש לשחרר את הלחץ מהמרכז ולעודד היצע יותר גדול באזורי הפריפריה. אני לא אומר שזה מה שיביא את הגאולה, אבל במסגרת המאמץ הכללי להגביר את ההיצע בגליל ובנגב, רצוי שבגליל ובנגב המגבלות תהיינה פחותות מאשר מוצע בחוק.

לשאלת העיתוי. לא יפה ולא נאה, והניסיון גם מוכיח כי אין טעם, שהכנסת תאריך הוראת שעה מדי חצי שנה. המינימום הנדרש הוא שנה, ואם היתה דעתי מתקבלת, הייתי מציע להפוך את הוראת השעה לחוק של קבע. המגבלה מיותרת, וצריך, במסגרת המאמץ להגדיל את ההיצע, למנוע את המגבלה לאורך זמן ולהצביע על מדיניות קבועה של הממשלה גם בתחום הזה.

את ההצעות הללו נעלה בוועדה לכשיגיע הנושא לדיון בוועדה, ואני מקווה שהרעיון יתקבל.

## היו"ר י' עזרן:

אדוני חבר הכנסת סאלח טריף רוצה לדבר?

## סאלח טריף (העבודה):

אני מוותר.

## **היו"ר י' עזרן:**

רבותי, צלצלנו ואנחנו במסגרת הזמן הנכון. נוכל לעבור להצבעה. איפה שר האוצר?

חבר הכנסת שגיא, אתה רוצה להצביע?

## **גדעון שגיא (העבודה):**

לא, אדוני היושב-ראש.

## **גדליה גל (העבודה):**

אתה כבר ניגש להצבעה?

## **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

השר ביקש הצבעה.

## **היו"ר י' עזרן:**

המתנו ועשינו הכול כדת וכדין. רבותי, הנושא יעבור לוועדת הכספים אם יתקבל.

הצבעה מס' 3

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 7

נגד – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק מס שבח מקרקעין (פטור במכירת דירת מגורים) (הוראת שעה) (תיקון מס' 2), התשנ"ה-1995, לוועדת הכספים נתקבלה.

## **היו"ר י' עזרן:**

שבעה בעד, אין מתנגדים, נמנע אחד. ובכן, הצעה זו של הארכת תוקף חוק מס שבח מקרקעין תעבור לוועדת הכספים.

## **הצעות לסדר-היום**

### **פריצת דרכים חקלאיות בכפר בית-ג'ן**

## **היו"ר י' עזרן:**

רבותי, אנחנו עוברים לנושא האחרון בסדר-היום, הצעות לסדר-היום מס' 6944, 6966 ו-6970 בנושא: פריצת דרכים חקלאיות בכפר בית-ג'ן – של כמה חברי הכנסת. ראשון הדוברים, חבר הכנסת אסעד אסעד, בבקשה.

## **אסעד אסעד (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר החקלאות, מנכ"ל רשות שמורות הטבע מר דן פרי תיאר – ואני מצטט מעיתון "מעריב" מ-11 בנובמבר 1995 – את תושבי בית-ג'ן כמי שעושים אינתיפאדה בלב מדינת ישראל, והמשטרה שותקת. אבל, כנראה, אדוני היושב-ראש, אדוני השר, מר דן פרי לא מבין מהי המלה ומה משמעותה של אינתיפאדה. תושבי בית-ג'ן לא עושים אינתיפאדה. הם לא זרקו אבנים, הם לא זרקו בקבוקי מולוטוב על שום חייל צה"ל ועל שום שוטר. תושבי בית-ג'ן חפצי חיים. הם רוצים לחיות בלב השמורה.

אדוני השר, אותו דן פרי הוא שגרם גם לפיצוץ בין תושבי בית-ג'ן לבין המשטרה ב-1987. גם אז הוא כינה אותם: ברברים, חוליגנים, פורעי חוק. אבל הוא שכח שהוא היחיד שגרם לכך, הוא פורע החוק, הוא החוליגן הגדול ביותר, והוא גורם להשמדת שמורת הטבע.

כדאי שתדעו קצת רקע, אדוני היושב-ראש, על שמורת הטבע של בית-ג'ן. אני מחזיק בידי מפה שלא תושבי בית-ג'ן ציירו אותה, אלא החברה להגנת הטבע ציירה אותה. יש לי הספר "קום והתהלך בארץ". קיבלתי אותו במתנה כשהייתי בתפקידי האחרון, מפקד חטיבה, מהרמטכ"ל באותה תקופה, רב-אלוף משה לוי. תסתכל על המפה, אדוני היושב-ראש. תסתכל, אדוני השר. זו שמורת הטבע. היא צבועה בשחור. ב-1987 היה מספר התושבים בבית-ג'ן בין 7,500 ל-8,000. כל שטח הפיתוח של בית-ג'ן הוא בצבע הלבן הזה שאתה רואה אותו, וזה קרוב ל-2,000 דונם מתוך 100,000 דונם, כאשר רוב האדמות היו בבעלות בית-ג'ן.

אדוני השר, באותה שמורת טבע יש יישוב קטן שנקרא כפר-שמאי. תסתכל. תושבי כפר-שמאי אינם מונים 7,000, לא 8,000, לא 9,000 ואפילו לא 1,000. יש שם בקושי, אולי, 400 תושבים.

## **היו"ר י' עזרן:**

אתה מתכוון לנפש.

## **אסעד אסעד (הליכוד):**

תושבי כפר-שמאי, שהם חברי וידידי, מקבלים באותו לב של שמורת הטבע, על-ידי אותו דן פרי והמוסדות האחרים, פי-שלושה ממה שמקבלים תושבי בית-ג'ן. שם יש 8,000 תושבים, וכאן יש 400 תושבים.

## **היו"ר י' עזרן:**

אתה מתכוון לפי-שלושה בשטח.

## **אסעד אסעד (הליכוד):**

בשטח שמורת הטבע. בבקשה, תעיין במפה, אדוני. כן.

יתירה מכך, אדוני השר, ב-1987, באותה תקופה שבה פרצה המהומה והאשימו את תושבי בית-ג'ן שהם פורעי חוק, הוקם בלב שמורת הטבע יישוב חדש שנקרא חרשים. הוא מצוי במרחק אווירי של 2 קילומטרים מבית-ג'ן, ואף פחות. הוא הוקם בלב שמורת הטבע, ופרצו דרך, פרצו כביש. לידיעתך, אדוני השר, כל אדם שמגיע לשם מכל מקום בעולם מקבל 2 דונמים חינם אין כסף, בלב השמורה. אני מברך אותם ואני מברך על כך שהקימו את היישוב. אני לא נגד הקמת היישוב. אני לא רוצה להזכיר את כל המצפים שהוקמו בלב שמורת הטבע באותה תקופה שבה כינו את תושבי בית-ג'ן פורעי חוק, על-ידי אותו דן פרי, שהוא היום מנכ"ל רשות שמורות הטבע.

מה לומר על זה, אדוני היושב-ראש? אפליה? גזענות?

## **היו"ר י' עזרן:**

חס ושלום. במלה הזאת אל תשתמש.

## **אסעד אסעד (הליכוד):**

אני לא רוצה להגיד כלום. אני רוצה שאתה תשפוט. אבל תמיד אותו דן פרי עולה למרקע, עולה לתקשורת, ומאשים את תושבי בית-ג'ן, שכמעט 90% מהצעירים שבקרבתם, בני 50 שנה ומטה, היו חיילים בצבא. אתה יודע איפה הם משרתים. הם לא משרתים ביחידות הג'ובניקים ברמת-גן ובקריה בתל-אביב. אלה עושים אינתיפאדה. לא רק שהוא מאשים אותם בכך שהם עושים אינתיפאדה, אלא הוא גם משסה את המשטרה. הרי רבים מצעירי בית-ג'ן והדרוזים משרתים במשטרה. הוא משסה את אחינו ואת בנינו באחים שלהם.

**היו"ר י' עזרן:**

היה צלצול, חבר הכנסת אסעד.

**אסעד אסעד (הליכוד):**

אני יודע, אבל יש לי הרבה מה לומר.

**היו"ר י' עזרן:**

אני יודע. אני אומר כך: אם דונמים לא קיבלת, לפחות כמה דקות תקבל אצלי. בינתיים זה מה שאני יכול לספק לך.

**אסעד אסעד (הליכוד):**

אקצר. בסך הכול אמרתי, אדוני היושב-ראש, שתושבי בית-ג'ן חפצי חיים. אנחנו רוצים שיהיו לנו בתי-ספר, שיהיו כבישים, שתהיינה אדמות, שתהיה חקלאות מסודרת. אדון דן פרי רוצה שתושבי בית-ג'ן יהיו אינדיאנים; לשמר אותם. אבל אנחנו לא אינדיאנים. אנחנו רוצים לחיות חיים נורמליים בתוך השמורה. לא רק שאנחנו לא פורעים חוק, אלא הוא פורע חוק.

אדוני שר החקלאות, אני מחזיק בידִי הסכם שנחתם. זה סיכום ישיבה בין ראשי המועצות הדרוזים בנושא אדמות בית-ג'ן. לא אקרא את הכול. אני רוצה רק שתדע מי מפר את החוק.

**היו"ר י' עזרן:**

הוא פשוט לא יכול להגן על עצמו. אתה יודע זאת.

**אסעד אסעד (הליכוד):**

יש שר שממונה עליו והוא יגן עליו.

### **שר החקלאות י' צור:**

לא צריך לריב פה עם פקידים.

### **אסעד אסעד (הליכוד):**

אני לא רוצה לריב, אבל לא ארשה לאותו פקיד שיגיד עלי שאני חוליגן ואני פורע חוק. אין לו זכות, בוודאי לא מוסרית, להגיד זאת עלי. יש הסכם שממשלת ישראל חתומה עליו.

### **שר החקלאות י' צור:**

מ-1987?

### **אסעד אסעד (הליכוד):**

מ-1987. ההסכם הוא מ-8 ביולי 1987. השתתפו בו השרים דאז פרס, נחמקין, שחל, בר-לב, ויצמן, שיח' אמין טריף, שאפיק אסעד וראשי המועצות הדרוזיות. לא אעבור על כל הסעיפים, אבל סוכם שכל האדמות החקלאיות תוצאנה משמורת הטבע. סוכם שיחוקקו חוקים. סוכם שיפרצו דרך. יש לי הסיכום על הפריצה של הדרך. אבל מה עושים? שמורת הטבע אומרת: כן, תפרצו דרך. יש הסכם שחתום עליו ממלא-מקום ראש הממשלה דאז, מר פרס, שהוא שר החוץ היום. חתומים על ההסכם גם שרים אחרים שנמצאים כאן ונשיא מדינת ישראל. מי שמפר את ההסכם הם לא תושבי בית-ג'ן. מי שהפר את ההסכם מ-1987 הוא אותו אדם שהזכרתי קודם, כי הוא רוצה לראות את תושבי בית-ג'ן כאינדיאנים. אנחנו לא אינדיאנים.

זו הדרך שסוכם עליה ב-1987. סוכם עליה, היא אושרה. אבל מה עושים? שמורת הטבע אומרת: כן. החברה להגנת הטבע, שהיא חברה והיא לא ממלכתית, הולכת לבג"ץ. הם משחקים את המשחק המכוער: שוטר טוב, חוקר טוב, וחוקר רע; זה עושה כך וזה עושה אחרת.

### **היו"ר י' עזרן:**

מכובדי, תסיים. אנא ממך. נתתי לך פי-שלושה מהזמן המוקצב.

### **אסעד אסעד (הליכוד):**

אני רוצה לסיים.

אני רוצה לברך מעל הבמה הזאת את מפכ"ל המשטרה, שהגיע לשם בשבת, את מפקד המחוז הצפוני ואת משטרת ישראל על האיפוק שגילו, ולא נענו להסתה של מר דן פרי. הם התנהגו באיפוק, כי הם ידעו שהצדק עם תושבי בית-ג'ן.

אדוני שר החקלאות, כדי לפתור את בעיית שמורת הטבע צריך לעשות דבר אחד – לפטר אותו מתפקידו כמנכ"ל רשות שמורות הטבע. צריך להקים ועדת חקירה. רק הוא גורם לכך שזה מצבה של השמורה. על שמורת הטבע אנחנו שומרים מאות בשנים, ולא אותם פקחים שהולכים לשם פעם אחת בשבוע.

### **היו"ר י' עזרן:**

חבר הכנסת אסעד, נא לסיים.

### **אסעד אסעד (הליכוד):**

אנחנו שומרים על השמורה, ולא הוא. בהזדמנות זו אני מברך את תושבי בית-ג'ן שהגיעו לכאן מהצפון, מהגליל, כדי לשמוע את ההצעה לסדר-היום הזאת.

אני מבקש, אדוני השר, אנחנו שומרים על השמורה. רק תושבי בית-ג'ן שומרים על השמורה במשך מאות בשנים, לא אותו דן פרי ולא אותם פקחים שהוא שולח לשם. אם הוא רוצה לשמור על השמורה, צריך לקיים יחסים טובים עם תושבי בית-ג'ן. תודה רבה.

### **היו"ר י' עזרן:**

חלילה, חלילה, הם לא ברחו מהשמורה, הם באו לשמוע אותך.

חבר הכנסת סאלח טריף. נו, כמה זמן אדוני רוצה? אני צריך להתחשב בך. הרי ביקרתי שם. זה מקום יפה מאוד ונחמד. נהדר. בבקשה.

### **סאלח טריף (העבודה):**

---

## היו"ר י' עזרני:

מה לעשות? יש תקנון. צריך לשמור עליו. צריך לשמור על השמורה וגם לשמור על הזמן. הכול יחד זה עניין של שמירה.

## סאלח טריף (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת הנכבדים, ראשית תרשו לי לברך קודם כול את נכבדינו ואחינו מבית-ג'ן, שהגיעו עד הלום, וגם את ראש המועצה ידידי הטוב יוסוף קבלאן, שהגיע אתם וגילה מנהיגות מאוד טובה, חזקה וחכמה במאבק שהיה בנושא הדרכים שם.

אתם ראויים, וידידי שר החקלאות יעקב צור בוודאי יודע, שכמו שתושבי בית-ג'ן הוכיחו את עצמם וידעו להיות נאמנים ומסורים ולהשליך את נפשם מנגד למען הדגל, למען ביטחון המדינה, הם הוכיחו לכולנו גם הפעם שהם לא מוותרים. כשהם צודקים, הם הולכים עד הסוף ואין מי שיעצור אותם, ומגיע להם.

הם הוכיחו לנו בעקשנות רבה ובהתמדה, שהם אנשים אצילים. ראיתי אותם באותו יום עושים את העבודה שעשו, כאב לי הלב לראות דברים שלפעמים מתרחשים בניגוד לחוק, אבל אני רואה אזרחים שניסו הכול ולא נשארה להם ברירה. מה הם יעשו? אל מי יפנו, אל הקירות?

לכן אני מברך מכאן את תושבי בית-ג'ן ומצדיע להם. אני חושב שמגיע להם לא פחות אם לא יותר מלכל תושב במדינה על מה שהם נתנו ועל מה שהם עושים.

אני רוצה לומר לאדוני היושב-ראש, 40 שנה ויותר שמרו האנשים האלה על השמורה. לא היה צריך את חוק השמורות ולא היה צריך את הפקחים ולא את יפי הנפש של החברה להגנת הטבע, לא היה צריך שום דבר. הם שמרו על השמורה, ועובדה שהיא קיימת והם בצלה.

אבל החיים השתכללו קצת, יש טרקטורים ויש שטחי חקלאות ויש צרכים והם צריכים למלא את הצרכים שלהם. הם הבינו כל הזמן, ששמורה היא דבר שלא נוגעים בו, פשוט אי-אפשר לגעת בשמורה. אבל פתאום לפני עשר שנים מתחילים לגלות שמורה-שמורה, ירוק-ירוק. עצים זה יפה. אבל כשמדובר בכישור, בפלך, בכלנית, בטפחות, במצפים, אין שמורות. אפשר לפרוץ דרכים, אפשר לסלול אותן, אפשר לגדל קופים, אפשר להביא תיירות, אפשר לעשות עסקים, אפשר לבנות מפעלים – הכול בלב הירוק היפה הזה. אבל לאותם דרוזים אסור. מה הם עושים, הם מוכרים את העצים.

כאן מתחיל המאבק. אי-אפשר לראות בלב שמורת הר-מירון – ואם אדוני אמר לי שהוא היה שם, הוא בוודאי יודע – אי-אפשר להקים מצפה בלב השמורה ולהוריד את העצים בלי רחמים, ואנשי רשות שמורות הטבע והחברה להגנת הטבע כולם מחרישים. אבל להקים כביש חקלאי מכורכר לשדות של אלפי הדונמים של תושבי בית-ג'ן, זה אסור; לא ייתכן.

מלבד זאת, אני לא מבין אותם. הם – רשויות מדינה ואמונים על הטבע. יבואו וידברו עם האנשים. אי-אפשר ליצור הידברות? איך אתה יכול להידבר עם תושבים באמצעות בג"צים, באמצעות בתי-המשפט? הרי יש אנשים שחיים בתוך זה, הם יכולים לעשות משהו בלי הסכמות והבנות? הרי בית-המשפט העליון יכול לעשות משהו? הוא יכול לשמור עליהם קצת, הוא יכול להוציא להם צו. אבל הצו של החיים, של כל השמורה תלוי באנשים האלה. ואם מישהו טמבל שם, אדוני השר, לא מבין את זה, כדאי שיתעורר.

ביקרתי במע'אר. אני אקצר, אדוני היושב-ראש, ולא אגזול מזמנה היקר של הכנסת. אבל הנושא לפעמים עולה, ועולה לטונים ולחום כזה שחשוב שנשפוך את חמתנו כאן בכנסת מאשר ישפכו את חמתם על העצים. אני אומר את זה מכל הלב. אדוני השר יעקב צור, הייתי במע'אר לפני יומיים, ואני רואה שהישוב טפחות, שליידו, נמצא ממש בלב שמורה. מסביב ללולים פרצו דרך. אחד השכנים, קצין צה"ל, מאוד אוהב טבע, קוראים לו חמזי ארייד, והוא אמר לי: כאב לי הלב. הורידו את כל העצים היפים בלי רחמים ועשו מסביב ללולים ולכל היישוב דרך כורכר ברוחב של 8 מטרים, ואין פוצה פה, אף אחד לא שואל אותם. ואתה לא מבין לפעמים למה אנשים מתנהגים כך ואחר כך מטיחים האשמות.

הגיע הזמן באמת לדעת ולחשוב, שיהיה ברור, שייכנס היטב לאוזניים, לעיניים ולראש. השר צור התנהג בפרשה הזאת בצורה האצילית והראויה לשר בממשלת ישראל, ואני ממש מודה לך. הוא שלח את האנשים שלו להיות עם אנשי בית-ג'ן, לעזור בידיהם, להתאפק ולטפל בדברים בצורה הטובה. אני אומר, שכמו שהשר טיפל נכון בעניין והיה לנו אור בקצה המנהרה – כך אני רוצה לראות רשויות מדינה אחרות. אני רוצה לראות ששר החקלאות ימשיך להיות ממונה על רשות שמורות הטבע – ויש מה לעשות שם, אדוני השר – שאכן ינהג בהמשך באותה צורה שבה נהג עד עכשיו ויבין גם את הצרכים של התושבים החיים שם, כמו שהוא מבין את צורכי הטבע.

לא אסיים את דברי בלי לומר מלת תודה כנה ואמיצה לשר המשטרה משה שחל, שמנע פשוט מפגש מאוד "חם", שעלול היה להיות חלילה בין שוטרים לתושבים, וזה יכול היה להיות מאוד מאוד גרוע. אני רוצה להודות גם למפקד המחוז ולכל האנשים שהיו שם. לכן צריך להגיד למשטרה שלנו תודה מכל הלב.

### **היו"ר י' עזרן:**

עובדתית, הכביש הזה כבר פרוץ? אז מה הם רוצים, לסגור אותו?

### **סאלח טריף (העבודה):**

אדוני, הכביש פרוץ. אני מציע לאדוני, היות שאתה לא נוסע בשבת, שנסייר במקום, ואני מוכן להיות המדריך ביום חול.

### **היו"ר י' עזרן:**

חבר הכנסת טריף, אתה מדריך מעולה. הרי כבר הדרכת אותי שם. השאלה היא מה הבעיה העובדתית?

### סאלח טריף (העבודה):

הבעיה העובדתית היא, שהעבודות בכביש לא הסתיימו. יש כביש אחר, שביל אחר שמוביל לאלפי דונמים של זיתים, שצריכים לעשות סיבוב ענק כדי להגיע אליהם, וצריך להכשיר 500 מטר. מה שנעשה נעשה; ביחס למה שנותר צריך להגיע להבנות ולהסכמות, להוציא את המרירות מהלב של האנשים, להסביר להם שהשטח שייך להם כמו לכל המדינה. אני מודה לך מאוד.

### היו"ר י' עזרן:

תודה רבה. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, אחרון הדוברים, בבקשה. אחר כך ישיב כבוד השר.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה לברך בערבית את נציגי בית-ג'ן.

(נושא דברים בערבית)

אני רוצה לומר לאנשי בית-ג'ן בעברית, שהמאבק שלהם הוא מאבק של כל האוכלוסייה הערבית, והוא צריך להיות מאבק של כל מי ששואף לדו-קיום יהודי-ערבי במדינה הזאת. ומי שחושב שאנשי בית-ג'ן לבד, טועה. אנשי בית-ג'ן, המאזן שלהם מאז הקמת המדינה, אני רוצה להזכיר שני נתונים בלבד, ותשמע היטב, אדוני שר החקלאות. היו להם 35,000 דונם ב-1948, היום הם נשארו עם 12,000 דונם בלבד. זאת אומרת, שכשני-שלישים מהקרקע שלהם הופקעו על-ידי המדינה.

נתון שני. בית-ג'ן איבדה 45 אנשים שנפלו במלחמות ישראל; 45 איש מתוך 8,000 נפש. אומרת, זה האחוז הגבוה ביותר של בני יישוב אחד שהקריבו חייהם למען המדינה. הקריבו, אבל בתמורה קיבלו הפקעת הקרקעות שלהם. ומה שנשאר להם בתוך שמורת הר-מירון – מנסים בפועל להגיע לשטח הזה.

ורק אותו פלח אמיץ, שהיבלות על ידיו ועל רגליו, שהתהלך יחף או רכב על חמור, הלך לעבד את הקרקע שלו, נטע עצי זית או עצים אחרים – אפילו הגפנים של בית-ג'ן נעלמו, לצערי הרב. אני זוכר, שכאשר הייתי ילד, היו לי ידידים בבית-ג'ן. היינו נוסעים לשם ואוכלים את הענבים הטובים ביותר במדינה, ענבי בית-ג'ן. אלה נעלמו, מפני שמונעים מהם בפועל להגיע לאדמות שלהם. מונעים מכלים – טרקטורים וכלים אחרים – להגיע לשמורות הללו, להגיע בעצם לאדמות שלהם.

על מה הרעש הגדול הזה בכל המדינה? אני לא יודע על מה אתם מודים כל כך למשטרה, על כך שלא היתה התנגשות עם תושבי בית-ג'ן? אף אחד לא רצה להתנגש עם המשטרה.

מה שקרה בפועל הוא, שמונעים מן האנשים הללו לעבד את השטחים שלהם. וכאשר מנסים למנוע מהם לסלול דרך לחורפיש או לעין-אל-אסד, בעצם מונעים מהם להגיע לשדות שלהם, למטעים שלהם, לחורשות הזיתים שלהם. זהו עוול. לא ייתכן שהמדינה תפקיע את מרבית האדמות של האנשים ותמנע מהם להגיע למה שנשאר להם.

בשנת 1987 – והייתי אז בכנסת – היתה התנגשות, היתה תופעה של אלימות, והיה פתרון. הגיעו להסכם. אבל כנראה יד אחת מגיעה להסכם, חותמת על ההסכם, ויד אחרת דוחפת אנשים ללכת לבג"ץ ולהוציא צו ביניים המונע מהם לעבד את האדמות שלהם בצורה נכונה, להגיע לאדמותיהם, ומפר את ההסכם שנחתם על-ידי נציגי הממשלה. אני זוכר איזו חאפלה גדולה היתה כאן בכנסת. ראש הממשלה בזמנו, שר החוץ, שר המשטרה משה שחל, כולם חגגו. הביאו לכנסת גם את השיח' המנוח אמין טריף, כדי להראות לעולם כולו שעושים צדק עם הדרוזים. ואחר כך הולכים ומוציאים צו ביניים. נציגים של הממשלה, נציגי שמורות הטבע הם נציגים של הממשלה, הם עובדים של הממשלה.

### **שר החקלאות י' צור:**

אתה טועה.

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

אם הממשלה היתה רוצה למנוע מהם להוציא את הבג"ץ הזה, היא היתה מונעת.

### **היו"ר י' עזרן:**

איך יכלה למנוע מבחינה חוקית?

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

אדוני השר, אני מעריך את הגישה החיובית שלך. אני אומר זאת במלוא הכנות.

### **שר החקלאות י' צור:**

אתה יודע שמי שהגיש את הבג"ץ לא היה הממשלה.

## **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

אדוני השר, אני חושב, שאם יש רצון טוב אצל הממשלה הזו – ואצלך יש רצון טוב – צריך למצוא את הפתרון הרצוי. לא צריך לדבר רק על רצון טוב – כמה שאוהבים את הדרוזים, ודופקים את הדרוזים. זה מה שקורה בפועל. כולם אומרים שהם אוהבים את הדרוזים, ומפקיעים את אדמות הדרוזים.

הייתי ביאנוח-ג'ת לפני כמה ימים, ושמעתי מראש המועצה שהיו ליאנוח-ג'ת 20,000 דונמים. כמה נשארו להם היום? – 2,800. ועכשיו מפקיעים עוד 1,200 ממה שנשאר להם. זו אהבה? אתם מדברים על אהבת לוחמים. נפסיק לדבר בססמאות הללו. בואו ודברו בפועל על זכויות האזרחים הללו, הממלאים את כל החובות מעל ומעבר.

אני חושב, שהגיע הזמן להגיע לפתרון עם ראש המועצה, האדם האמיץ והנבון הזה, אשר רוצה להגיע להסכם. אני חושב, שהאנשים האלה באו מבית-ג'ן מפני שהאדמות שלהם יקרות להם, מפני שהם רוצים להגיע לפתרון, אבל פתרון שיבטיח לשמור על מה שנשאר מהאדמות שלהם. אני חושב, שהממשלה צריכה לחשוב במתכונת אחרת: איך לפצות את אנשי בית-ג'ן על עשרות אלפי הדונמים שהופקעו מהם מאז הקמת המדינה. זה מה שאתם צריכים לחשוב עליו, ולמה כל היישובים היהודיים בסביבה יכולים להתפתח, יכולים לסלול כבישים ולעשות הכול, ורק היישובים הדרוזיים לא יכולים לעשות זאת. אני חושב, שזכותם של אנשי בית-ג'ן לזכות בפתרון הוגן, שיבטיח להם קודם כול להמשיך לסלול את שתי הדרכים הללו ולהגיע לשדותיהם, ואחר כך לסייע ליישוב להתפתח בצורה נכונה.

ושוב, אני מברך את אנשי בית-ג'ן ואת כל התושבים ומאחל לכם הצלחה במאבק. אנחנו אתכם במאבק הזה.

## **היו"ר י' עזרן:**

תודה לחבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה. אדוני השר, בבקשה.

## **שר החקלאות י' צור:**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יושב-ראש מועצת בית-ג'ן, מכובדים, תרשו לי לא רק בצורה תיאטרלית, לא לחלק את הייצוג. ראשית כול, אני אזרח כבוד של בית-ג'ן, אז יש לי אפילו זכויות בבית-ג'ן.

## **אסעד אסעד (הליכוד):**

אתה משלם ארנונה?

### שר החקלאות י' צור:

אנחנו מדברים אל החברים שבינינו, אנו מדברים אל האנשים הנמצאים כאן, ואני שוקל כל מלה. אני רוצה ליצור אמון, כדי שנעשה מאמץ משותף שלא להיתקע בין התושבים לבין החוק. הכול יודעים, שלא תמיד יש קשר מוחלט בין צדק לבין חוק, והממשלה או המשטרה אינן יכולות לאשר פעולות חד-צדדיות. עם זאת, במשך השבת הזו גם אני הייתי בקשר טלפוני עם יוסוף קבלאן וגם עם שר המשטרה.

### היו"ר י' עזרן:

פיקוח נפש.

### שר החקלאות י' צור:

לא שמגיעה תודה למישהו מאתנו.

### היו"ר י' עזרן:

אני מדבר ברצינות. יכלה להיות התנגשות בין האזרחים הטובים האלה לבין המשטרה.

### שר החקלאות י' צור:

אני שמח שזה לא הגיע לעימות, אבל באופן טבעי אנחנו לא יכולים לתת גיבוי לפעולות חד-צדדיות. בית-המשפט יעסוק בזה.

פתחנו היום את פרויקט הניקוז של עמק בית-נטופה. אנשים דיברו שם בתחושה כזו, שלא הערכתי עד כמה זה סמלי עבורם. אמרתי להם בדברי הברכה: בשביל החיים המשותפים שלנו, נעשים הרבה דברים היום בקרב האוכלוסייה הדרוזית והמוסלמית, והחוכמה היא לא תמיד להזכיר את הכול. צריך להיות מסוגלים גם לשכוח ולעסוק בבעיות של היום.

נכון שהיה מתח גדול ב-1987, לא הייתי מעורב בכך. בסוף המתחים שהיו ב-1987 נחתם הסכם שהוגדרו בו תחומי היישוב, תחום האזור החקלאי שאין בו הגבלה על עיבודים חקלאיים, תחום שבו יבוצעו חילופי קרקע עם תושבי הכפר, תחום שאסור בו עיבוד חקלאי, הדרכים החקלאיות וכו' וכו'. ברמה הפורמלית, אינני יודע מי דיבר עם מי – שמעתי מה שאתם אומרים – החברה להגנת הטבע פנתה לבג"ץ, והבג"ץ מנע בצו ביניים את החתימה על ההסכם הזה. הבעיה היא שמאז עומד צו הביניים.

## **היו"ר י' עזרן:**

סליחה, כבוד השר, הוא מנע? הוא אמר שחתמו.

## **שר החקלאות י' צור:**

לא. הוא הגיש צו ביניים ומנע את החתימה.

## **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

אדוני השר, האם הצו הזה מונע סלילת דרך או פריצת דרך?

## **שר החקלאות י' צור:**

תאמין לי, אנחנו לא מתווכחים. תאמין לי, אני לא רוצה להתווכח עם אף אחד. נכנסתי ב-1992, ואז כבר מנעו. אחרי זה, מה שאומרת רשות שמורות הטבע הוא, שהם נהגו כאילו חתמו. גם בנושא החלפת קרקעות לא הכול בוצע, ויש הרבה טענות. רשות שמורות הטבע לא התנגדה לסלילת הדרך לעין-אל-אסד. כאשר נכנסתי לתפקידי כשר החקלאות, ראיתי את התוכנית לדרך לעין-אל-אסד, שהיתה מוסכמת על רשות שמורות הטבע ועל המועצה האזורית בית-ג'ן. ברגע שהמועצה המקומית בית-ג'ן פנתה לאשר את הדרך הזו בוועדה המחוזית, הוועדה המחוזית אמרה שאינה יכולה לדון בכך, כי יש על כך צו ביניים.

הנחתי תקציב בשביל הדרך הזו. אמרתי: מונחים כאן 700,000 שקל בשביל ההתחלה. זה 50% מההוצאה. הלכתי לקרן הקיימת ואמרתי שם: אתם תעשו את זה כמפעל מיוחד לבית-ג'ן. אחרי זה עצרו את זה.

חטפתי אש די והותר מהחברה להגנת הטבע, ואני לא מתבייש בכך. אני פונה אליהם ואפנה אליהם. אנו נמצאים כאן ברמת התייעצות, בלי שאתם יכולים לדבר. אני אייעץ לכם מחר.

## **סאלח סלים (חד"ש):**

לאיזה משרד שייכת החברה להגנת הטבע?

### שר החקלאות י' צור:

החברה להגנת הטבע היא של אף אחד. זה כמו ויצי"ו.

### סאלח טריף (העבודה):

הם מתואמים.

### שר החקלאות י' צור:

אני לא יכול להורות להם.

### סאלח טריף (העבודה):

אנחנו לא נאיבים.

### שר החקלאות י' צור:

עזבו את זה. רבותי חברי הכנסת, לא צריך לחמם, צריך למצוא דרך לפתור בעיות. אני יכול להורות לרשות שמורות הטבע, אני לא יכול להורות לחברה להגנת הטבע, שהיא גוף ציבורי, היא לא גוף שלטוני. זאת הבעיה. אני יכול לקרוא להם מעל הבמה הזאת להוריד את התביעה שלהם ולא להיות המחמירים שבמחמירים, אחרי שרשות שמורות הטבע הסכימה.

### היו"ר י' עזרן:

אדוני השר קורא להם להוריד את התביעה?

### שר החקלאות י' צור:

בהחלט. אני קורא להם להוריד את הבג"ץ. אני ממליץ לראש המועצה לפנות עכשיו לבג"ץ, שאיחד את שתי הפניות לבג"ץ, שיקבל החלטה.

ברגע שיורידו את צו המניעה, אפשר יהיה לאשר את הדרך לעין-אל-אסד. אני אומר לכם, מונח כסף לצורך זה. אפשר להתחיל לבצע.

אני רוצה לומר לכם ולמי ששומע את הדיון הזה, שאני מרגיש עצמי מחויב לתושבי בית-ג'ן, כי גם בכללים של רשות שמורות הטבע יש מעמד מיוחד לתושבי בית-ג'ן. בתקנה 19 לחוק שמורות הטבע כתוב: תקנות אלה – כלומר ההגבלות – לא יחולו בשטח יישוב בתחום שמורת הר-מירון, המסומן על גבי המפה החתומה על-ידי שר החקלאות שהעתקה מופקד במשרדי שמורת הטבע, ועל אדם שהוא תושב אותו יישוב או מי שבא מטעמו, במידה שהערכים הדרושים לקיום אורח תקין, לרבות פרנסה, אינם מתיישבים עם האמור בהם.

מכאן, החוק הכיר במעמד המיוחד שיש לתושבי בית-ג'ן לעומת אחרים, מתוך הכרה שהתושבים חיים שם מאות בשנים – בטרם הוכרז המקום כשמורה. ולכן החוק מחייב אותנו להקל באיסורים הנובעים מהיות המקום שמורת טבע, מפני שאנשים חיים שם מימים ימימה ואנחנו מחויבים להם. זה מחזק את המעמד של תושבי בית-ג'ן.

אנחנו מצויים בסכך, ואני מאמין שבתוך שבועות ניתן לפתור אותו. אם המועצה המקומית תפנה לבג"ץ ותבקש לבטל את צו הביניים, שהדיון האחרון בו היה בנובמבר 1989 – רשום אצלי שאז היתה הישיבה האחרונה של בג"ץ בעניין זה; בדקתי אתמול גם בפרקליטות המדינה. אם תהיה פנייה כזאת, בג"ץ יצטרך לקבל החלטה. ברגע שיוסר צו הביניים, אפשר יהיה לפנות לוועדה המחוזית לאשר את הדרך, שחתומים עליה גם רשות שמורות הטבע וגם המועצה. זו דרך מוסכמת.

### **היו"ר י' עזרן:**

אדוני השר, לא חל על זה חוק ההתיישנות?

### **שר החקלאות י' צור:**

לא, אין התיישנות. אני לא עורך-דין.

אני עובר לבעיות הנוספות. אני מצהיר כאן, כמו שעשינו את הדרך לבית-ג'ן, אני מוכן לתת לתכנון את הדרך לחורפיש, אף שהיא יותר רגישה מבחינת השמורה. אם הדרך תתוכנן בצורה כזאת שניתן יהיה לשמר גם את הערכים האקולוגיים וגם לעשות את הדרך, אנחנו נעשה את הדרך הזאת, עם הנושאים האחרים שעוד נשארו פתוחים.

אני אומר לכם, תסמכו עלינו, ונפעל במשותף כדי לבטא את הרצון הטוב. אני אומר לכם, אפשר להגיע. המדינה תעמיד לצורך הזה תקציב, ואצלי יש תקציב ויש נכונות של הקרן הקיימת לבצע את הדרך לעין-אל-אסד ואת תכנון הדרך לחורפיש.

אני לא מאמין שיהיה בכוחי, אני אומר לכם את זה בהגינות, לשכנע את החברה להגנת הטבע להוריד את הפנייה שלה. קראתי את המאמר, הם יצאו נגדי בהתקפה, למה מיניתי ועדה שתגיד לי מה לעשות, וזה ערב בחירות, זה פריימריס, זה פה ושם. אני אומר: נמצה את זה בפנייה לבג"ץ.

באירוע שהיה, ואנחנו חייבים להסתייג ממנו, אבל בסך הכול היה הרבה רצון שלא להחריף את הדברים. אני אומר את זה לראש המועצה, אני אומר את זה לנכבדים. אני יודע שלא כל מה שרצו לעשות בבית-ג'ן נעשה, אבל נעשו דברים כדי לקדם את היישוב הזה. יש רצון טוב, ובואו נעשה מאמץ שלא לחמם את הרוחות ולתת זמן כדי להגיע לפתרון. אני רואה ערך גדול בביצוע מסודר על-פי התוכנית של הדרך לעין-אל-אסד. ראשית, כדי להוכיח שמבצעים דברים. שנית, כדי שנוכל להמשיך בטיפול בשאלות שנותרו פתוחות, לרבות הדרך לחורפיש.

אבוא אליכם מחר כדי שנוכל גם להידבר, ולא רק שאתם תשמעו אותי. אני מקווה שתקבלו אותי, לפחות בזכות זאת שאני תושב. אבוא אליכם מחר. אני יודע שקשה יותר ליצור איפוק מאשר לתת ביטוי לזעם המצטבר. זה יותר קשה, אבל זה כוחם של המנהיגים וזה מבחנם.

העניין היה כל כך רגיש, שגם שר המשטרה וגם אנוכי דיברנו בשבת עם ראש הממשלה, כדי לעשות הכול לשמור שהדברים לא יצאו מבקרה.

אני לא שם נקודה, אני שם פסיק. אבוא מחר לשוחח ונשתדל להגיע לדרך פעולה מוסכמת.

אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

ועדת הכלכלה.

### **שר החקלאות י' צור:**

ועדת הכלכלה. תודה.

### **היו"ר י' עזרן:**

אדוני השר, תודה על הדברים החשובים מאוד וההצהרות ששמענו פה. הם רוצים לסלול כביש כדי לקבל את אדוני בהכנסת האורחים המקובלת והמפורסמת של העדה הזאת.

יש הצעה להסיר את הנושא. אני מבין שזה רק תרגיל פרלמנטרי לומר משהו. נכון, חבר הכנסת אסעד?

## **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

הוא מציע. הוא לא יכול להציע להסיר את ההצעה.

## **היו"ר י' עזרן:**

הוא יכול להציע להסיר הצעה. זו לא פריצת דרך.

חבר הכנסת אסעד, בבקשה.

## **אסעד אסעד (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, ביקשתי פרוצדורלית להסיר הצעה. היושב-ראש אומנם נתן לי זמן, אבל שכחתי להגיד משהו. רציתי להודות לשר, וקמתי עכשיו לדבר כדי להודות לך. באותה שבת שוחחתי אתך. אתה שלחת לבית-ג'ן את עוזרך סגן-אלוף במילואים איתן, שהייתי פעם מפקד שלו. אני מברך גם על ההחלטה שלך למנות ועדה, ואני מעודד מהתשובה שלך בדבר מה שעומד להתרחש. אבל נוסף על כך, עשית באמת מאמץ גדול ובאת לקראת תושבי בית-ג'ן.

מאחר שרשות שמורות הטבע נמצאת תחת שליטתך, אתה יכול לעשות רבות. הסכמים שנחתמו ב-1987 לא קוימו, גם בעידוד של רשות שמורות הטבע. אפילו מי שחתם על ההסכם, ממלא-מקום ראש הממשלה דאז השר פרס, שר החוץ היום, גם הוא כתב בהסכם, שממשלת ישראל תלך לחקיקה. אנחנו יכולים לעקוף את החברה להגנת הטבע על-ידי חקיקה. לכן אני מציע לך, אדוני השר, בדרך הטובה וההגונה שאתה הולך בה, ללכת לחקיקה כדי להוציא את האדמות מתוך שמורת הטבע, לקיים את ההסכם – החלפת קרקע דונם תמורת דונם, לרבות הכשרה.

## **היו"ר י' עזרן:**

נדון בזה בוועדה, חבר הכנסת אסעד, אנא ממך. תודה.

## **אסעד אסעד (הליכוד):**

תודה.

## **היו"ר י' עזרן:**

חבר הכנסת סאלח סלים מבקש להסיר מסדר-היום את ההצעה של חבר הכנסת אסעד אסעד. יש לנו כאן פינג-פונג.

### **סאלח סלים (חד"ש):**

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני מודה לשר על עמדתו בעניין בית-ג'. באותו יום הייתי שם ושמעתי מה עמדתו של שר החקלאות.

בהזדמנות זו אני גם מברך את המועצה המקומית ואת ראש המועצה ואת כל תושבי בית-ג'.

רוב הדברים שאמרת, אדוני השר, משכנעים. אבל יש דבר אחד שלא משכנע, והוא, שהחברה להגנת הטבע אין לה אבא. לו זה היה בסומליה, ניחא, אבל פה, במדינת חוק, דמוקרטיה, שב"כ, כנסת, ממשלה? מה זה? זה לא משכנע, אם קיים דבר כזה.

דבר שני הוא מכאיב. עברנו את ה"מודה" שהיתה בזמנו של חבר הכנסת שרון, שהיה שר השיכון, כאשר המציא לנו את המצפים. על כל גבעה בנה מצפה, מצפה פה ומצפה שם. במצפה אחד יש 24 משפחות, במצפה שני – 25 משפחות, במצפה שלישי – 18 משפחות. למצפים האלה יש כבישים מאספלט, חשמל, מים, משחקים לילדים, בחלק יש אפילו בריכות שחייה.

בבית-ג', יישוב שקיים במשך מאות שנים, אם לא אלפי שנים, כדי לפתוח שביל – לא סללו את זה אפילו – קמה מדינה שלמה. אילו כמויות של שוטרים באו לשם. כאילו פרצו את הגבול ועברו לסוריה.

### **היו"ר י' עזרן:**

חבר הכנסת סלים, אנא ממך, אנא ממך לסיים. בגלל ההערכה לעדה ולנושא, נתתי זמן מעל ומעבר.

### **סאלח סלים (חד"ש):**

אני מסיים. הדבר האחרון, אדוני השר, כשקורה דבר כזה בכל כפר ערבי, אני מבין את זה. איזו תשובה נתנו לנו? התשובה היא: אתם לא משרתים בצה"ל. בגלל זה מתנהגים אתנו בצורה כזאת. אבל אחינו הדרוזים משרתים בצה"ל. הם טובים לשרת בצה"ל, הם טובים לתת, אבל כשמגיע להם משהו הם נהפכים לערבים, בדיוק כמונו.

### **היו"ר י' עזרן:**

חבר הכנסת סאלח סלים, אנא ממך, אל תסיים בנימה כזאת. הנה חברי, חבר הכנסת סאלח טריף. השר אמר שיש תקציב. בכל זאת צריך לראות את שלושת-רבעי הכוס המלאה.

אני שואל את המציעים: חבר הכנסת אסעד, האם אתה מסכים להצעת השר להעביר את ההצעה לוועדת הכלכלה?

**אסעד אסעד (הליכוד):**

כן.

**היו"ר י' עזרן:**

חבר הכנסת סאלח טריף, האם אתה מסכים?

**סאלח טריף (העבודה):**

כן.

**היו"ר י' עזרן:**

חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, האם אתה מסכים?

**עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):**

כן.

**היו"ר י' עזרן:**

אם כן, אנחנו מצביעים.

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה – 5

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה נתקבלה.

### **היו"ר י' עזרני:**

חמישה בעד העברה לוועדה, ללא מתנגדים וללא נמנעים.

אני קובע שהנושא אכן יידון בוועדת הכלכלה.

ערב טוב לכולכם. אני נועל את הישיבה הזאת. מחר, אם ירצה השם, הישיבה הבאה תיפתח בשעה 15:00. תודה רבה. בהצלחה לתושבי בית-ג'ן ולכל הדרוזים ולכל עם ישראל.

הישיבה ננעלה בשעה 20:53.